Biblioteca Regională Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE ȚĂRILE, UNIȚI-VĂ!

GAZETA LITERARĂ

Anul II, nr. 45 (87)-Joi 10 noiembrie 1955 | ORGAN SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRIITORILOR DIN R.P.R. | 6 pagini 50 bani

Desen de PERAHIM

Un factor activ de mare însemnătate în lupta partidului și a poporului pentru făurirea vieții noi este literatura și arta noastră, socialistă în conținut și națională în formă, literatură și artă care se află în plină dezvoltare și care revalorifică întreaga moștenire culturală progresistă.

Poporul nostru se bucură de marile succese obținute în literatură și artă și urmărește cu atenție dezvoltarea acestora pe drumul realismului socialist. Cerințele sale față de creatorii valorilor artistice sînt din ce în ce mai mari.

Ocolirea problemelor esențiale și actuale, tratarea lor obiectivist, apolitic, platitudinea și lipsa de exigență față de măiestria artistică sînt străine artei realist-socialiste și dăunează profund valorii creației artistice, micșorîndu-i rolul social, educativ. Succese adevărate, corespunzătoare exigențelor crescute ale poporului, pot obține numai acei scriitori și artiști în a căror conștiință și creație pătrunde profund spiritul de partid, care-și însușesc profund ideile partidului revoluționar al clasei muncitoare.

(Din cuvîntarea tov. MIRON CONSTANTINESCU la adunarea festivă din București, în cinstea celei de a 38-a aniversări a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie).

Învățătura leninistă despre literatură

— O jumătate de veac de la publicarea articolului „Organizația de partid și literatura de partid" —

Dacă istoricii sînt povestitorii trecutului, scriitorii sînt istoricii prezentului. Marile talente nu pot trece pe lîngă marile evenimente cu indiferență. În articolul său, „Lev Tolstoi ca oglindă a revoluției ruse", Lenin scria: „Dacă avem în fața noastră un artist cu adevărat mare, atunci măcar unele dintre momentele esențiale ale revoluției trebuie să se fi oglindit în opera sa". (Lenin despre literatură, Ed. P.M.R., p. 64). Această idee a marelui Lenin trebuie să stea la baza criteriilor valorice și astăzi, atunci cînd avem de apreciat opera unui scriitor, atunci cînd vrem să ne dăm seama „dacă avem în fața noastră un artist cu adevărat mare". Lenin trasa un alt criteriu fundamental, scriind: „Zugrăvind această perioadă din viața istorică a Rusiei, Lev Tolstoi a știut să pună în lucrările lui atîtea probleme mari, a știut să se ridice pînă la o astfel de vigoare artistică, încît operele sale ocupă unul din primele locuri în literatura mondială". (ibid, pag. 70). Și Lenin continuă: „el a știut să redea cu extraordinară putere aspirațiile maselor largi asuprite de orînduirea contemporană, a știut să descrie situația lor, să exprime uriașul sentiment de protest și de indignare". (ibid. pag. 71). În studiile sale clasice despre Lev Tolstoi, de o profundă limpezime, Lenin nu a caracterizat numai creația lui Lev Tolstoi, ci a definit trăsăturile marelui scriitor, în general. Un artist cu adevărat mare oglindește momentele esențiale ale vremii sale, ridică în operele lui probleme fundamentale, descrie situația maselor largi, aspirațiile lor profunde. Evident, definiția leninistă presupune talentul scriitorului respectiv, excepțională „vigoare artistică"; talentul, însă, nu este suficient și istoria literară cunoaște numeroase cazuri de scriitori talentați care s-au autointemnițat în egocentrism și au mutilat viața infinită. Sărăcind viața, ei și-au subțiat substanța proprie, și-au meschinizat creația.

Mai există și astăzi la noi scriitori talentați care ocolesc temele majore, fug de problemele fundamentale ale epocii și produc — deși, repetăm, unii din ei au talent — lucrări sarbede, plicticoase. Marii scriitori nu pot fi însă simpli notari și, din fericire, Balzac, care formula o asemenea aspirație, n-a reușit de fel să devină un înregistrator apatic al evenimentelor, fiindcă apatia e caracteristică idioților, iar zeflemeaua permanentă, semnul distinctiv al creierelor slab evoluate. Marii scriitori au fost mari pasionați, ei au iubit umanitatea omului, s-au indignat de urmările exploatării și nu cunosc nici un caz de elogiere — în marea literatură — a exploatatorului îmbuibat și crud. Dacă cineva mai crede în indiferența lui Flaubert, nu are decît să-i citească scrisorile pentru a fi martor la una din cele mai teribile drame umane.

Surîsul lui Anatole France sau al lui Cehov n-a putut ascunde imensa lor iubire față de om; risul lui Gogol sau al lui I. L. Caragiale țîșnea din inimi îndurerate de spectacolul dramatic al exploatării omului de către om. Nu e nevoie să mai continuăm cu exemplele.

E drept, pasiunea lui Dante sau a lui Shakespeare, a lui Pușkin sau a lui Eminescu, a lui Lev Tolstoi sau a lui Mihail Sadoveanu, iubirea lor pasionată pentru om, ura lor pasionată față de neom, participarea lor pasionată la problemele majore ale vremii lor, da! această pasiune nu a fost totdeauna științificește clară. Nici nu putea fi. Scriitorii noștri au însă, la îndemînă o busolă de mare precizie științifică învățătura marxist-leninistă despre lume.

Să învățăm de la marii scriitori ai lumii — și marii scriitori au fost totdeauna alături de popor! — uriașa lor pasiune pentru om, pentru cauza lui dreaptă pentru ridicarea omului la propriul lui nivel.

Lenin scria în „Concluziile" operei sale „Materialism și empiriocriticism": „Filosofia modernă este tot atît de pătrunsă de spirit de partid, ca și cu două mii de ani în urmă" (ed. P.M.R., pag. 404). Acest adevăr este valabil și pentru gîndirea estetică. Da! Operele marilor scriitori au fost pătrunse de spirit de partid, ei au militat pentru progresul umanității, pentru dreptatea celor exploatați, împotriva acelor scriitori care au exprimat ideologia reacționară a clasei dominante, în momentul istoric dat.

Trebuie să militățm astăzi cu pasiune, cu entuziasm, pentru o literatură românească socialistă, de valoare obiectiv mondială. Condițiile sînt create. Guvernul și partidul au asigurat scriitorilor condiții nevisate în trecut. Poporul muncitor creează o operă uriașă: socialismul. Marile energii populare, atîtea secole încătușate, se trezesc. Apar eroi care își manifestă trăsături minunate de caracter în marea bătălie a muncii socialiste. Există în rîndurile scriitorilor noștri mari talente care s-au manifestat în opere de o valoare deosebită. Multe din problemele care chinuiau mințile intelectualilor în epocile precedente, au găsit o fericită dezlegare. Ne aflăm pe drumul cel bun, pe drumul leninist, pe drumul construirii socialismului. Să mergem cu entuziasm, neabătut, înainte!

★

Acest articol al lui Lenin a fost scris acum o jumătate de secol? Deși toate informațiile confirmă aceasta, totuși e greu să crezi. Ai impresia că articolul „Organizația de partid și literatura de partid" a fost scris acum, pentru a lămuri problemele noastre cele mai actuale. Mai ai o impresie care se dovedește greșită: cît de simple par aici toate problemele. Zăbovind însă pe paginile articolului îți dai seama din ce în ce mai mult cîtă profunzime, ce complexitate, cîtă varietate cuprinde acest articol. A trebuit uriașa forță de sinteză a lui Lenin, geniul lui, pentru ca toate problemele să se orînduiască firesc și să capete limpezime de cristal. Renunț să le pot măcar aminti pe toate.

Scris în toiul luptelor de la 1905, articolul „Organizația de partid și literatura de partid", rezolvă principalele probleme ale esteticii. El nimicește individualismul burghez, demonstrează dependența artei de clasele sociale, spulberă pilonii literaturii decadente, lămurește cu limpezime raportul dintre libertatea creatoare a artistului și partinitatea artei, fundamentează caracterul popular al artei, rezolvă contradicția dintre inovație și tradiție în artă, subliniază particularitățile specifice ale literaturii. Această lucrare clasică a lui Lenin a ridicat estetica marxistă pe o nouă treaptă, arătînd bazele pe care se ridică literatura noastră, realist-socialistă, punînd la temelia ei spiritul de partid.

„În ce constă, așadar, — scria Lenin — acest principiu al literaturii de partid? În aceea că pentru proletariatul socialist problema literară nu poate fi un instrument în folosul unor persoane sau al unor grupuri, că ea nu poate fi în general o chestiune individuală, independentă de cauza generală a proletariatului. Deci, jos cu literații fără partid! Jos cu literații supraoameni! Chestiunea literară trebuie să devină o parte integrantă a cauzei generale-proletare, „o rotiță și un șurub" al unui mecanism social-democrat unic și măreț, pus în mișcare de întreaga avangardă conștientă a întregii clase muncitoare. Chestiunea literară trebuie să devină parte integrantă a muncii de partid social-democrate, organizată, planificată și unitară". Lenin stabilea așadar îndrumarea literaturii de către partid, conducerea ei de către avangarda conștientă a clasei muncitoare. Pornind de la principiul partinității, estetica marxist-leninistă și literatura realist-socialistă se dezvoltă sub conducerea înțeleaptă a partidului. Numai datorită îndrumării ei de către partid, s-a putut ivi și se poate dezvolta o literatură populară, viguroasă, demnă de epoca minunată a construirii socialismului. Literatura noastră nu este și nu poate deveni expresia intereselor meschine ale cîtorva domnișoare „suprasătule" sau ale cîtorva editori burghezi pentru care arta este doar o biată marfă, vandabilă sau nevandabilă. Literatura noastră s-a smuls din asemenea servituți și niciodată scriitorii nu vor admite de a mai fi la cheremul editorului burghez.

Scriitorii noștri sînt mîndri că literatura lor constituie o parte integrantă a unei cauze unice și măreț, cauza poporului care construiește o patrie liberă și bogată, o patrie socialistă. Fără îndoială că la procesul construirii socialismului, scriitorul contribuie în modul său specific, oglindind această măreață operă, descriindu-i pe constructorii liberi și demni, reliefînd ceea ce e nou și înaintat, criticînd ceea ce e vechi și putred, creînd figuri de eroi care să-i înflăcăreze pe oameni, să constituie pentru noi pilde demne de urmat.

Credem că datoria criticii literare constă în aceea de a îndemna pe scriitori să atace curajos temele majore ale vieții noastre, luptînd atît împotriva negativismului naturalist care se oprește doar asupra neajunsurilor, fără să vadă esențialul, calomniind viața noastră nouă, cît și împotriva idilismului care suprimă sau doar „suspendă" lupta de clasă, ignorează existența vechii mentalități burgheze, transformînd efortul eroic într-un tangou lacrimogen.

Este de remarcat că unii scriitori par a fi uitat că construirea socialismului se desfășoară în cadrul ascuțirii luptei de clasă; unii par a fi uitat că micșorarea primejdiei războiului — ca rezultat al presiunii maselor — nu înseamnă lichidarea oricărei primejdii. Atîta timp cît mai există pericolul unui nou război, lupta pentru pace nu poate nici ea înceta. Iată de ce pamfletul, poezia anti-imperialistă, sceneta satirică, etc. nu și-au pierdut deloc actualitatea, așa cum cred unii — din fericire puțini — scriitori. Experiența ultimului deceniu confir-

Paul Georgescu

(Continuare în pag. 4-a)

MIHAIL SADOVEANU — EROU AL MUNCII SOCIALISTE

Mihail Sadoveanu a primit înalta prețuire de Erou al Muncii Socialiste.

Te-ai gîndit mai amănunțit, cititorule, ce înseamnă acest lucru, atunci cînd ai citit puținele dar grăitoarele cuvinte ale decretului? Pe pieptul lui Sadoveanu, marele nostru scriitor, strălucește steluța roșie pe care o mai poartă numai încă alți nouă din fiii poporului nostru.

Truda scriitoricească a fost atît de disprețuită în trecut, viața scriitorului a fost atît de mult la discreția mai marilor zilei — încît acordarea titlului de Erou al Muncii Socialiste, unui scriitor, capătă semnificația unei noi înfăptuiri a regimului nostru democrat-popular, a politicii partidului nostru. Mihail Sadoveanu este primul dintre contemporani care a făcut ca munca scriitorului să merite a sta cu cinste alături de celelalte munci, desfășurate în uzină și pe ogoare, în mină și în laboratoare, și închinate binelui obștesc, propășirii materiale și culturale a poporului.

Literatura noastră, în ansamblul ei, primește cu recunoștință aprecierea pe care poporul o dă celui mai bun dintre reprezentanții ei de azi și unul dintre fruntașii scrisului în grai românesc. Tu, cititorule, din satul în care gospodăria agricolă s-a întemeiat de curînd; tu, care termini școala pregătitoare de mineri, sau care abia ai păsit pragul uzinei și privești cu ochii uimiți giganții de metal din jur; tu, bătrînule muncitor din Pașcani care ai văzut creșterea atelierelor din vale, și ai trăit sporirea forței clasei muncitoare; tu, copilă care ostenești asupra cărților — să știți cu toții că lui Mihail Sadoveanu, pentru viața de neobosită și consecventă muncă și creație în slujba poporului, pentru cele peste o sută și două zeci de cărți scrise, i s-a închinat o sărbătorire care înalță prestigiul întregii obști scriitoricești. Au fost de față conducătorii partidului și guvernului, fruntași ai vieții culturale și artistice, savanți, scriitori, pictori, muzicieni, actori, au fost oameni ai muncii, a fost tineret care acuma începe drumul uceniciei și creației. Au rostit cuvinte calde președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, președintele Academiei și unul dintre scriitorii contemporani de frunte. Toate acestea le vei fi citit și din ziare, acum cîteva zile. Dar ceea ce n-au putut spune cuvintele telegramelor Agerpres — au fost senina mulțumire și emoția care a luminat chipul lui Mihail Sadoveanu în acele clipe, de neuitat pentru toți cei care iubesc cărțile maestrului și sînt încredințați de misiunea nobilă a literaturii.

Vei înțelege mai bine acea lumină, dacă te vei gîndi la cinstirea lui Mihail Sadoveanu cu titlul de Erou al Muncii Socialiste, în legătură cu anii săi de strădanii și suferințe, pe care i-a străbătut, la faptele sale care au marcat drumul unui scriitor luptător cu cuvîntul pentru fericirea poporului, pentru libertatea patriei sale.

★

Cu cinci ani în urmă, Sadoveanu spusese despre sine și despre opera sa:

„...Dacă tot ce s-a spus așa de frumos și de atingător despre opera mea este expresia unor adevăruri, dacă am izbutit să dau ceva valabil neamului meu, apoi toate laudele pe care le primesc cu recunoștință, vreau să le întorc umilităților și ofensaților vieții, acelora care s-au petrecut ca frunzele și ca florile anotimpurilor și care totuși mi-au transmis depozitul sufletului lor, ca să-l pun în fața lumii nouă, mărturie pentru nedreptatea imensă pe care au suferit-o și pentru crima săvîrșită asupra lor de către asupritori. Din umilință, dureri, foame, boli și mizerie fiziologică, acest popor abia acum s-a eliberat.

Încrederea mea că acestui popor i se cuvin toate laudele dumneavoastră, este desăvîrșită și absolută. Eu nu sînt decît instrumentul durerii lui.

Dacă am astăzi o bucurie, n-o am pentru laudele ce aduceți foilor pe care le-am înnegrit; am bucuria că, exprimînd sufletul acestui popor, am putut ajunge la ceasul dezrobirii lui".

Ți-am amintit, cititorule, la începutul acestor rînduri, despre Eroii Muncii Socialiste. Știm că ei lucrează în contul anilor viitori, în regimul bazat pe exploatare, nu era cu putință, pentru muncitorii din fabrici și de pe ogoare o astfel de depășire a timpului, un astfel de contact cu generațiile care vor veni. Dar și atunci au fost nenumărați oameni care au lucrat pentru viitor, în contul viitorului. Lupta poporului pentru libertatea sa, lupta partidului în fruntea poporului împotriva orînduirii exploatatoare, constituie aspectul cel mai important al acestei lucrări pentru viitor. Slujitorii devotați ai poporului și-au depășit totdeauna epoca, faptele lor au trăit și trăiesc în noi, vor trăi în urmașii noștri. Sadoveanu face parte dintre cei care au dat glas suferinței și dorului de libertate al poporului, în anii crîncenei exploatări. Aflăm în această oglindire o primă latură a activității sale de scriitor-cetățean, o primă cale de a lucra în contul epocii noastre.

Cinstire pentru scriitor și pentru întreaga noastră literatură

Articole și studii ți-au vorbit pe larg despre sărmanii din opera lui Sadoveanu, care, nemaiputînd răbda împilarea, ajung să se răscoale, să-și facă singuri dreptate. Faptul că scriitorul s-a situat cu hotărîre de partea lor, că a strigat cu glas tare durerea lor, revolta lor, acesta înseamnă un act cetățenesc, o luare de atitudine. Vreme de patru decenii la rînd, pînă la eliberarea țării noastre, Sadoveanu a dat glas în povestirile sale, protestului, în numele milioanelor de oropsiți; vreme de patru decenii la rînd, scrisul său a constituit ecoul unei mari conștiințe de cetățean.

În anii cînd bogățiile țării erau vîndute capitaliștilor apuseni, cînd frumusețile munților noștri erau împuținate sub invazia sălbatică a exploatărilor nemăsurate, cînd erau lăsate în paragină alte frumuseți și bogății ale cîmpiilor și deltei — nu atît de repede rentabile ca petrolul, cărbunele și lemnul — în acei ani Sadoveanu a închinat naturii patriei noastre una din cele mai însuflețite cîntări din cîte s-au scris. E și acesta un act cetățenesc, o luare de atitudine. După cum tot un act cetățenesc a fost și cel de a lucra în contul epocii noastre.

Mihai Gafița

(Continuare în pag. 4-a)

PREZIDIUL MARII ADUNĂRI NAȚIONALE A REPUBLICII POPULARE ROMÎNE

DECRET
pentru conferirea titlului de „Erou al Muncii Socialiste" din R.P.R. academicianului Mihail Sadoveanu

Cu prilejul sărbătoririi a 75 de ani de la naștere, pentru merite deosebite în domeniul creației literare și în opera de dezvoltare a culturii din țara noastră,

Prezidiul Marii Adunări Naționale a Republicii Populare Romîne decretează:

1. Se conferă titlul de „EROU AL MUNCII SOCIALISTE" din Republica Populară Română academicianu lui MIHAIL SADOVEANU.

Președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale P. GROZA

Secretarul Prezidiului Marii Adunări Naționale A. BUNACIU

În acest număr semnează:

Al. Andrițoiu, A. E. Baconsky, Savin Bratu, Eusebiu Camilar, Dumitru Corbea, Lucia Demetrius, Mihu Dragomir, Petru Dumitriu, B. Elvin, Carl Emil Englund, Al. Fadeev, M. Gafița, Paul Georgescu, Eugen Jebeleanu, Majtenyi Erik, Dinu Moisescu, Florin Mugur, Francisc Munteanu, Mihail Novicov, Ruxanda Paladi, Radu Popescu, Stela Predescu, Aurel Rău, Zaharia Stancu, Virgil Teodorescu.

Desene: Renata Duncan și Gh. Glauber, Gh. Treiberg și Tiberiu Krausz, Vitalie Nereuță, Perahim, Pita Rubin, Ross.

Însemnări

Bogdan Amaru

S-au împlinit, la sfîrșitul săptămînii trecute, 18 ani de la moartea lui. A murit în același an cu Alexandru Sahia, după luni mai tîrziu, răpus tot de mizerie.

Fiu de țăran, pe numele de naștere: Pîrîianu, văzuse lumina zilei într-un cătun, Nenciulești-Bude, pierdut pe undeva, prin coclaurii Vîlcei, sat amărît, „la un strănut și o praștie de Carpații vîlceni" — după cum spunea el — și unde „în mocirla bălților putrezesc mițele și cînii satului, iar noaptea cîntă broaștele și răcănelii".

Fire optimistă, puiul de țăran își alesese un pseudonim paradoxal. I s-a nimerit, din nefericire, prea bine; societatea timpului în care a trăit n-a trebuit să facă prea mari sforțări pentru a-i potrivi pseudonimul „ca o mănușă". Era aproape un copil cînd a venit în vălmășagul Bucureștilor, să se ia la trîntă cu viața. Voia să-și cîștige pîinea scriind cinstit, în numele și pentru anonimii din mijlocul cărora pornise. O asemenea pretenție se plătea, în acea vreme, nu odată, cu viața.

Bogdan Amaru a plătit-o, la rîndu-i.

A dormit în ganguri și în sala de așteptare a gărilor, a făcut figurație la teatru pentru cîțiva lei, a îndurat foamea, frigul, obrăznicia editorilor și mînia amară de a vedea promovate huliganismul și impostura.

Voia bună a fondului său moral țărănesc s-a lovit, pînă la epuizare, de zidurile glaciale ale unei societăți cinice și acefale.

Într-o zi de vară fierbinte, Bogdan Amaru s-a retras, ca o biată vietate fugărită, într-o pădure de la marginea Carpaților: voia să moară singur. N-a reușit.

Mîna, slăbită de foame, n-avusese destulă putere să împlintre briceagul în pieptul, de altfel și el îndeajuns de puțin rezistent.

Mai tîrziu, în cutia lui de ciment cu geam de la spitalul Filaret, unde fusese internat Bogdan Amaru, în cap cu o biată scufie de arlechin al mizeriei, îmi mărturisea un pic jenat: „N-avusesem destule parale. Am cumpărat un briceag ieftin, avea lama prea scurtă..."

Omul părea că vrea să-și ceară iertare că n-a murit. A scăpat, atunci. S-a înapoiat la el, în sat. Pe urmă, din nou la spital. Culcat în curtea spitalului pe o targă, Bogdan Amaru a așteptat de la orele 9 dimineața pînă la 1, pînă ce să fie internat.

„A trebuit (îmi povestea mama lui) să ridic eu de un capăt de targă și celălalt băiat al meu de cealaltă parte. Eram slăbită — și targa era să se răstoarne cînd am ridicat-o ca să urcăm scările..."

S-a stins puțin după aceea.

L-am mai văzut, pentru ultima oară, întins pe un catafalc mizer, în biserica satului său natal. Afară ploua cu găleata. Și, în clipa în care am așternut pe simulacrul de făptură omenească florile aduse, în lacrima noastră se amestecase încădotă revolta: scriitorul răpus era încălțat în pantofi de tenis, — singurii lui pantofi.

★

...Și, iată, au trecut de atunci 18 ani...

Nu doar din pietate am rememorat, în puține rînduri, tragedia lui Bogdan Amaru. Ci și din dorința de a reaminti tovarășilor de scris, celor mai tineri îndeosebi, trecutul. Ca să-l putem cîntări cu luciditate și urî din toată inima.

Căci, amintindu-mi de trista toamnă de acum 18 ani, de chipul nemîngîiat al lui Bogdan Amaru, țopit parcă de însăși bezna epocii, — cu atît mai luminoase îmi par fețele tinerilor mei colegi de astăzi, și zborul lor cu atît mai luminos în țara noastră nouă.

Eugen Jebeleanu

UN MUNCITOR

Odaia lui e mică, c-un petec de grădină
la geam, în patru glastre, udate zi de zi.
Odaia lui e mică, dar e stăpîn pe-o mină
și scoate floarea neagră cîntînd, din galerii.

Cuvîntul lui e simplu, și-n haine de paradă
nu l-a-mbrăcat vreodată, și nici nu s-a gîndit.
Cuvîntul lui e simplu ca versul de baladă
spre care poezia de veacuri a rîvnit.

Și cărți are puține, cît intră-ntr-o desagă,
n-a auzit vreodată de traiul de boem.

Și cărți are puține, dar zilnic el dezleagă
conflicte mari, și scrie un cînt dintr-un poem.

Istoria modernă prea des n-o cercetează,
dar și-a săpat-o-n carne, cu gloanțe, în război.
Istoria modernă cu palmele-o creează
și ochii lui sînt paznici pe ultimele foi.

E-un muncitor ca alții, nedornic de cuvinte,
deși pe umeri duce tot greul tuturor.
E-un muncitor ca alții, și-n sîngele-i fierbinte
se-aude viitorul, vuind nerăbdător.

INTIPĂRIND IN PIATRĂ...

Mai plînge cîte unul că nu-i chip
să mai visezi în zilele acestea,
că viața-i ca o dună de nisip,
și moartă-i poezia și povestea.

Pierdut e al boemelor parfum,
o, unde-i azi lectura din saloane?

Abstractele visări de ieri par fum,
s-a dus poemul fetelor morgane...

Mai plînge cîte unul ca năuc,
în timp ce-și sună un zidar mistria,
cîntînd „vezi rîndunelele se duc"
și-ntipărind în piatră poezia.

MĂ CHEAMĂ IARĂȘI...

Mă cheamă iarăși ploaia printre grîne
s-aud oftînd pămîntul biciuit,
vă las, prieteni, nu mai pot rămîne,
mă soarbe Bărăganu-ntinerit.

Cînd voi țipa cu trenu-n noaptea deasă,
se va trezi tot tîrgul speriat,
și-apoi va adormi. Dar e o casă
unde-o rămîne geamul luminat...

Mihu Dragomir

DEZVOLTAREA TINERELOR TALENTE

CĂRŢILE TINERILOR

In anii regimului democrat-popular au apărut numeroase talente scriitoricești noi. Îndrumarea plină de dragoste și grijă a partidului, le-a asigurat condițiile cele mai prielnice de dezvoltare, ceea ce a făcut ca tinerii scriitori să străbată cu ușurință drumul către formarea unei individualități proprii, către o maturitate în creație.

„Gazeta literară" va publica, în cinstea celui de-al doilea Congres al P.M.R. mai multe articole privind problemele dezvoltării unora dintre tinerii scriitori. Articolul care urmează este primul din acest ciclu.

În anii uceniciei, cînd tînărul cutează, se înșeală, se rătăcește, pentru a se regăsi în cele din urmă, există un lung șir de întrebări la care el e silit să răspundă și o va face cu teamă, cu încredere, cu sfidare, cu orgoliu dar rareori cu exactitate. Căci o vocație se verifică, după cum bine spunea Tolstoi, abia după ce ne-am înșelat asupra ei. Primele lucrări sînt mari lupte în care autorul aduce pe cîmpul de bătălie toate forțele sale, dar nu poate aduce ceea ce este mai important: rezervele. Ele fac și desfac iluziile și deziluziile care însoțesc scriitorul chiar atunci cînd insuficiențe proprii, rezistențe străine au căzut. Iar aceste iluzii și deziluzii le-au văzut cu toții ascunse sub tăceri orgolioase ca și sub izbucniri patetice. Și nimeni n-ar trebui să deplîngă onoarea de a mărturisi că le-a încercat, ci mai curînd ar trebui să dorească a păstra mereu îndîrjirea și pasiunea cu care le-a trăit.

Dar esențial este pentru un tînăr scriitor să stabilească acordul cu realele sale însușiri, cu înclinațiile sale cele mai autentice de care uneori nu-l desparte decît un pas, decît o umbră, și astfel să poată oglindi cu putere realitatea asupra căreia s-a aplecat și pe care a cercetat-o.

Avem în față ultima lucrare a lui Traian Coșovei, *„Împărații viniturilor"*, și urmărim drumul contorsionat și complex pe care-l parcurge scriitorul. El străbate un proces destul de greu, destul de dramatic, pentru a fi trecut cu vederea. Este, dacă nu ne înșelăm, un moment însemnat în evoluția sa, un moment în care așteaptă o limpede și loială mînă de ajutor. Traian Coșovei încearcă să deschidă cale liberă resurselor sale artistice, a părăsit nuvela, a îmbrățișat reportajul, iar în reportaj a absorbit mult din substanța primelor lui versuri. Mai mult decît atît, — s-a pus sub tutela lui Geo Bogza și e interesant să remarci cum se luptă pentru a ceda sau pentru a rezista maestrului său. El a învățat să imite, să împrumute, să transmită, dar imaginația sa îl deplasează din orbita modelului, îl împinge în altă direcție. Coșovei este mai atent la miracolele naturii decît la infinitul ei.

Cine-i citește reportajele, nu poate să nu observe că scriitorul are o viziune artistică originală, că el deschide o poartă spre înțelegerea naturii patriei noastre, de a cărei forță și frumusețe e robit. Pretutindeni în stepa Dobrogei, pe pămînturile Bărăganului, pe tărmurile mării, Coșovei descoperă mereu nu știu ce tainic izvor de putere și splendoare, pe care-l cîntă ca pe un mister ce este numai al acestor locuri. Este în scrisul său o tensiune, o febră, care dă la iveală o sensibilitate artistică reală, căreia îi sînt familiare oscilațiile intense, stările sufletești extreme, momentele de exaltare sau de prăbușire. Deocamdată scriitorul își ignorează încă resursele, iar ceea ce e mai trist, eșuează ori de cîte ori caută să exprime raporturi între oameni, ori de cîte ori caută să contureze profilul eroilor săi. El nu notează precis, nu vede gesturi, nu aude inflexiuni vocale, nu surprinde semnificații. Din această pricină, nici nu poate să dea pregnanță ideilor din lucrările sale. Un adevărat miracol pare că se petrece: în mijlocul acestei naturi, descrisă cu exactitate și poezie, evoluează ființe inconsistente, care sînt foarte departe de lumina vie a zilelor noastre.

Ce lucru mai emoționant decît un tînăr scriitor care se războiește cu el însuși, pentru a da măsura realelor sale posibilități!

Și, în același timp, e totdeauna o surpriză plăcută să găsești în cartea unui debutant însușirile unui scriitor format. *„Gloaba"*, povestirea lui Eugen Barbu, ne-a dat această satisfacție. Autorul scrie cu circumspecție, fără ezitări și fără reticențe, dominînd cu luciditate destinele eroilor săi. În mai puțin de patruzeci de pagini, E. Barbu a desfășurat înaintea noastră tabloul existenței unui muncitor tipograf, începînd cu zilele chinuite ale uceniciei și terminînd cu cele ale maturității. Antonică, eroul lucrării, comunistul care înțelege de-a lungul unui proces sufletesc dramatic responsabilitățile pe care le implică acest înalt titlu, constituie o figură bine credionată. Surprinzătoare apare precizia cu care scriitorul definește psihologia eroului său, un om în pragul bătrîneții, cu nevastă și copii, amorezat de o fată tînără, pînă de curînd fără „meserie precisă". Antonică este în adevăr un muncitor tipograf destul de robit patimii sale pentru a-i ceda, destul de luminat ca să priceapă, în cele din urmă, o greșeală, neputînd trăi fără de prețuirea tovarășilor săi, dar sfidîndu-i cu un orgoliu rănit, furios că ei nu-l înțeleg, mîhnit că a greșit, supus încă farmecelor fetei, dornic să i se ierte rătăcirea și neputînd el singur să și-o uite, împăcat și mulțumit cînd se reîntoarce la ai săi, o întreagă gamă de stări sufletești care se întrepătrund, se influențează și se cheamă reciproc, trece pe dinaintea ochilor noștri făcîndu-ne să-l simțim aproape de noi, viu și adevărat, pe eroul lucrării.

Deocamdată Eugen Barbu și-a arătat calități de portretist, dar este o anume siguranță în scrisul său care ne dă dreptul să credem că ar putea stăpîni ușor mișcarea unei lucrări de mai mari proporții. Aceasta nu înseamnă că viitoare lucrări nu vor releva lipsuri încă neștiute, calități încă nefixate.

Ce surprize ne va rezerva viitoarea carte, iată o întrebare pe care nu putem să nu ne-o punem, cînd avem în față lucrarea unui tînăr scriitor. De pildă, *„Străinul"*, romanul lui Titus Popovici, obligă cititorul să mediteze la opera viitoare a acestui tînăr talentat.

De altminteri, cu puțin curaj, cu oarecare fantezie, îți poți lua libertatea de a citi cărți care încă nu sînt scrise, dar a căror apariție este posibilă. Ajunge, pentru asta, să urmărești primele încercări — tipărite sau nu în volum — ale tinerilor scriitori. Se află totdeauna între un rînd și celălalt, între două propoziții, ceva ce încă nu este definit, ceva ce n-a fost încă exprimat, dar care sugerează sau îți impune credința că în locul acestei tăceri enigmatice, se va auzi limpede, odată, vocea scriitorului.

Uneori seara poți sta aplecat asupra unor astfel de cărți, care încă nu s-au scris. Cu surprindere, cu emoție descifrezi atunci filele lor și ni se pare că bucuria aceasta e mai mare chiar decît a reface manuscrise vechi. Timpul care a șters pe jumătate literele de pe tomuri îngălbenite, descoperă pe jumătate literele de pe tomuri viitoare. În tovărășia acestor încîntătoare fantome vei gîndi, desigur, că nu te poți lăsa niciodată în seama lor și că e bine să le stabilești din timp identitatea.

Ceea ce te intrigă cel mai mult este faptul că poți auzi în primele încercări ale acestor tineri ecoul unor cuvinte care așteaptă abia să fie rostite. Dacă stai bine și cugeți, înțelegi însă că lucrul nu e atît de straniu.

Firește că nimeni nu-și poate asuma răspunderea unor formulări categorice, a unor sentințe inapelabile, în legătură cu dezvoltarea viitoare a tînărului scriitor. Cartea lui de debut indică și face posibile unele presupuneri. Atît. Este, în adevăr, cu putință să-ți imaginezi sunetul viitoarelor melodii, numai simțind vibrația unei coarde răsfrînte în cutia viorii. Dar, din păcate, viorile sînt pline și de cîntece care nu vor fi niciodată cîntate.

Cînd ne aflăm în fața cărții unui tînăr scriitor, sîntem în posesia a cîtorva documente, pe temeiul cărora încercăm să reconstituim o întreagă lume, o lume care nu s-a deschis încă, și pe care o presimțim și o bănuim. Ce secrete ascunde ea, ce mistere va scoate la lumină, ce profunzimi sufletești va sonda? Cele cîteva indicații, cele cîteva presupuneri, adversitățile și adeziunile pe care ea le cuprinde, alcătuiesc laolaltă o țesătură deasă și pe care abia viitorul o va dezlega. De multe ori nici un fapt, nici un om nu poate fi despins din această lume, fără a părea înstrăinat sau rătăcit, într-atît sînt de firave legăturile pe care autorul a izbutit să le lege.

Recitind de curînd *„În orașul de pe Mureș"*, romanul lui Francisc Munteanu, urmărind traectoria agitată, febrilă, contradictorie, a eroilor cărții, drumul lor primejdios și încîlcit spre împlinirea idealurilor lor, o întrebare s-a ivit: cum se va armoniza lumea lui Francisc Munteanu cu lumea întregii sale generații de scriitori? Căci nimic din ceea ce se scrie nu poate fi privit izolat. Totul își răspunde și se completează, fiindcă este un punct de joncțiune în care se întîlnesc cele mai diverse temperamente artistice: este dorința de a servi prin scris cauza poporului. Așadar, ce forță nouă se va ivi la punctul de joncțiune? Să urmărești pe filele cărții, ca pe o hartă, cum se constituie această putere și cum se îndreaptă spre obiectiv, — iată un lucru ispititor.

În adevăr, a vorbi despre tinerii scriitori, nu este numai un act critic, ci un act de integrare pe care timpul îl poate confirma sau dezminți. Mai ales că lucrările de debut sînt de două ori amăgitoare: și prin aspectul lor comun, care nu ne lasă să întrevedem încă realele însușiri, și prin cutezanțele lor seducătoare, dar care-ți abat privirea de la adevărata lor valoare. Există un singur punct de reper, indicat și de basmele populare: să fim atenți dacă Pegasul — care deocamdată poate fi travestit într-o mîrțoagă — fuge spre tava cu jăratec.

Se zîmbește în fața ambiției tinerilor de a scrie opere mari. Un surîs puțin înțelegător, puțin sarcastic, pecetluiește asemenea proiecte pe care cel mai adesea le descurajează însăși realizarea lor. Balzac, care a jucat totul pe cartea ambiției, scria plin de înfrigurare surorii sale: *„Trebuie să debutez printr-o capodoperă sau mă sinucid"*. Știută domnului că Balzac nu și-a dus la capăt funesta intenție, fiindcă, după cum se știe prea bine, n-a debutat printr-o capodoperă. Dar năzuința sa nu rămîne mai puțin nobilă. De aceea, cînd regăsim această aspirație, nu putem să n-o admirăm. Adevărul este însă că și în parnas puterea se cucerește numai „cînd s-au copt condițiile". Se întîmplă atunci că lucrările de tinerețe devin martori stînjenitori. Balzac nu și-a mai amintit niciodată de *„Cromwell"*, de exclamațiile sale încîntate (*„Incidentul cu fiii lui Cromwell este admirabil găsit"*, *„Ce frumoasă expunere"*, *„Cum crește interesul dintr-o scenă în cealaltă"*) dar cred că a rîs cu hohote, cutremurîndu-se de satisfacție, la amintirea sfatului părintesc: *„Apucă-te de orice, numai de literatură nu"*.

Aceste cuvinte sînt un excelent stimulent de a scrie; ar trebui poate înrămate și expuse la vedere. Tinerli, adică cei ce dau istoriei literare perspectiva și profunzimea pe care numai cei bătrîni o asigură dar, vai, în direcția contrară, știu mai totdeauna că trebuie să persevereze.

Și e bine să citim cărțile lor pentru tot ceea ce este viu, neliniștit, stîngaci chiar, dar aproape de inima lucrurilor, de realitate, fiindcă această frămîntare și prin spiritul creator pe care-l presupune, și prin foloasele pe care le aduce este plină de făgăduieli. Spaimele exagerate, bucuriile totale, pot vorbi uneori în numele unei responsabilități care cheamă și subjugă realmente. Mărturisim că suspectăm puțin placiditatea, indiferența într-un domeniu în care vocațiile adevărate sînt tiranice. Dar cine ar îndrăzni să decreteze o lege?

Povestiri, nuvele, romane, toate noi de scriitori de care nimeni nu a auzit pînă ieri sau azi, trec mereu pe dinaintea cititorului. El se apleacă asupra unei cărți, reține un nume nou și se bucură că glasul acestui izvor nesecat de talente răsună puternic, în toată voia, că tinerilor scriitori li se deschid porțile literaturii ca un domeniu ce le poate aparține și care așteaptă să cunoască noi cuceritori. Destinul tragic al tinerilor scriitori de altă dată, stinși de tuberculoză, înainte chiar de a fi atins plinul tinereții lor, lipsiți de aer, sufocați, este o amintire dureroasă, dar depărtată. Ucenicia literară tinerli și-o fac astăzi într-o zodie nouă. Steaua lor răsare sub o priveghere atentă și caldă, iar ei sînt stimulați să se înalțe cît mai sus, ajutați de către Partid să se realizeze.

Să urmărești fiecare nouă încercare a unui tînăr scriitor, fie că ea rivnește să fie o capodoperă sau o lucrare de debutant, înseamnă să asiști și să iei parte la munca de creare a literaturii.

Iar numărul celor care încearcă să scrie romane vaste sau schițe succinte este din ce în ce mai mare. Mereu trebuiesc reținute alte nume, alte lucrări.

Printr-o lucrare restrînsă, modestă, ne cheamă atenția, de pildă, Alecu Ivan Ghilea. *„În rînd cu lumea"* este un început timid, dar interesant. Autorul are elan, emoție, efuziuni sincere. În lucrare scriitorul arată cum în anii puterii populare, un țăran care nu avea după ce bea apă, își poate îngădui să participe la hramurile îmbelșugate, organizate după tradiția populară. Lucrarea constituie o evocare plastică a frumuseții vieții eliberată de exploatare, dezvăluind un ochi sensibil față de sufletul omului simplu. Alecu Ivan Ghilea are o înclinație vădită pentru tablourile colorate, pline de viață și de mișcare.

Ca și Ilie Barbu, Visarion Crețu suferea că oamenii nu-l bagă în seamă dar e mulțumit că munca în comun permite oamenilor să se stimeze după merite reale.

Ar fi putut fi această bucată, prin excesul ei de efuziune, — naivă, declamatoare, emfatică. Ghilea a știut să o facă emoționantă, captînd în lucrare acel suflu de voie bună nesilită, de agitație, de mulțumire, care este al petrecerilor populare.

Spre paguba lucrării, rămîne însă excesul de exclamații al autorului. *„Ah, de-ai ști"*, *„Ah, de-ai putea"*, *„Ah, de ți-ai închipui"*, exclamă mereu Ghilea, salutînd în dreapta și în stînga, făcînd atîta zgomot, încît abia-l auzim pe erou. El e un spectator prea gălăgios la o piesă care este ea însăși foarte animată. Scriitorul ezită încă între formularea expresă, directă și cea implicată într-o imagine, el nu ține o cumpănă severă între fapt și comentariul lui.

Cărțile viitoare ale unui tînăr scriitor sînt ecuații cu multe necunoscute. Există însă un termen dat: acela e încrederea cu care trebuie să primim încercările lui. Nu avem dreptul să sperăm la cărți viitoare, dacă nu primim cum se cuvine pe cele scrise. Nu pledăm pentru un spirit tolerant și înțelegător, nu pledăm pentru o critică de complezență, ci pentru una constructivă, care să releve ceea ce e înaintat în opera fiecărui scriitor, ceea ce e aproape de realitate și o oglindește, care să combată rămășițele ideologiei burgheze.

Ne temem mai ales de indiferență, de nepăsare, de raporturile generale și abstracte care privesc pe toți și pe nici unul. În locul acestui pustiu, preferăm de o mie de ori o critică aprigă, dar pasionată, în care să nu fie suprimate nici măcar accentele patetice.

La rîndul lor, scriitorii consacrați ar trebui să fie mai generoși cu cei tineri. Istoria literară oferă în acest sens exemple care ar trebui memorate. Cine nu-și amintește cum vreme de șapte ani Flaubert a supravegheat, a susținut și a dirijat toate încercările lui Maupassant. Autorul *„Doamnei Bovary"* și-a asumat funcția de dascăl cu tot ceea ce implică această răspundere.

Ce grăitoare sînt în același sens relațiile dintre Cehov și Gorki. Delicatețea, dragostea cu care Cehov a receptat arta lui Gorki și a sprijinit-o vor rămîne mereu pilduitoare. *„Sînt lucrări minunate, lucrări model și care denotă un artist trecut printr-o școală foarte bună. Nu cred să mă înșel"*.

Mulțumirea lui Cehov de a fi găsit în Gorki un scriitor, aprecierile sale exprimate în stilul său sobru și modest și apoi strigătul de bucurie nestăpînită al lui Gorki la citirea acestor rînduri, — e aici un întreg capitol de istorie literară a cărui semnificație nu poate să ne scape.

Desigur că e bine să procedăm cu prudență, să nu pregătim viitoare dezamăgiri, dar nici un om de știință nu s-a limitat vreodată la vechile cunoștințe numai pentru că nu avea certitudinea celor noi. Se poate întîmpla ca criticul să fi încercuit cu meridiane și paralele o lume care nu există, dar care expediție creatoare este inutilă? Chiar dacă Cristofor Columb n-a descoperit drumul spre Indii, el a descoperit America.

Și mai este ceva: nu în fiecare carte nouă progresul tînărului poate fi clar văzut. Uneori o carte înseamnă chiar un regres. Dar dacă tînărul va fi să-și pună întrebările pe care trebuie să și le pună, să răspundă curajos, să se smulgă din indolență sau eroare, — această înfrîngere „face cît o victorie". Față de criticii care vor acuza nemilos, ei au o singură răzbunare care este în același timp și o obligație: să publice o carte bună.

Viitorul tinerilor scriitori poate fi bănuit, dar numai ei înșiși pot transforma bănuielile în certitudini.

Căci în cîmpul vizual al cititorului, ca și în cel al astronomului, apar deopotrivă existențe a căror lumină, deși s-a stins de mult, strălucește încă și existențe a căror lumină se străvede palidă, dar care abia se pregătesc să lumineze.

B. Elvin

Răsfoind revistele

„LUMINIȚA" nr. 6-7-8/1955

Revista preșcolarilor și școlarilor mici, „Luminița", are un public cititor mereu mai larg. Firește, e o consecință a ținutei artistice în care se prezintă, consecință ce a determinat apariția publicației — începînd cu luna august a. c. — într-un număr sporit de pagini și cu un tiraj mai ridicat decît înainte.

Caracterul instructiv-educativ al „Luminiței" este evident. În genere, fără a fi pedagogizantă, tinde să familiarizeze pe micul lector cu obiectele și ființele din lumea înconjurătoare, să-i formeze deprinderi sănătoase, să insufle sentimente înălțătoare, ca dragostea de patrie, admirația față de lupătorii pentru libertatea și prosperitatea poporului nostru, să-i transmită prețioase învățăminte pentru viață și să cultive cititorului frumoase trăsături de caracter, ca modestia și cinstea, curajul și spiritul de abnegație.

Educația estetică, formarea gustului artistic ca laturi ale educației comuniste sînt efectuate prin bucăți literare de calitate ca și prin ilustrații de o certă valoare artistică.

Revista este cu atît mai plăcută și deci mai educativă, cu cît paginile ei respiră din plin prospețimea și seninătatea caracteristică vîrstei micilor ei cititori. Copilului îi place să rîdă; este un adevăr de care „Luminița" în genere ține seama. În numerele de față, povestea despre iepurele vînător care se hotărăște nici mai mult nici mai puțin să stîrpească neamul vînătoresc se pare că a cucerit inimile. Autorul însă urmează un drum care putea fi și primejdios: el înfățișează un personaj care suferă de un mare defect: lăudăroșenia, dar este totuși deosebit de simpatic. Octav Pancu-Iași știe să conducă în așa fel discernămîntul copilului încît la terminarea lecturii să știe că lăudăroșenia simpaticului iepure nu este o calitate și că el, cititorul, va trebui să se ferească de o asemenea meteahnă. Dublată de o ilustrație plină de fantezie (semnează Dem) ce înfrumusețează umorul textului, povestea lui Octav Pancu-Iași este pe deplin accesibilă micilor cititori și desigur apreciată ca o creație literară de calitate.

Mai puțin suculentă sub aspect umoristic, „Ghindaghinda" se adresează copiilor pe același ton glumeț de bunic sfătos, ascuns în persoana tînărului scriitor Octav Pancu-Iași. Din păcate, ideea basmului se desprinde cam greu din cuprinsul narațiunii, evident aceasta în detrimentul efectului educativ.

Dar dacă revista ține cont de faptul că micului cititor îi place să rîdă, ea uită nu odată de un alt adevăr și anume acela că nu orice prezentare a subiectului ajunge să distreze lumea copiilor. Un exemplu: bucata „Cățelul și dulăul" (din nr. 7/1955) de I. Sebastian, „Ariciul și pălăria năzdrăvană" de Irina Opran, o bună parte din materialele rubricii „Pagini pestrițe" — toate extreme de sărace în conținutul de idei, de un umor confecționat, departe de artă și deci de sufletul copilului — vin să obosească pe micul cititor iar nu să-l educe, să-l învețe și în definitiv să-l distreze.

Fără a deveni o revistă posomorită, „Luminița" se poate adresa copiilor nu numai pe un ton glumeț. Așa, povestirea Tamarei Pînzaru „Prietenul meu Silică" transportă lectorul în lumea copiilor ce n-au avut copilărie. În slujbă la chiabur, bătut și umilit, Silică trăiește cu dorul de a învăța carte și moare cu același dor fierbinte în suflet, victimă a regimului de exploatare burghezo-moșieresc. Autoarea încearcă spre sfîrșit o înseninare prin evocarea zilelor fericite din anii așteptîndu-și fie întotdeauna suficient de convingător, utilizînd și multe cuvinte necunoscute micilor cititori.

Mai mult decît în lunile precedente, conținutul celor trei numere pe care le răsfoim este interesant, variat și mai ales ancorat în realitate. Prescolarii însă ar putea reproșa publicației că oferă mult prea puține materiale pentru ei și aceasta nu numai în ultimul timp.

Și mai avem motive să bănuim că micii cititori ai „Luminiței" se tem ca nu cumva revista lor să cadă — prin „paginile pestrițe" — într-o marie de a le face cunoștința numai cu copii răi, o manie, adăugăm, cu iz pedagogizant. Dar deficiențele de care vorbeam se pot înlătura. Totul este ca redacția publicației, împreună cu colaboratorii, să continue și să dezvolte drumul bun pe care au apucat. Este aceasta și o datorie cetățenească.

Stela Predescu

CURIER literar

● **Editura de stat pentru literatură și artă a tipărit „Cronica de familie" de Petru Dumitriu. Volumul cuprinde nuvelele „Davida", „Bijuterii de familie", „Salata" și „În bătălia pierdută".**

● **„Oameni și gînduri din veacul meu" se intitulează volumul de articole al acad. Gala Galaction, apărut zilele acestea la Editura de stat pentru literatură și artă. Prefața este semnată de Teodor Vîrgolici.**

● **Editura tineretului a tipărit următoarele volume din opera maestrului Mihail Sadoveanu: „Zodia Cancerului", „Neamul Șoimărești lor", „Raiul", „Printre gene" (povestiri pentru copii), „Vremuri de bejenie" (în „Biblioteca școlarului").**

● **La Editura de stat pentru literatură și artă se va publica romanul lui Mihail Sadoveanu — „Mitrea Cocor" tradus în limba idiș, de M. Riespler.**

● **Se află în librării volumul „Vecinii" de V. Em. Galan.**

● **În următoarele zile vom citi cea de a doua ediție a romanului „Pasărea furtunii" de Petru Dumitriu, care va apare la Editura tineretului.**

● **Noul roman al acad. Cezar Petrescu, „Oameni de ieri, de azi și de mîine", se află sub tipar la Editura tineretului, și va fi în librării în cursul lunii viitoare.**

● **În colecția „Oameni de seamă" apare „Ion Creangă" de Pompiliu Andronescu-Caraloan.**

● **Peste cîteva zile va ieși de sub tipar un volum de „Poezii" al lui Macedonski, cuprinzînd cele mai reprezentative din versurile marelui poet. Volumul este îngrijit și prefațat de Mihu Dragomir.**

● **Romanul lui Duiliu Zamfirescu, „Viața la țară", se retipărește în „Biblioteca pentru toți" și va fi în librării în luna decembrie.**

● **Peste cîteva săptămîni apare ediția a cincea a romanului „Desculț" de acad. Zaharia Stancu.**

● **Editura de stat pentru literatură și artă anunță apariția, pînă la sfîrșitul anului, a următoarelor romane: „Familia Moromeților" de Marin Preda, „An nou" de Letiția Papu, „Mathias Schmidt" de Valentin Heinrich, „Pe marginea Dunării" de Șerban Nedelcu, „Contele Csali" de Horvath Istvan.**

● **Două noi volume de acad. Tudor Arghezi vor apare în curînd; primul, „1907", este tipărit de Editura tineretului. Cel de al doilea, „Cîntarea omului", de Editura de stat pentru literatură și artă.**

Victor Tulbure: „LAUDA PATRIEI"

De la început, poezia lui Victor Tulbure era reprezentativă pentru căutările noii generații de poeți, crescute sub directa îndrumare a partidului clasei muncitoare, după eliberarea patriei, în anii construirii socialismului. Primul volum al lui Tulbure, de dimensiuni modeste, („Vioara roșie" — 1948) anunța un talent cu totul remarcabil și-i definea programatic poezia — ca o poezie care va culege „laurii roșii în luptă" împletind „republicii mele cununi". „Balada tovarășului care a căzut împărțind Scînteia în ilegalitate" (1949), scrisă cu prilejul primei sărbătoriri a organului central al partidului, confirma potența creatoare a poetului și hotărîrea de a răspunde prin versurile sale chemărilor partidului. Au urmat „Holde" (1949), „Vișinul lui Vania" (1951) și „Versuri" (1952), ultimul volum reluînd o parte din cele apărute anterior în volume. Talentul rămînea evident, dar nu se observa o linie ascendentă. Poetul părea chiar că stagnează și, poate, cei care, în 1948, vedeau în Tulbure unul dintre cele mai promițătoare condeie ale generației, erau descumpăniți de puțina rodnicie a poetului. „Vioara" lui Tulbure apărea adesea unicordă, poetul — tînăr — începea să vădească un manierism timpuriu și dăunător, cititorii începeau să treacă deasupra distihurilor sale prea puțin variate, cu imagini monotone, deși frumusețea unor versuri atrăgea neîncetat atenția asupra viabilității talentului. Patru volume de traduceri din poezia rusă și sovietică, precum și unul din lirica bulgară, — apărute între 1951 și 1954, descoperind mereu măiestria poetului, mărturiseau acumularea — și prin exercițiul la școala tălmăcirilor — a unor noi forțe de expresie.

Tulbure părea că se caută. Ultimii doi-trei ani au adus în paginile publicațiilor noastre un Tulbure care s-a autodefinit, pentru sine și pentru cititori, ca poet al „Laudei patriei", astfel cum apare în ultimul său volum.

Acest volum îl considerăm caracterizant pentru poet și, împreună cu poemul său recent, „Vară fierbinte", îl califică pe Tulbure printre poeții care, în acești ani, s-au realizat și și-au cucerit, în frontul nostru literar, un loc însemnat.

Tulbure s-a regăsit pe sine, ca poet al zilelor noastre, cîntăreț al patriei libere și al poporului care construește socialismul. El și-a găsit filonul poetic în tradiția literaturii noastre și recunoscîndu-și filiația. El se declară „ucenic la tata Sadoveanu", stabilindu-și deci moștenirea primită nu atît de la clasicii poeziei noastre, cît de la cel mai mare povestitor al nostru. Se referă această declarație la fondul epic al poetului? Se referă ea, oare, doar la aspectul limbii poetului, care, mărturisindu-și ucenicia la Sadoveanu, și-o mărturisește implicit pe aceea făcută la unchiașul țăran care l-a învățat „dulce grai de cîmp și de colnic"?

Auto-prezentarea filiației, pe care o înfățișează Tulbure, e mult mai cuprinzătoare și mai subtilă. Ea afirmă înțelegerea fondului profund liric al operei sadoveniene și dezvăluie acest fond ca hotărîtor de asemeneni în opera „ucenicului" care, și în poem — ca, de pildă, în „Vară fierbinte" — se constituie în erou liric și aduce, cu dragoste și slăvire, cuvînt de laudă patriei. Ea implică, de asemenea, o apreciere calitativă, am spune chiar cu un substrat teoretic, asupra ceea ce înseamnă „ucenicia", — prelucrare proprie a învățăturilor date de maestru, — spre deosebire de ceea ce înseamnă „pastișă", — copie minoră și caducă a operei maestrului ca atare.

Sadoveanu, ca orice mare creator, își are nastișorii săi, povestitori care „sadovenizează" prin vorbă și prin acțiune epică, lipsind însă vorba de patosul liric și acțiunea de sensul participării active a eroului liric la ea, ca judecător al nedreptăților și iubitor al luptei poporului pentru libertate.

Tulbure preia, ni se pare, atitudinea poetică a operei sadoveniene, ucenicia lui fiind majoră prin aceea că se raportă la însuși sensul artei lui poetice, de cîntăreț, ca și Sadoveanu, al pămîntului patriei, al oamenilor acestui pămînt. Poetul, ca și marele nostru prozator — și, în fond, uriaș poet — are calitatea de „oaspe" obișnuit la vetrele oamenilor din popor care-l recunosc ca pe unul de-ai casei:

„Sînt pe drumul țării călător,
Pretutindeni sînt la mine-acasă,
Am culcuș sub fiece pridvor,
Blid găsesc la fiecare masă".

Personalitatea poetică a lui Tulbure se precizează ca aceea a unui neistovit îndrăgostit de frumusețile țării sale libere, drumeț care descoperă pretutindeni urma omului care trudește și creează în această țară. Temperamentul lui Tulbure cheamă, pentru a se diferenția clar, comparația cu temperamentul poetic al lui Beniuc: Tulbure nu despică în stînci spre cărări noi, ci, asemeni călătorului în ținuturi puțin cutreerate ca „Nada Florilor" sau „Valea frumoasei", dă la o parte stufărișul și se strecoară, una cu natura, printre copaci seculari, dezvăluind sub pasul său alte și alte drumuri care-l așteaptă: „Potecile mi se așternn în cale, / Sub pașii mei noi drumuri se întind... („Țării mele").

Tulbure e întreg el în „Tezaur", una din cele mai frumoase poezii ale volumului: călătorul care descoperă, din perspectiva largă a „virfului cu pajere rotat", „pămîntul nostru minunat" și adună-n suflet flămînd „icoana țării cu mîndrie", „beat de-atîta avuție"...

Tulbure a preluat de la maestrul său Sadoveanu arta de a pîndi cenzurile de liniște concentrată, cînd sezisează sufluI viu a tot ce veghează pe pămîntul țării. Poetul nostru face noaptea popas și-și ascultă sufletul („Falâ"); așa precum, în liniștea prisăcii, Sadoveanu ascultă durerea Șoimăreștilor, prin veacuri, Tulbure are auzul apt să „deslușească glasul" țării „ce din strămoși ne vine, de demult" („Țării mele").

Ucenicia creatoare scoate la iveală prelucrarea învățăturii maestrului de către poetul care-și trăiește tinerețea în zilele glorioase ale construirii socialismului. Cînd scoborîtorul neamurilor iobăgite și nepotul unchеșilor din Verșeni ascultă veghea nopții, ajungeau la el durerile înăbușite: oamenii ce străjuiau focurile stinghere erau asemeni lui bădița Mihalache, cel care-n asemenea ceasuri își amintește și istorisește drama dragostei care cobora la chemare de bucium și era ucisă de mișeli tîlhari de muncă și fericire... Poetul „Vînătorii de jderi" ascultă acum ecoul vechiei creatoare, organic contundat cu viața tuturor fenomenelor esențiale ale naturii, și desluștește chemarea patriei libere cărela i se închină. Receptarea chemării e înfățișată solemn ca într-o cîntare a unei cline unice, în care poetul se dizolvă în însăși conștiința trează a patriei, pentru a trăi mai puternic în formele înmiite ale acestei conștiințe:

„Părtaș mă simt atunci în toate,
Mă risipesc și-n toate stărui..." („Porunca")

Comuniunea panteistă s-a transformat valoric, transmițînd sentimentului superior al patriotismului socialist emoția unificării dintre poet și peisajul viu, natural și omenesc, al patriei...

Poezia „Porunca" este — îndrăznim s-o spunem — capodopera acestui moment poetic, de receptare a chemărilor patriei:

Se creează ceremonia sadoveniană a tăcerii care îngroapă în ea vuietul zilei și care este, de fapt, o tăcere așteptîndă, un vuiet virtual. Este ceasul cînd pruncii visează, „focurile-s tot mai slabe și ard mocnite sus, la stînă" iar ciinii „adorm cu botul în fărînă"... În acest ceas, pe care poetul îl cunoaște, se creează comuniunea tainică, osmoza între poetul care — cînd totul pare să doarmă sau să adoarmă — stă cu „fruntea-i trează", și tot ceea ce, de asemenea, se refuză somnului, veghează, trăiește „la cea mai înaltă tensiune", creează: seva care „urcă-n spice grele", înginerul care „întrezărește cu ocheanul pe planșa țării viitorul", oțelul care acum „se naște din văpaie", iubirea, pe care o poate, în acest ceas, citi în ochi „fără cuvinte", ostașii care stau neclintiți la postul lor.

Cronica literară

Din această contopire cu patria vie și activă în orice clipă se naște și cîntul de slavă adus luminilor nopții: „lămpii de miner". „gurii uriașului cuptor", „vrednicului nopții semafor", farului, „becului arzînd neobosit peste proecte și tîrzii poeme" și acelui „șir de stîlpi de felinar", „de la coliba simplă de pescar pîn'la cabana de pe vîrf de munte".

Poezia aceasta — „Luminile nopții" — nu e decît o prelungire, la un alt ceas, a veghii nocturne creatoare: în fereastra poetului, deschisă spre patrie, se încrucișează, cu putere amplificată, razele tuturor luminilor come, din hotar în hotar și de la nivelul mării pînă la cea mai înaltă altitudine, sînt „aprinse de popor și luminează drumul spre mai bine"...

Poetul a învățat de la Sadoveanu să simtă pulsul patriei cu însuși pulsul a tot ce e viu pe întinsul ei: om, fir de iarbă... El simte țara zvicnind deopotrivă, „în ierburi și în muguri" ca și „în fiecare sondă de țiței"; își deslușește țara, „și-n plopii din amurguri", nu mai puțin „și-n părul dragii, și-n ochii ei". Valorificarea, la cu totul altă accepție, a sentimentului de contopire în natură, cu iz de filosofie dacică și cu rezonanțe eseniniene, generează înalt patriotism:

„Sub coltul ierbii m-oi culca odată
Cu hotda ta m-oi contopi deplin.
O viață doar pe lume ne e dată —
Chiar viața de ți-o dărui e puțin".
(„Țării mele")

Dintr-o asemenea atitudine de dăruire patriei nu poate rezulta o poezie pasivă, ci dimpotrivă, Osmoza poetului e un proces viu prin care el pătrunde în viața de luptă a patriei și se încorporează activ în ea. În „noptatic ceas", el dialoghează cu muncitorul, cu țăranul și cu soldatul, confundîndu-se cu ei și dialogînd cu sine însuși în aceste variate și esențiale ipostaze de luptă: el e receptacolul flăcării „cuptorului înalt" care-i aduce „dogoritoarele-i cuvinte", al grînelor date de țăran, după exemplul căruia plămădește și el „cuvîntul ca o pîine" și al vestonului de ostaș, ca și al baionetei, pe care le folosește prin cuvinte pentru „vicleniul gînd vrăjmaș". Tulbure își realizează acum, prin expresia sa propriu, propriul său mesaj de poet militant. El scrie „Versuri în coloană", „Falâ", „În față", aducînd un „cîntec din mers", — un „cîntec în marș" de clasă maiakovskiană, nu desprins cu totul, deocamdată, de influența puternică a poeziei lui Beniuc.

Glasul său personal de poet militant este însă cel anunțat, programatic, în „Prezentare": glas de cîntăreț al luptei și al vitejiei poporului în epoca noastră, însemnînd „strălucirea vremii", continuînd adică, la chemările actuale, în stihurile care cîntă scumpa țară, străvechea tradiție a cronicarilor și a marelui lor urmaș, Sadoveanu.

**Sensul specific al poeziei lui Tulbure este cel al „viorii care vibrează deplin". al poeziei care, cum se dezvăluia în „Porunca", se naște ca o vibrație a strunelor la atingerea lor în contactul cu viața, feluriță și bogată, a patriei. Poetul însuși își vede inima ca „pe o vioară roșie" („Prezentare") ca și în primul volum din 1948; iar dacă versul lui de atunci — „Port în mîini o vioară roșie" — nu e întîmplător, în sistemul unitar al imaginilor, poetul evocă imaginea lui Danko, smulgîndu-și inima — torță roșie... În orice caz poetul Victor Tulbure va crește la dimensiunile pe care le-a anunțat mai de mult prin poezia sa și pe care le confirmă volumul de față, dacă va rămîne neîncetat credincios mesajului său propriu și va cînta, cu „credință statornică" în „steaua de văpaie", o mai amplă și multiplă imagine a patriei, — și nu numai a „patriei", în genere, atemporală, ci a patriei noastre de azi, a patriei în transformare revoluționară. „Vară fierbinte", poem lirico-epic, pare să doved

SUB INDRUMAREA PARTIDULUI

Calea de aur a realismului socialist — sau Despre cutezanţă

Recitindu-l pe Vladimir Ilici, mi-am adus de multe ori aminte de cutezanţele vieţii mele. Am avut trei cutezanţe mari. Le arăt aici, cu toate că astfel de arătări se fac numai după ce coborîm mult către amurg şi către noaptea cea mare.

Prima cutezanţă se leagă de riul copilăriei mele, care m-a atras ca un farmec, ori de cîte ori venea mare dinspre cetăţuile munţilor. Ţin minte că mă urcam în vîrful mărului domnesc, să-l văd, peste acoperişurile satului şi peste cîmpie. Stam şi-l priveam, ca pe o putere oarbă, peste putinţă de învins. Se auzeau malurile bubuind în prăbuşire. Se vedea toată lunca Ciurarului cuprinsă. Se întîmplau tragedii nicăieri consemnate. Cine-şi mai aminteşte de satul cel mic, Ţinţarii, luat de puhoaie într-o noapte? Azi, pe locul Ţinţarilor se află un iaz cu oglinzi fulgerate de solzii faunei apelor. Cine-şi mai aminteşte de asemenea, de vremurile vechi cînd riul nostru a adus un leagăn cu un prunc? Într-un cuvînt, riul copilăriei mele are o istorie puternică, şi s-a răsfrînd în conştiinţa mea odată cu miracolul acestei lumi, alcătuit din chipul preafrumos al mamei, din răsăritul soarelui şi din cîntecul cocoşului. S-a deosebit riul nostru de celelalte elemente ale miracolului, prin teama ce o inspira. Cînd auzeam despre acel personaj teribil, stam în loc. El reprezenta primejdia, marginea lumii copilăriei mele. Dincolo nu se putea trece. Eu am avut cutezanţa de a-l înfrunta. Pun mărturie despre asta oameni vechi şi cinstiţi. Stam în vîrful mărului şi mă uitam. Lunca Ciurarului era cuprinsă toată. Năboiurile păreau milioane de bivoli negri în trecere pe sub aşiinţitul tulbure. Atunci am auzit în conştiinţa mea, ca o trîmbiţă a îndrăznelii. Nu ştiu: poate cîntase cocoşul nostru cel cu coif de împărat. Destul că am coborît din vîrful mărului, şi am ţinut-o tot într-o fugă, spre lunca. Mi-am lepădat straiele, şi m-am avîntat în primejdie. Ar putea mărturisi că am ajuns dincolo, vînăt de frig şi tremurînd ca un ciine, Alecu, fratele meu, dar-ar mai trăi. Cînd m-a văzut, pe malul vărăticean, unde ciobănea, şi-a scăpat trişca jos. Ţin minte că îndată m-a învelit tot, într-un cojoc mare, şi în timp ce eu dirdîiam de frig şi de spaima cutezanţei, dulăii stinei urlau. Auzeam ca prin vis glasurile ciobanilor:

— Aprindeţi felinarele mai repede! Unde o fi bocind femeia aceea? Pe mal? Pe ape?

— Ah, Dumnezeule, ce întuneric! Unde să bocească? O fi prinsă de vreo bîrnă şi o duc apele...

Dar să nu mai stărui asupra acestei întîmplări. Cruţ cititorii. Atunci, după isprava aceea, m-am bucurat de prima amăgitoare celebritate. Nu s-a grăit o vreme decît despre mine, feciorul pălmaşului Ion. Însuşi faimosul scufundător Şorop mă privea cu pismă. Avusese pînă atunci aură de personaj istoric, în fabulaţia oamenilor din partea locului. Aura lui trecuse pe fruntea mea. De fapt, el mă şi învăţase a înota, cînd ne adunam pe malurile riului, învăţăcei mici şi mari, ca la o preafrumoasă şi atotcuprinzătoare academie a naturii.

Acum, Şorop mă privea cu nişte ochi reci. Mormăia:

— Nu se ştie niciodată! Să vedem: ai să ajungi mare scufundător?

Vom vedea mai tîrziu că a avut dreptate în îndoiala lui. Pînă atunci, vom număra cutezanţa a doua.

II

A doua cutezanţă e strîns legată de o ambiţie a părinţilor mei, de a mă vedea popă în sat. Era din cale afară de ispititor să mă vadă în talon, şi să roadă la bătrîneţe colaci fabuloşi din popia mea. Deci, într-o bună zi, pe cînd uceniceam la stîna de pe malul riului, pe cînd mă scăldam cu cîinii şi cu mascurii, s-a oprit în dreptul vadului o căruţă, plină cu gospodari şi băieţi. S-a arătat tata, ca din pămînt. Mi-a poruncit cu glas mînios:

— Ieşi din apă! Urcă în căruţă şi du-te la fabrica de popi...

Mărturisesc că am rămas locului, crucit.

— Marş! s-a stropşit tata spre mine.

Şi aşa, în loc să fug mîncînd pămîntul, în huceaguri, să mă ascund, am urcat în căruţă, către cutezanţa cărturăriei. Aproape că uitasem şi alfabetul. Mă uitam speriat la ceilalţi băieţi. Eram arşi de soare, pîrliţi de toate asprimile academiei naturii simple. Parcă în ciudă, băieţii ceilalţi grăiau numai despre istorie, geografie şi calcule. Eu, unul, le-aş fi putut spune cum se fişcîie hoţeşte cu patru degete pe limbă, cum se împleteşte un harapnic în opt, la ce vreme se aleg berbecii; le-aş fi putut istorisi, de asemenea, cum a venit odată pe riul nostru un peşte, mare cît un prunc şi cum l-am prins eu, în cofă... Le-aş fi putut arde o învăţătură despre cîntările din fluierul cel mare de aramă... Cum mi-am amintit de fluier, mi-am întors ochii în urmă şi m-au bucşit lacrimile. Cum mi-au văzut ochii, băieţii au prins a rîde, şi-şi dădeau coate. Atunci, am auzit în fiinţa mea glasul celei de a doua cutezanţe. I-am înfruntat, i-am întrebat:

— Şi ce-i, dacă aveţi taţi burduhoşi?

— Asta se va vedea la prubă... mi-a întors vorba unul.

Bineînţeles că fabrica de popi nu m-a primit. Dacă mă întrebau acolo despre celebrul Şorop, răspundeam ca pe ată. Însă, m-au întrebat despre unul din istoria scrisă. În scurt, m-au trimis să învăţ mai departe la şcoala naturii. N-are rost să istorisesc aici cum m-am pomenit anul următor printre şcolari. Cămaşa mea mai mirosea puternic a zăr acru şi a capră. Am cutezat, deci, să urc într-o altă civilizaţie, lăsîndu-mi băţul de cioban şi opincile, la uşă. Săvîrşeam o cotitură îndrăzneaţă, se înfiripa cel dîntîi om cărturar pe cărarea lungă a spiţei mele analfabete. Că n-am îmbrăcat falon, şi că părinţii n-au ajuns niciodată la colacii fabuloşi, e altă vorbă. La treptele mele de urcuş către altă viaţă, stă băţul ciobănesc şi opincile scălîmbe, semne heraldice ale neamului.

III.

A treia oară, am cutezat să încerc a pătrunde în cea mai veche şi mai adîncă cosmogonie. Începe cu orga monumentală a naturii, cu Homer, şi cu Imnul Soarelui. Socotesc cutezanţa de a scrie, drept cea mai mare şi mai îndrăzneaţă. Mă întreb mereu, în faţa hîrtiei albe, cum de am cutezat să ating sfintele coarde ale vieţii şi lumii după ce au smuls din ele, poeme, rapsozii panteonului istoriei. Celebritatea mea de scufundător şi de cărturar n-a avut nici trăinicia urmelor argintii ce le lasă melcii, în exodul lor cu căsuţele în spinare, la chemările stihiei. Poate că asta va fi şi soarta cutezanţei de a scrie. Nu mă priveşte însă cît va dura dira mea către marele necunoscut. La temelia primei cutezanţe a stat Şorop, iertate fie-i păcatele, şi crească din ţărîna lui un ulm! La cutezanţa cărturăriei a stat îndîrjirea tatei şi mamei, de a se ridica prin mine spre lumină. Cutezanţa a treia, are la temelie înfinite disperări, îndemnuri şi nădejdi. M-am născut în cea mai frumoasă vale de pe pămînt. E cuprinsă între Vorona şi Suceava, între Bosanci şi dealul cel mare al Sarafineştilor. Cerul, sprijinit de dealurile domoale, e totdeauna parcă de mătase. Prin valea noastră trece şoseaua împărătească pe unde a haiducit Florea, şi pe unde au trecut cătane să-l supună pe popa Andrei, cel ce s-a bejenit, în ani vechi, cu tot satul, decît să se supună pajurilor împărăteşti. Uneori, în ceasuri adînci de linişte, se aud bubuind ca din fundul pămîntului, clopotele cele mari ale Sucevii. Au bîntuit vifore. Revărsări au cuprins ţarinile, şi s-au întîmplat focuri în nopţi de demult. Au trăit pe aici oameni vrednici, conocari, trîmbiţaşi, lăutari. Ei sînt meşterii cutezanţei mele celei de a treia, şi eu vrolam să fiu glasul lor. Nu ceream decît atîta faimă cît e de mare valea copilăriei mele. Măcar rîvnele pămînteniior mei de acolo aş fi vrut să le exprim, cînd am cutezat să mă iau de piept cu gigantul elin de la Ilion şi cu egipteniî ce au zămislit Imnul Soarelui. Am plecat în lume cu talanţii dăruiţi de oamenii din valea mea natală. Lor le datorez recunoştinţă pentru a treia şi cea mai mare cutezanţă. Odinioară, pe cînd îi ascultam în academia naturii, scrisul era socotit pierdere de vreme. Cel ce scria era aşezat între oamenii cu beteşug, desprins de lucrurile pămînteşti. A ieşi în vînturile lumii, cu aura de scriitor, iată cea mai mare aventură de pe atunci. E nefolositor să înşir aici ceea ce constituia partea poetului, la masa de hram a acelor timpuri. Se ştiu toate. Cine nu-şi aminteşte de feţele galbene ce alcătuiau galeria scriitorilor? Toate însă au trecut ca un vis urît.

Dar dacă ar fi să răspund ce au făcut vremurile noi pentru scriitori, aş răspunde că le-a dat în primul rînd demnitate. Cutezanţa noastră n-o mai determină vînturile. Rostul nostru e să semănăm în inimile oamenilor cea mai generoasă şi mai eroică idee. Aşa ne învaţă Vladimir Ilici, în cărţile lui. Îi datorăm lui Ilici recunoştinţa noastră întreagă şi pentru că a dat scrisului ţelul cel mai frumos. Fără lumina învăţăturii lui cutezanţa avea să-mi rămînă poate rătăcire în haos. Iată de ce mă întorc către timpuri, unde stă umbra lui şi mă închin ei. Odată cu mine i se închină şi meşteşugarii văii natale, şi toţi cei ale căror rîvne spre lumină consider că le întrupez. Fără învăţătura lui Ilici nu i-aş fi putut evoca din vremuri, nu le-aş fi putut înţelege sensul zbaterilor în vînturile împotrivirilor. Învăţătura lui Ilici mi-a deschis calea de aur a realismului socialist, şi cutez s-o străbat şi să-i văd desfăşurarea înainte, numai datorită lui Ilici.

Dacă azi am ajuns să ne mîndrim cu nobilul titlu de scriitori, dacă ne putem purta fruntea sus, cu demnitate, o datorăm luptei lui şi învăţăturii lui.

Odinioară, de mult, de mult, am cutezat să înfrunt riul. Am cutezat mai apoi să mă ridic într-o altă civilizaţie, lăsîndu-mi opincile şi băţul ciobănesc, pe cărarea spiţei, la răscrucea unde am cotit. Şi am cutezat să mă iau de piept cu orbul gigant din vechimile eline. Şi să mă amestec cu lăuta mea de strujan în armoniile veşnice din Imnul Soarelui. Din cutezanţa asta avea să se aleagă pulbere, precum înainte s-a scris, dacă nu-i găseam sens în sensurile vremii mele, dacă nu-mi puneam cutezanţa în slujba oamenilor celor mulţi şi buni, după cum ne învaţă Vladimir Ilici.

Eusebiu Camilar

Ajutorul scriitorului

Însuşi cuvîntul „ajutor" a căpătat un conţinut nou. Cu ce, în adevăr, putea fi ajutat scriitorul odinioară? Cu o slujbă la stat ca să poată trăi, pentru că din scris nu putea? Cu o campanie în ziarul la care avea prieteni de cafenea sau de partid politic, campanie care îi „împingea" o carte? Cu o vorbă bună, pusă la editură, ca să apară un volum? Cu vorbe bune, cu cronici, cu sinecure, cu cîte un plic strecurat cînd adusese şi el serviciu unui potentat oarecare?

Scriitorul rămînea, în acele condiţii, rob al aceleiaşi vieţi de pe o zi pe alta; de multe ori se clătina pînă la sfîrşitul vieţii, între puncte de vedere, mai mult sau mai puţin curente, slujitor al unor opinii care poate uneori nu aveau nici o legătură cu eul lui cel mai adînc.

Nu de asemenea ajutoare e vorba azi, cînd ne gîndim la ajutorul partidului. De data asta nu se mai pune numai problema existenţei de fiecare zi a creatorului, existenţă care nu mai pluteşte la întîmplare, care se desfăşoară liniştită şi sigură, ci de un lucru mult mai însemnat, de lucrul cel mai însemnat.

Partidul ne ajută să ne găsim pe noi înşine, să găsim în făptura noastră omenească trăsăturile cele mai adînci, cele mai grave, să găsim înlăuntrul nostru omul adevărat şi să-i fim credincioşi. Partidul ne ajută să vedem lumea sub adevărata ei înfăţişare, nemodificată de ochelari trandafirii sau negri omul în ceea ce are mai profund şi mai permanent, să vedem departe, ţinta vieţii noastre, drumul care duce la ea, propriile noastre puteri necunoscute pînă acum.

Partidul ne ajută să nu ne temem de cinstita, curajoasa confruntare cu noi înşine, din care ieşim mai întregi şi să ne iubim meseria de zugravi ai adevărului.

Ne ajută să fim în adevăr oameni, şi numai din oameni întregi se nasc adevăraţii artişti.

Lucia Demetrius

Contemporanii comuniştilor

Acţiunea politică, socială şi culturală a comuniştilor, care a răscolit adînc societatea românească şi a pus-o pe baze noi, a avut o influenţă, în cele mai multe cazuri hotărîtoare, asupra dezvoltării artiştilor din ţara aceasta. Mai cu seamă în cazul acelora care erau încă în formaţie în anii de după 1945. (Ceea ce nu înseamnă că nu au existat şi cazuri strălucite de rodnică dezvoltare determinată de acţiunea comuniştilor: să nu amintim decît de Mihail Sadoveanu, sau de Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Cezar Petrescu.

In ce mă priveşte, aş putea face în această direcţie mărturisiri „literare", adică să evoc scene, clipe dramatice, dialoguri de importanţă vitală, participarea ca spectator sau ca element activ la marile evenimente politice sau sociale. Dar cred că e mai bine ca aceste mărturisiri să fie găsite în cărţile mele, acolo unde ele consemnează crîmpeie din cronica vremii noastre. Şi cred că concizia şi caracterul oarecum teoretic al constatărilor de faţă nu le iau nimic din greutate ci mai degrabă o scot în evidenţă. Generaţia din care fac parte cuprinde talente viguroase, creatori îndrăgostiţi de arta lor, îndrăgostiţi de viaţa din care se hrăneşte această artă şi capabili să o exprime. Totuşi, în preajma lui 1945, influenţa literaturilor burgheze în declin, formulele expresioniste, naturaliste, „moderne", care au făcut atîta rău multor mari scriitori din Occident, limitîndu-le posibilităţile de expresie şi, mai grav, limitîndu-le orizontul de idei şi de sentimente, ne apăsau pe noi scriitorii tineri, cu pecetea lor. Primele mele lucrări în proză arătau o iubire pentru ceea ce e vitalitate şi energie în sînul realităţii, iubire care nu s-a dezmînţit de atunci, dar care era strînsă în forme ornamentale şi puţin cuprinzătoare. Pe măsură ce scriam ultimele bucăţi din prima mea carte de proză, îmi dădeam seama de nevoia de a trece la o formă sobră şi la o largă povestire epică a contemporaneităţii. Aceasta se simte desluşit din ultimele două părţi ale cărţii, unde podoabele baroce ale stilului se sparg sub răbufnirea lăuntrică a unui conţinut nou, care nu era altceva decît istoria anilor 44—45, determinată de ideile marxism-leninismului şi de începuturile transformărilor revoluţionare din societatea noastră. A urmat o perioadă de criză în care mi-am căutat drumul încercînd şi părăsind de-a rîndul formulele cele vechi. Contactul cu comuniştii, evoluţia intimă a concepţiilor mele, întoarcerea la marea tradiţie a prozei realiste clasice, îndeosebi franceze şi ruse, au fost principalele evenimente spirituale, ale acelei perioade, după care a urmat participarea mea tot mai strînsă la viaţa socială şi politică în care elementele active şi determinante erau comuniştii. Am înţeles atunci ceea ce i-am spus de curînd, într-o convorbire avută la Pekin, lui Jean Paul Sartre, găsind asentimentul său: că învechitele formule „moderne" nu erau decît o expresie a unui material de viaţă din ce în ce mai sărac, acela al unei societăţi învechite care nu mai poate da subiecte povestitorului dacă nu trece printr-o revoluţie. Aşa îmi explic că scriitori ca John Dos Passos, William Faulkner, André Malraux, încă în deplinătatea puterilor, fiindcă rămîn pe poziţiile societăţii vechi, se refugiază, primul în tăcere, al doilea într-o poezie „mitică", ce reprezintă o degenerare a vigorii sale de la început, al treilea în eseistică şi politică reacţionară. Soarta, aş spune tragică, a unor asemenea mari talente, e soarta formulelor burgheze în literatură. Iar marele noroc al scriitorilor din ţările care construiesc socialismul, este posibilitatea de a exprima realist o realitate originală, nouă, de o bogăţie inepuizabilă. Aceasta, împreună cu orientarea spre epica realistă, le datorez faptului de a mă fi născut într-o ţară în care azi se construieşte o societate nouă şi de a fi contemporanul comuniştilor.

Petru Dumitriu

Ceva despre rolul scriitorului în zilele noastre

In Republica Populară Romînă scriitorii luptă alături de întregul popor pentru construirea socialismului. Majoritatea oamenilor de artă fac parte integrantă din acest mare colectiv: poporul. Aspiraţiile majorităţii oamenilor muncii din oraşe şi sate au devenit şi aspiraţiile lor. Învăţătura leninistă îi însufleţeşte pe scriitorii noştri, stă la baza creaţiei lor, fertilizînd-o.

Poeţii, dramaturgii, romancierii şi ceilalţi oameni de artă se bucură, iau parte la toate succesele constructorilor vieţii noi.

Drumul nu este neted, fără mărăcini şi fără zgrunzuri. Mai ales într-un domeniu atît de dificil ca acela ideologic. Dar lupta de opinii este deschisă, pentru a lămuri multe probleme care ni se par încurcate. Numai „babele" şi „plîngăreţii" se izolează şi rămîn în urmă de căruţă. Aceştia, puţini la număr şi fără însemnătate, aşteaptă vremea cînd ar putea să devină din nou „condeiele burgheziei", pensionarii „sacului cu bani".

In Romînia de astăzi nu mai poate prinde teren ideea că arta nu poate fi gustată şi înţeleasă decît de un număr restrîns de „oameni aleşi". O dovedesc numărul mare de oameni ai muncii care vizitează Galeriile Naţionale de Artă, cărţile bune de literatură care se vînd, bibliotecile care nu au atîtea cărţi cîte cer cititorii. Şi, prin aceasta, rolul scriitorului este extrem de mare, extrem de important. El trebuie să corespundă exigenţei cititorilor săi, din punct de vedere al meşteşugului scriitoricesc şi din punct de vedere al gradului de pregătire ideologică-politică.

Numai atunci opera sa literară îşi atinge ţinta. Scriitorul trebuie să fie un agitator, un mobilizator, un suflet înflăcărat care înflăcărează alte suflete. A scrie însă pe gustul maselor nu înseamnă a scrie „catilinci" şi „versuri aduse din condei", în forma cea mai simplistă, căci, omul de artă nu trebuie să coboare sub nivelul cititorului, ci să se înalţe, el trebuie să fie deschizător de drumuri, să întrevadă ceea ce abia este în embrion. De unii este înţeleasă greşit lupta de idei. Lupta de idei nu implică conflicte cu caracter personal. Lupta de idei nu se poate desfăşura în afara poziţiei clasei muncitoare, a clasei care construieşte ţara nouă, lumea nouă, a oamenilor muncii care au sfărîmat orînduirea veche capitalistă-moşierească, bazată pe exploatare. Numai de pe această poziţie lupta de idei poate fi fecundă, poate ajuta şi poate străluci, ajutînd la îndrumarea şi înarmarea oamenilor de artă. In felul acesta lupta de idei se integrează în munca constructivă din ţara noastră, face parte din mersul înainte al lumii.

Ideile care se agită în sens contrar, la oameni care se găsesc pe aceeaşi baricadă, ar trebui de fapt şi trebuie să încolţească din acelaşi sîmbure de gîndire: nu se luptă două tabere, nici concepţii diferite despre viaţă. Dar există şi luptă între concepţii înaintate şi concepţii înapoiate, retrograde, pe care le mai au unii din oamenii noştri. Carul lumii noi merge înainte. Uneori merge cu viteză ameţitoare. Poate din cauza aceasta mulţi rămîn în urmă. Îi ameţeşte viteza. Ceea ce se face în zece ani de socialism nu s-a făcut în sute de ani de capitalism. Ţara noastră este şi ea una din aceste mărturii. Numai duşmanii noştri nu se bucură de realizările noastre. Duşmanii şi sceptici, care aşteaptă „să vadă". Aşteptînd, se sting ca frunzele ce cad toamna de pe copaci... Poporul este vigilent faţă de duşmani şi atent faţă de cei care se îndoiesc... şi din care unii tot duşmani pot deveni.

Acela care merge prin ţară, stă de vorbă şi cunoaşte oamenii, îşi dă seama că de multe ori literatura rămîne în urma vieţii, în urma constructorilor socialismului.

Jos, în mase, scriitorul poate descoperi virtuţi nebănuite la „oamenii de rînd"... De la aceste mase, de la aceşti „oameni de rînd" poate scriitorul să înveţe ce înseamnă patosul omului nou, patosul eroului pozitiv.

Oare am reuşit noi să redăm caracterul strălucitor al eroului construirii socialismului? Ne-am întrebat noi: cum trebuie să fie eroii cărţilor noastre? Îi construim pe aceiaşi calapod, uneori chiar copiindu-ne unii pe alţii? Dar aceasta nu corespunde realităţii! Asta înseamnă a concepe eroi din ziare sau din biroul de lucru, de pe fereastră privind lumea. Oamenii sînt aşa cum sînt. Unii mai buni, alţii mai puţin buni. Un erou e violent, altul e timid; unul e liniştit, altul guraliv. Să ne uităm mai atenţi la sufletele care posedă aceste trăsături. Să fim mai atenţi la eroii noştri. Am întîlnit în gospodării colective oameni preocupaţi de bunul mers al avutului tuturor mai mult decît de grijile, de oile şi de găinile lor de acasă. Am întîlnit oameni minunaţi. Am întîlnit şi eroi ai muncii socialiste atît de modeşti la locul lor de muncă, atît de liniştiţi, încît aproape nu ne observă, nu se văd. Pe aceşti oameni să-i căutăm. De aceşti oameni să ne apropiem. Inimile lor ard cu flacăra unui foc care nu se stinge niciodată.

Vom întîlni în societate şi altfel de oameni: suflete mici, oameni meschini, inimi care nu ard pentru nimic decît pentru dînşii, pentru lăcomia şi răutatea lor. Cît de iosnice ne apar acele inimi care, în loc să se înalţe, se coboară în mocirla războinării personale, urii personale, uneltind cum să-l lovească pe cutare şi pe cutare!

Oameni de soiul acesta sînt roşii de invidia degradantă, de orgoliul tiranic. Sînt prizonierii propriilor lor curse. Au căzut în mocirla în care au vrut şi vor să împingă pe alţii. Din cauza defectelor pe care le au nu pot vedea lumina zilei, nu pot vedea şi nu pot să se bucure de soare, căci noaptea le-a învăluit inima otrăvită. A face rău le este ţinta; a se răzbuna le este menirea. E bine să descoperim şi acest fel de „eroi". Căci există şi astfel de oameni. Dar noi ştim cine este în stare de invidie şi răzbunare...

Stim de la Lenin şi Stalin care este rolul artei, al literaturii, în societatea nouă. Ne străduim să facem tot mai mult din scrisul nostru un mijloc de educare a omului muncii în spiritul socialismului. Schimbările structurale ale economiei şi politicii îi corespund o nouă morală, o nouă gîndire. Scriitorul, ca muncitor alături de popor, are datoria să contribuie cu arta sa, cu talentul său, la înfrumuseţarea sufletului omului, la întreţinerea şi creşterea flăcării sale. Culorile curcubeului să fie în cîntecele noastre alături de strălucirea săgeţii de jăratic...

Avem călăuze bune: partidul, poporul, clasicii noştri şi cei universali, literatura sovietică. Dar pentru a corespunde exigenţelor timpului de faţă, pentru a corespunde oamenilor muncii, a căror exigenţă a crescut, trebuie să cunoaştem viaţa, oamenii, pasiunile şi avînturile lor, frămîntările lor. Să se ridice şi poetul, şi dramaturgul, şi romancierul, pînă la patosul constructorului societăţii noastre socialiste. Pasiunea aceasta nu vine singură. Vine din conştiinţa adîncă a scriitorului legat de aspiraţiile poporului, e legată de nivelul său ideologic. Fără cunoaştere, învăţătură şi dragoste de popor scriitorul nu va putea face mare lucru. Aş zice că nu poate face nimic.

Clasa muncitoare, partidul nostru, au pus la dispoziţia scriitorilor mijloace la care nici nu visau sub burghezie. Acestei griji noi trebuie să-i răspundem cu opere valoroase, vrednice de poporul nostru, vrednice de epoca în care trăim.

Dumitru Corbea

Scriitorul — ostaş al partidului

„Dacă nu ştii să cînţi decît propria-ţi bucurie şi durere — lumea nu are nevoie de tine. — Pune deci lemnul sfînt deoparte". Sînt cuvintele poetului Petöfi, din poezia lui „Poeţii veacului al XIX-lea". Şi Petöfi a rămas tidel pînă la moarte acestui principiu. Poeziile lui au fost toate „vitejii în zdrenţe", luptătoare pe baricadele măreţului şi luminosului an 1848.

Cei mai mari creatori din istoria literaturii mondiale au luptat totdeauna conştienţi şi cu consecvenţă pentru o cauză înaltă. Şi pe lîngă talentul lor, devotamentul cu care şi-au slujit poporul a fost factorul cel mai de seamă, care le-a adus stima şi recunoştinţa posterităţii. Şi dacă noi vorbim astăzi despre „cei mai mari", ne gîndim deopotrivă la înaltul nivel artistic al maeştrilor şi la consecvenţa fermă a luptătorilor pentru progresul social, pentru luminarea şi educarea maselor populare.

Dar cu toate pildele măreţe ale istoriei, fenomenul scriitorului luptător a rămas mai mult sau mai puţin izolat, întîmplător — pînă acum 50 de ani, cînd genialul conducător al proletariatului Vladimir Ilici Lenin a enunţat teoria revoluţionară a apartenenţei de partid a literaturii noi, proletare şi a chemat sub steagul invincibil al revoluţiei pe scriitorii cinstiţi, devotaţi poporului lor. „Deci, la muncă, tovarăşi! — aşa se încheie vestitul articol al lui Lenin. „In faţa noastră stă o sarcină grea şi nouă, dar măreaţă şi rodnică". Cei cincizeci de ani scurşi de atunci, au dovedit cu prisosinţă că „sarcina grea şi nouă" a fost dusă şi se duce cu succes la îndeplinire de către partidul mare şi victorios al Uniunii Sovietice. De la Pavel Vlasov, pînă la eroii marelui Octombrie, ai planurilor cincinale, ai Marelui Război pentru Apărarea Patriei, zeci şi sute de eroi ai luminoasei literaturi sovietice se înşiră în lanţ de atac pentru a duce la bun sfîrşit „sarcina grea şi nouă" dată de Ilici.

Această „sarcină grea şi nouă, măreaţă şi rodnică" am primit-o şi noi în aceşti ani ai libertăţii plaiurilor romîneşti. Scriitorul este — şi trebuie să fie din ce în ce mai mult — ostaş conştient al partidului, totdeauna gata de luptă, totdeauna ferm hotărît să înfrunte orice greutăţi şi să ducă la izbîndă cauza poporului muncitor. Iar acum, cînd sărbătorim 50 de ani de la apariţia articolului leninist e bine să ne verificăm armele. Pentru că sîntem în pragul Congresului partidului şi în pragul celui de al doilea cincinal al nostru. Pentru că ne aşteaptă lupte mari şi grele, lupte care vor dovedi dacă sîntem într-adevăr ostaşi devotaţi ai partidului — aşa cum ne învaţă Lenin, aşa cum cere viitorul acestei ţări, viitorul acestui popor.

Majtényi Erik

NOTE

Răspunsul

Incurajat de faptul că în '38 am fost premiat la un concurs literar am trimis cîteva poezii la redacţia revistei „Curentul literar şi magazin". Am primit un răspuns după trei luni de zile. Incepea aşa: „D. Munteanu F. din Orşova ne trimite..." Eram nespus de mîndru că mi se spunea „domnul". Aveam cincisprezece ani, purtam pantaloni scurţi şi eram socotit cineva. Citind însă răspunsul pînă la capăt, am îngălbenit. Cei din Bucureşti îşi băteau joc de mine. Mă îndemnau să mă întorc în zoologie „în rîndul acelor rumegătoare de treabă care nu fac versuri şi nici eseuri critice". Scrisoarea se termina cu un sfat: „Noi îl sfătuim pe d. Munteanu să se caute. Poate că are geniu şi nu ştie. Talent e însă lucru cert, nu are".

Am hotărît să mă las de scris.

Cu un an mai tîrziu eram ucenic lăcătuş la Reşiţa. Directorul căminului de uconici, un om negricios şi cu faţa zbîrcită ca o prună uscată, ne fura din raţia de carne. Revoltat, am scris o poezie... şi, bineînţeles, după două săptămîni a trebuit să părăsesc căminul. Mulţi ani la rînd n-am scris nimic.

Mi-am adus aminte de aceste lucruri cînd l-am cunoscut pe Nicolae Labiş şi m-am întrebat: Oare cum ar fi fost drumul lui înainte de eliberare? Desigur întrebarea ar avea mai mare greutate dacă aş vorbi de toţi tinerii scriitori de azi, ajutaţi şi îndrumaţi de partid. Oare ce ar fi fost cu ei înainte de eliberare? Cîţi ar fi avut condiţiile de azi, cîţi ar fi putut să se afirme?

Răspunsul e clar.

Despre tematică

Cu cîteva zile în urmă m-am plimbat cu fiul meu pe bulevardul Magheru şi i-am arătat blocul hotelului Ambasador.

— Vezi, meştere, casa asta mare a fost a unui singur om.

— Nu-i adevărat.

Fiul meu s-a născut şi a crescut în anii de după eliberare. Nu-şi poate închipui că un bloc cum e Ambasadorul a putut fi al unui singur om.

— De unde a avut atîţia bani ca să facă o casă atît de mare?

Am încercat să-i explic dar ştiu că va înţelege totul mai bine citind cîteva cărţi despre felul cum a fost posibil că un singur om care nici n-a muncit măcar a putut să-şi facă o casă atît de mare. Desigur mulţi scriitori vor scrie asemenea cărţi. Dar noi, cei din generaţia mai tînără, avem sarcina să-i explicăm faptul cum a fost posibil să nu se mai întîmple asemenea lucruri.

Ar trebui scrise o serie de romane despre luptele din anii aceştia, despre greutăţile şi despre bucuria izbînzilor de fiecare zi. Şi e posibil acest lucru pentru că o forţă uriaşă, nestăvilită, îţi dă curaj şi înţelegerea necesară să alegi drumul cel bun care nu duce la posibilitatea ca unii să-şi facă blocuri din truda altora.

Prima întîlnire cu dialectica

In timpul războiului, în faţa casei noastre a fost împuşcat un soldat german. Stătea lungit lîngă rigola trotuarului. Părea că doarme. După două zile i-a crescut barba. Nu putea fi înmormîntat din cauza bombardamentelor. A treia zi s-a prăbuşit un zid şi a fost acoperit cu un strat gros de praf şi moloz. Imediat după încetarea alarmei am ieşit din pivniţă şi eram convins că voi fi primul în stradă. M-am înşelat. Lîngă rigola trotuarului, acolo unde zăcea soldatul împuşcat, o fetiţă de vreo trei ani clădea o casă din moloz. Ici, colo se mai prăbuşea cîte un zid dar ea a şi început să construiască. Imaginea ei m-a petrecut multă vreme. Prin ea am făcut cunoştinţă pentru prima oară cu dialectica. Am revăzut-o şi atunci cînd am cărat pămînt la temelia fabricii de strunguri „Iosif Rangheţ" şi mai tîrziu cînd am scris despre această uzină în „Oraşul de pe Mureş".

Nebiruita tinereţe

Cu cinci ani în urmă am publicat un volum de schiţe împreună cu prietenul meu Titus Popovici. In schiţa-prefaţă, „Aşa sîntem noi", am scris următoarele:

„Ştiam precis ce vrem.

Nu era vorba decît de viaţa care creşte ca un lan de grîu, de oameni acestei vieţi, de nebiruita tinereţe a vremurilor noastre".

Acest citat m-a ajutat să găsesc răspunsul la o întrebare care m-a frămîntat multă vreme, şi anume, cum şi în ce fel voi putea mulţumi partidului pentru că m-a ajutat să văd, să înţeleg şi să pot discerne binele de rău şi uritul de frumos. Iată cum: scrîind şi pe mai departe despre „nebiruita tinereţe a vremurilor noastre".

Francisc Munteanu

COLOCVIU CU INIMA MEA

Nu mă întreb partidul cum să-l cînt;
El a pătruns în cîntecele mele
Ca soarele-n pădure, ca un vînt
Gonind pe boltă norii prevestitori de rele.

De mult a fost? Anii se duc sau poate
Ca fluturii-n gogoaşe se închid —
Un tînăr se-ntîlnise prin cetate
Cu flacăra lozincii de partid.

El tinereţea şi-o trecea încet,
Că-n vremi de toamnă i-a fost dat să fie,
Se mistuia făptura-i de poet,
Pe cîmpuri ca o dalie tîrzie.

Nu mai cunosc torentul— mă uit şi nu mai ştiu
Al cui e chipul tînăr dintr-o poză...
Anii trecuţi în lupte mari, înscriu
Singura, marea mea apoteoză.

Aşa a fost — rotiţi-vă pe sus
Vulturi ai ţării mele de lumină.
O stea răsare, altele-au apus,
Ireversibil soarele-şi înclină

Spre mine şi în zare, raza lui,
Căci n-am oprit, n-am rătăcit în plîngeri
Şi simt în mine vlaga pe care n-o ştiui,
Cînd lupt, cînd mă cutremur sau cînd sînger

Aminte să-mi aduc, n-am să-ncetez,
E-n neamul meu aducerea aminte,
Trecuta veghe sus, pe meterez
Inima mea o-nvie în cuvinte.

Stau dragii mei, şi zi de zi mă dărui,
Incet-încet eu trec în voi şi-n timp —
Şi cîntecele mele, fiecărui
Le cînt să-i fie strălucitul nimb.

Nu mă întreb partidul cum să-l cînt.
El m-a pătruns cu fulgerări de stele,
Incendiind, iluminînd,
Codrii de mai ai tinereţii mele.

Şi de atunci cu fiecare rînd
Ce-l scriu, cu fiecare răsuflare,
Chemarea lui în mine-o simt arzînd
Şi-o strig la poarta lumii viitoare.

SCHIŢA DE PEISAJ

Stau fabrici mari cu frunţile umbrite
De fum, şi răzemate peste nori —
Convoaie trec, de oameni, nesfîrşite
Prin porţile deschise larg în zori.

Omul atinge fierul adormit
Viaţa lui îl face să tresară.
Incet-încet maşinile-au pornit
Ca trenurile cînd pornesc din gară.

Intîi un murmur se deşteaptă-n hale
Ca din adînc crescînd necontenit,
Apoi o-nviorare de metale
Ca tunetul pe mări dezlănţuit.

Eu trec prin hale — eu sau gîndul meu —
Şi-aud căderi de ape-ndepărtate.
O inimă aud zvîcnind mereu,
Inima ţării o aud cum bate.

La geamuri sticla-i ceaţă fumurie
Plutesc imagini desenate şters —

Şi totuşi lîngă tine sălăşluieşte vie
Patria ta cu-ntregu-i univers.

Tu eşti de-aici — de pretutindeni eşti,
Şi graficul acesta din perete
Aduce-aminte munţii romîneşti,
Zbor săgetat de şoim sau de erete.

Vuiesc în jur imensele maşini
Oţelul greu şi el, în graiul său îţi spune
Cît te urăsc trecuţii tăi stăpîni
Privindu-te din sumbra lor genune.

Tu însă te apleci cu încordare,
Tu ştii că-i bine să lucrezi mai mult,
Mai bine. Ştii că eşti mai tare.
Puterea ta îmi place s-o ascult,

Cînd trec prin hale — eu sau gîndul meu
Şi-n vuietul cu ritmuri sacadate,
O inimă disting zvîcnind mereu:
Inima ţării o aud cum bate.

**

INSEMNARI DESPRE LITERATURA

(Urmare din n-rul trecut)

Nu este greu de înțeles de ce dramaturgia noastră rămîne atît de mult în urmă, de ce lipsa de măiestrie apare atît de evidentă.

Desigur, în domeniul dramaturgiei se creează și în zilele noastre opere literare valoroase, cu un conținut bogat și o formă originală, pe teme contemporane și istorice.

De pildă, eu cred că tragedia în versuri a lui Ilya Selvinski, „De la Poltava la Gangut", este prea puțin apreciată de critica noastră.

Sînt cunoscute greșelile unor scriitori, care s-au ocupat în operele lor de anumite evenimente din epoca lui Petru I, greșeli care se reduc, mai ales, la subaprecierea caracterului progresist al transformărilor realizate de Petru sau la prezentarea într-o lumină nejustă a mișcărilor țărănești din această epocă. Unii autori credeau că, recunoscînd caracterul progresist al transformărilor făcute de Petru, nu vor putea fi de acord cu răscoalele populare împotriva lui Petru și, invers, nu vor putea aproba activitatea lui Petru, din moment ce ea era îndreptată spre consolidarea statului moșierilor și negustorilor și ducea la o înrobire și mai mare a țăranilor.

Cred că Selvinski a prezentat într-o lumină istorică justă, aceste două aspecte ale problemei. El a arătat că poporul l-a sprijinit pe Petru în acțiunea națională de întărire a unității statului împotriva dușmanilor, care se sprijineau pe rămășițele feudalismului și pe ajutorul unor state străine puternice. Poporul l-a sprijinit pe Petru în apărarea statului rus împotriva cuceritorilor străini și în restabilirea granițelor drepte din punct de vedere istoric, în dezvoltarea legăturilor comerciale cu alte țări pe baza independenței economice; și poporul s-a ridicat împotriva reformelor lui Petru, îndreptate spre intensificarea și lărgirea puterii moșierilor și spre reducerea „libertăților" poporului, acolo unde ele mai existau încă.

După părerea mea, autorul a reușit să oglindească veridic aceste evenimente istorice. Piesa este bogată în caractere puternice și unitare, cum este caracterul lui Petru și acela al conducătorului țăranilor, Ciohov.

Selvinski a fost învinuit că încurcă uneori evenimentele istorice, că îl plasează, de pildă, pe nebunul Balakirev în vremea lui Petru. Cred însă că dramaturgul are acest drept; o legendă populară a transformat chipul istoric al lui Balakirev într-un chip comun de nebun, care spune țarului adevărul în numele poporului. Pentru tema lui, Selvinski avea nevoie de un asemenea personaj.

De asemenea nu sînt de acord cu rezervele criticii cu privire la alte două piese istorice: „Lomonosov" de Vsevolod Ivanov și „Lermontov" de Boris Lavreniev. In general mi se pare că nu este un lucru just cînd operele dramatice sînt apreciate superficial, numai în legătură cu întruchiparea lor scenică (așa cum apar pe scenă), fără o analiză a textului.

Autorii acestor două piese sînt foarte diferiți; piesele lor sînt scrise într-o minunată limbă literară, limbajul fiecărui personaj este individualizat și sînt construite pe bază de caractere.

Piesa lui Ivanov este romantică prin forma ei, dar despre aceasta voi mai vorbi în legătură cu alte probleme. Regizorul piesei de la Teatrul de artă din Moscova, care este în același timp și interpretul rolului lui Lomonosov, a văzut, probabil, că spectacolul nu poate fi realizat pe plan realist. Dar el n-a creat un spectacol romantic, în ceea ce privește forma exterioară; el a mers pe calea intervenției, în privința construirii caracterelor, mai ales al lui Lomonosov, pe calea „monumentalizării" false, dacă pot spune astfel. Și, în ciuda unei mari cheltuieli de muncă și talent, elementul exterior a pus în umbră pe cel lăuntric. Se pare că Lomonosov abia a coborît de pe postament și se plimbă în fața publicului contemporan. A dispărut acel Lomonosov redat atît de bine de dramaturg, atît de pămîntean și înaripat, cu o gîndire atît de curajoasă din punct de vedere moral, pur încă la naivitate, puternic ca un țăran, greoi și bătăuș.

Chipul lui Lermontov, așa cum apare în piesa lui Lavreniev, a fost criticat pe bună dreptate. Intr-adevăr, autorul n-a reușit să redea cu destulă putere adîncul conținut social-istoric al figurii poetului rus. Lui Lermontov i-a revenit misiunea ca, după condamnarea decembriștilor și după moartea lui Pușkin, fără a înțelege limpede ce va mai aduce viitorul, să poarte în condițiile unui regim întunecat și josnic, prin împietrirea și individualismul involuntar al unui suflet puternic și neînfrînt, flacăra poeziei cetățenești, reaprinsă apoi de Nekrasov în perioada unui nou avînt social.

Ar fi însă nedrept să afirmăm că dramaturgul n-a reușit să redea trăsăturile esențiale ale acestui caracter complex, plin de contradicții, inegal și atrăgător. Numărul mare de personaje, care caracterizează epoca și mediul variat, în care i-a fost dat lui Lermontov să trăiască, face ca piesa lui Lavreniev să fie greu de pus în scenă. Dar caracterizarea veridică, precisă, a fiecărui personaj, redată numai prin intermediul dialogului și acțiunii, în spațiul limitat corespunzător volumului firesc al piesei, arată înalta măiestrie a dramaturgului.

Prin profunzimea sa istorică, această arătură nu este atît de adîncă cum am fi dorit să fie, dar brazda întoarsă de dramaturg este lucrată cu multă măiestrie.

Printre piesele contemporane se relevă prin intensitatea gîndirii și a sentimentelor și prin originalitatea formei noua piesă a lui Leonid Leonov „Calea ferată de aur". Această piesă a stîrnit discuții aprinse. Din dorința de a-mi aduce contribuția la această discuție, mă voi opri mai tîrziu pe larg asupra piesei în legătură cu problema varietății formelor realismului socialist. „Intr-un ceas bun!" de V. Rozov a fost apreciată de spectatori și critici și aș vrea doar să mă alătur bunei aprecieri făcute la adresa acestei lucrări clare și pure, a cărei importanță educativă pentru tineret crește tocmai pentru că autorul nu spune nicăieri: „Iată, acum am să vă educ!"

Mi se pare că piesa lui A. Kron „Candidatul de partid" este subapreciată. Aceasta este o lucrare cu adevărat literară, personajele ei apar individualizate, veridice, iar prin ideea ei piesa este necesară, folositoare: ea lovește în manifestările de carierism și în rămășițele individualismului, care se fac simțite într-un domeniu atît de important al noilor relații omenești, ca întrecerea socialistă în muncă, în producție. Autorul n-a conceput însă totul pe linia dezvoltării conflictului principal din piesă; uneori se simte intervenția premeditată a autorului.

Piesa lui V. Pistolenko „Dragostea Anei Berezko", datorită orientării ei morale pure, care corespunde sentimentelor spectatorului nostru, precum și datorită chipului relativ reușit al eroinei principale, se bucură de succes în rîndurile spectatorilor. Piesa are însă serioase lipsuri artistice în dezvoltarea caracterelor și în rezolvarea conflictului. Aceasta poate fi considerată ca una dintre lipsurile cele mai grave ale multor lucrări din dramaturgia noastră contemporană.

In piesa lui A. Korneiciuk „Aripi", conflictul principal se desfășoară în jurul uneia din cele mai actuale probleme ale vieții colhoznice: problema conducerii colhozurilor. Piesa are ascuțișul satiric îndreptat împotriva metodelor birocratice de conducere, nu numai în colhozuri.

Ca și în celelalte piese ale sale din viața colhoznică, Korneiciuk prezintă elemente înaintate și înapoiate, dar în centrul atenției lui sînt de data aceasta conducătorii regionali. Autorul a conturat o serie de caractere interesante, mai ales personajele comice; mai bine reliefate sînt cîteva personaje de pe planul al doilea și chiar al treilea. Dar, în distribuirea personajelor, la un dramaturg atît de talentat și cu experiență cum este Korneiciuk, multe lucruri nu apar ca fiind luate din viață, ci sînt impuse de autor, deși piesa e scrisă cu vioiciune dramatică și cu mult umor popular.

A. FADEEV

„Inima nu iartă" de A. Sofronov este o piesă din viața cotidiană, în care conflictul principal familiar este plin de un adînc sens social. Sofronov a reușit să creeze caracterele personajelor feminine. Dacă ar fi să vorbim de conflictul familiar propriu-zis, piesa lui Sofronov ar fi putut fi construită pe deplin armonios. Ruptura din familia eroinei principale Topilina și neînțelegerile familiare ale colhoznicei Novohijina, care și-a pierdut soțul în război, și ciocnirile pline de umor ale secretarului organizației de partid cu soția sa, Domna Ivanovna, bine redate de autor — toate acestea sînt diferite aspecte ale aceleiași teme familiare, caracteristică într-o măsură oarecare perioadei de după război. Conflictul Topilinei cu soțul ei este în același timp nu numai conflictul ei personal, ci lupta unei colhoznice înaintate pentru avutul obștesc, pentru creșterea sa spirituală și pentru întîietatea colhozului, împotriva individualismului și a cupidității, a căror întruchipare este soțul ei, un dușman al vieții colhoznice, de asemenea bine zugrăvit de autor.

Dar Sofronov n-a reușit să contureze bine toate caracterele. Sînt lipsiți de individualitate directorul sovhozului, Ajinov, care ocupă un loc atît de însemnat în viața Topilinei, președintele colhozului și șoferul lui Ajinov. Piesa este puțin viciată de încercarea de a închega cu forța un conflict suplimentar (pentru a o face mai „actuală") cu președintele înapoiat, conflict pentru care nu există nici loc, nici timp în piesă și, apoi, de un sfîrșit artificial care nu izvorăște organic din piesă și pe care autorul l-ar fi putut modifica ușor.

Este interesant să dezvăluim cauzele pentru care piesa lui A. Stein „O chestiune personală" face o impresie mai puternică, deși piesa lui K. Simonov „O reputație bună", deși subiectele sînt înrudite. Ambele piese sînt scrise cu măiestrie literară, autorii lor ridică importante probleme de morală comunistă. Și acolo și aici lupta se desfășoară pentru reabilitarea unui activist, a unui om sovietic cinstit, învinuit pe nedrept de oameni josnici, pentru satisfacerea intereselor lor venale, carieriste, cu sprijinul unor oameni indiferenți sau creduli.

Dar Stein a pătruns pe cîmpul principal al luptei, unde personajele principale sînt: omul învinuit și condamnat pe nedrept, acele forțe care au săvîrșit aceasta și acei care s-au ridicat în apărarea lui. Iar Simonov a încercat să-și ușureze sarcina prezentînd personajul principal numai la sfîrșitul piesei. Noi nu asistăm la lupta din institutul unde muncește acest om, nu-i vedem pe aceia care-l exclud din institut sub influența unei aprecieri nejuste, făcută de presă la adresa activității lui. Acțiunea piesei se desfășoară numai în redacția ziarului, unde redactorii înaintați luptă pentru reabilitarea celui învinuit, iar elementele închistate, indiferente, birocrate, camuflîndu-se sub dorința de a păstra „reputația bună" a ziarului, împiedică aceasta.

La sfîrșitul piesei, spectatorul află că docentul acuzat pe nedrept, nu s-a apărat și nici n-a suferit prea mult, ci făcea în acest timp o muncă folositoare în alt loc, avînd încredere în forțele bune care îl „vor ajuta". Retrăgîndu-se ca autor de pe cîmpul principal de luptă al personajelor sale și reducînd în felul acesta ascuțimea conflictului, Simonov a scăzut și patosul umanist al piesei.

Nereușita unei serii întregi de piese satirice se explică, după părerea mea, prin faptul că demascările lor sînt de asemenea lipsite de adevăratul patos umanist, adică demascările nu sînt făcute de pe pozițiile poporului, în numele lui și pentru binele lui. Satira trebuie să provoace rîsul, dar rîsul ei este un rîs deosebit; ca să demaști răul cu ajutorul rîsului, trebuie să privești acest rău, cu ochii poporului care suferă mult din cauza răului, dar este hotărît să se răfuiască cu el.

In piesa lui S. Mihailov, „Racii", conducătorul birocrat, îngîmfat și mulțumit de sine, nu este demascat prin intermediul daunelor, al nenorocirilor pe care el le provoacă oamenilor, poporului, prin intermediul forțelor din popor, care pînă la urmă îl îngenunchiază, ci cu ajutorul unui aventurier, care a cîștigat încrederea familiei lui și care reprezintă în piesă una din principalele forțe purtătoare ale conflictului. Acest lucru este redat cu talent și cu umor, dar superficial, nu lovește drept la țintă, este lipsit de un mare conținut umanist.

Nu vreau de fel să spun că în toate piesele satirice, care demască răul, trebuie să existe în mod obligatoriu personaje pozitive. Și autorul însuși care vorbește în numele poporului poate pedepsi forțele răului nu pe calea moralizării, ci prin întreaga sa atitudine față de cele oglindite. Știu că mi se poate răspunde: „Dar cum se poate face aceasta? Incearcă dumneata!" Rețete nu există, aceasta este o problemă de concepție și măiestrie. In piesa lui V. Minko, „Fără a-i spune numele", sînt prezentate și personaje pozitive, răul fiind demascat nu în ce are el mai esențial, ci în manifestările lui indirecte, izolate. Și aceasta este iarăși o problemă de concepție și măiestrie.

(Continuare în nr. viitor)

Din bogata paletă a realității

Fruntași în producție la Combinatul metalurgic „Gh. Gheorghiu-Dej" Hunedoara

PRODAN ALEXANDRU
topitor

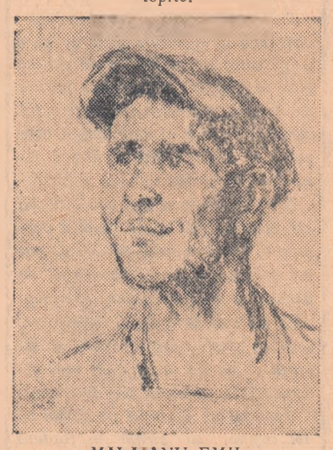

MALAIANU EMIL
zidar

BUDA ION
macaragiu

Desene PITA RUBIN

CINDVA, PESTE VEACURI...

Cîndva, peste veacuri sau peste milenii,
In vremea-mplinirilor, scînteietoare,
Cînd frunți de-nțelepți vor avea pămîntenii,
Și ochi arzători de-a iubirii dogoare,
Un tînăr urmaș va veni, recules,
Pe pagini străvechi, visător să se plece,
Pe slovele lor, scăpărînd de-nțeles
Prin negura anilor ce s-or petrece...
Să afle va vrea, și ce straie purtam,
Și cum strigam: bravo, și cum strîngeam dinții,
Și cît de uman îndrăgeam sau uram,
Cum nu ne plecarăm, supuși, umilnții,
Și dacă știam, în avîntul suprem,
In slăvi să zvîrlim tot ce-aripa ne-apasă,
Iubirii-n genunchi, copleșiți să-i cădem,
Cu stihuri de flăcări și bronz și mătasă.
Cu noi împreună va ști saluta
Zidirile noi și-a zidarilor fală,
Și drumu-activiștilor, aspru, prin nea,
Sub stelele-n jerbă de foc, triumfală,
Și ropotul aprig al cizmelor grele
Pe punțile largi către veacul cellalt,
Și zborul cu aripi de-oțel către stele,
In cel mai măiastru asalt spre înalt...

Și el va-nțelege-ndoielile chiar
Și nehotărîrea prostească de-o clipă,
Și chiar plumburiile nopți la pahar,
Ce plumbul ți-l toarnă greoi pe aripă.
Dar trist va privi, cu durere și ură,
Și nu va pricepe, și poate-o roși,
In fața acelora care trecură
Prin viața aceasta, cu-n veșted: „el, și?"
In fața acelora ce-n vijelie,
Sub streșini stătură, umili, cuminței,
Și nici nu privîră, cu dor sau mînie,
Cum scapără spadele bolții scîntei,
In fața acelor ce n-au priceput
Că azi orice clipă ascunde-o comoară,
Că tot ce vedem, este nemaivăzut,
Că tot ce-nălțăm, înălțăm prima oară.
Că trudă și zbatere și bucurii
Și fiece pas către marea-nălțime,
Intregi vor rămîne, s-or înveșnici,
In piatră săpate, de viitorime...
Că-n vreme, cîndva, un urmaș, recules,
Pe pagini străvechi va veni să se plece,
Pe slovele lor, scăpărînd de-nțeles
Prin negura anilor ce s-or petrece...

Florin Mugur

HOTAR

Cu vechiul său penaj, cu neagra-i scufă,
Cu ochii stinși, cu somnul ei posac,
Sta cocoțată noaptea ca o buhă
In uriașul cerului copac.

„Pînă la ziuă, încă-i vreme lungă",
Păru să-și spună. Și-atipi. Dar noi
Știam că pîn' la ziuă n-o s-ajungă...
Ieșiră din barăci ca la război

Constructorii din patru părți de țară.
Privirea lor, pe loc mă-nvălui.
Au nu cumva din ochii lor de pară
Minunea ce s-așteaptă va țîșni?

Un glas apoi — desfășurat pe ziduri
Și dus de vînt — fu cel dintîi semnal.
Un arc întins părea pe șesu-n friguri
Cetatea de granit și de metal.

Și-ntr-o năvală albă dintr-odată
Țîșniră-ale luminilor săgeți.
Spre munți, pe cer... o buhă spăimîntată
Scăpă un țipăt ca din alte dăți.

„E noaptea poate", cineva șoptise...
Și-astfel termocentrala din Doicești
Intra masiv cu fruntea grea de vise
In viața lumii românești.

Aurel Rău

MIHAIL SADOVEANU — EROU AL MUNCII SOCIALISTE

(Urmare din pag. 1-a)

țenesc este dragostea sa pentru omul simplu, pentru viața „umiliților și ofensaților vieții" în epoca de cel mai mare dispreț pentru demnitatea umană. Democratismul operei lui Sadoveanu a însemnat un protest împotriva fascismului care cotropea țara. Pentru democratismul atitudinii scriitorului-cetățean, au ars legionarii cărților sale în piață publică. Pentru această poziție curajoasă, consecventă alături de popor, a fost Sadoveanu hulit de oficialii vremii, a fost urmărit de asasini acum cincisprezece ani, în timpul guvernării legionare.

In cele două decenii, care au trecut între sfîrșitul primului măcel mondial și începutul celui de al doilea, o deșănțată propagandă a fost îndreptată de burghezie împotriva Uniunii Sovietice, îndemnînd la un război de agresiune și cotropire; atunci și-a publicat Sadoveanu puternicul său strigăt de protest, cînd a publicat cărțile sale slăvind lupta eroică din trecut pentru apărarea libertății țării. Era actul cetățenesc al scriitorului conștient, care opunea cosmopolitismului și imperialismului guvernanților, exemplul străduințelor strămoșilor, de a păstra ființa națională a țării noastre.

Toate aceste atitudini, izvorîte din cele mai acute realități ale epocii sale și marcînd luarea imediată de poziție în momentele importante ale istoriei contemporane, toate acestea reprezintă lucrări în contul viitorului, în contul epocii noastre, al societății pe care o construim. Ele stau la temelia titlului de Erou al Muncii Socialiste pe care-l primește astăzi Sadoveanu.

Incă nu s-a alcătuit o listă completă care să-ți arate, cititorule, cîte colecții și campanii de popularizare a culturii și literaturii a inițiat în trecut Mihail Sadoveanu, cît de mult a scris el pentru astfel de acțiuni, de puțin răsunet în fața oficialilor, dar cu atîta preț în rîndurile cititorilor simpli. **„Al dat lumină din lumina dumitale,** — i-a spus lui Mihail Sadoveanu doctorul Petru Groza, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, înmînîndu-i medalia de Erou al Muncii Socialiste; **ai dat lumină din lumina dumitale, ai dat suflet din sufletul dumitale, pentru un întreg popor și pentru o omenire, dincolo de granițele acestei țări".**

In opera lui Mihail Sadoveanu există cîteva rînduri de o mare frumusețe despre un apus de soare. Din vale, scriitorul privea asfințitul; și în lumina strălucitoare, s-a profilat dintr-odată silueta unui țăran care ara aplecat pe plugul său tras de boi slabi. O imagine conturată în negru, proiectată pe soare... Veacuri întregi lumina soarelui a ajuns la poporul nostru umbrită, întunecată de suferința grelei munci ale cărei roade erau furate de asupritori. Veacuri întregi omul de rînd a trudit fără lumină și fără zare. Cîntărețul durerii acestui om sărman care-și ara bucata de pămînt, părînd că vine din trecut și merge tot astfel către viitor, a fost Mihail Sadoveanu.

Cu o astfel de activitate întîmpina Sadoveanu epoca noastră.

★

Dar iată că în viața poporului nostru a izbucnit lumina eliberării. Sadoveanu a fost dintre cei dintîi care să-i dea un nume pe înțelesul omului său sărman care ara aplecat silnic pe plug. In primăvara anului 1945, la cîteva luni numai de la eliberare, scriitorul a ținut o conferință care marca intrarea lui Mihail Sadoveanu între militanții activi ai noii epoci deschise în fața poporului. „Lumina vine de la Răsărit" — astfel și-a intitulat Sadoveanu conferința închinată, ca unei minuni, descoperirii de către poporul nostru a măreților înfăptuiri din țara socialismului. De aici pînă la momentul pe care-l trăim, n-a fost acțiune democratică, n-a fost înfăptuire revoluționară, n-a fost inițiativă a partidului sau mișcare cu caracter internațional, îndreptate spre viața pașnică și fericită a popoarelor, care să nu afle în Mihail Sadoveanu un sprijinitor și un propagandist de frunte. Deputat la primele alegeri din 1946 pentru Marea Adunare Națională, și în cele care i-au urmat, vicepreședinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale încă din primele zile ale Republicii noastre, președinte al Comitetului pentru Apărarea Păcii din R.P.R., membru în Consiliul Mondial al Păcii, membru în Comitetul pentru acordarea premiilor internaționale Stalin „Pentru întărirea păcii între popoare", președinte al Uniunii scriitorilor din R.P.R., — Mihail Sadoveanu s-a aflat mereu la postul său de muncitor cu scrisul și cu cuvîntul, **pentru socialism, pentru pace,** pentru o cultură pătrunsă de spiritul socialismului.

Activitatea aceasta a înlesnit scriitorului însușirea celei mai înaintate metode de creație a vremii noastre, metoda realismului socialist. Viața și activitatea lui Sadoveanu din acești ani alcătuiesc exemplul unui strălucit drum de adevărat scriitor și om de cultură al epocii noastre.

„Pe șantierul uriaș pe care acest popor al nostru își construiește o viață nouă, ești un far luminos — i-a spus lui Sadoveanu președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale. **Spre acest far privesc toți bunii patrioți, oamenii vrednici, tinerețea. Din spre acest far pornesc raze care încălzesc sufletul celor ce muncesc pentru a-și crea o viață nouă".**

Lumina care a limpezit drumul de viitor al poporului nostru, „lumina de la Răsărit" a însemnat pentru scriitor o contopire cu idealul socialist. Mitrea Cocor, țăranul care descoperă și merge pe calea partidului, pe calea socialismului, este astfel nu numai un erou al literaturii, dar și o hotărîtă luare de atitudine în fața problemelor noi care se puneau poporului nostru, o caldă pledoarie pentru viitorul socialist. Mitrea este răspunsul dat de Sadoveanu azi, năzuințelor de ieri ale eroilor săi; este răspunsul pe care-l dă epoca socialismului — epocii bazată pe jaf și exploatare. Și acest răspuns este dat de activistul inspirat pentru socialism, pe baza întregii sale experiențe anterioare, de scriitor atașat poporului.

Opera lui Sadoveanu, creată în anii eliberării, exprimă, în chipuri artistice de neuitat, adevărurile fundamentale ale epocii noastre: dragostea și încrederea maselor în partidul care conduce drumul poporului spre socialism, prețuirea pentru oamenii sovietici al căror exemplu ne călăuzește să ne făurim viața noastră nouă, ridicarea demnității și conștiinței omului simplu, lupta pentru bunul trai, pentru fericire, prin socialism, viață pașnică și înțelegerea cu toate popoarele lumii.

Astfel de fapte ale scriitorului-cetățean au stat la baza cinstirii lui cu titlul de Erou al Muncii Socialiste. Mihail Sadoveanu lucrează în continuare în contul anilor și secolelor viitoare — așa cum se întîmplă cu toți cei care-și închină lupta lor, poporului. De la „instrumentul durerii poporului", ecou al suferințelor și nădejdilor abia întrezărite, — scriitorul trăitor în epoca „luminii care vine de la Răsărit" a devenit și glas al bucuriei poporului, ecou al marii tensiuni de a trăi în anii de construire a socialismului. Convingerea aceasta o afirma însuși Sadoveanu în fața celor adunați la proaspăta sărbătorire, atunci cînd spunea: „...**Totuși, în clipa aceasta simțesc în mine cum picură un strop de melancolie. Mi se înfățișează înaintea ochilor poetul anonim, generațiile negre ale poporului, acela care cîntă cu întristare:**

„Am intrat în codru des, iar acum am înțeles că din codru nu mai ies. Că am intrat la tinerețe și am ajuns la bătrînețe. Am intrat copil blajin și acum sînt singur și străin".

Nepotul acestui poet de altădată, poetul de azi, nu se simte nici singur, nici străin. Inima lui e plină de bucurie și de nădejde, pentru înălțarea desăvîrșită a neamului său.

Poetul de astăzi face mărturisire că ține să se dăruiască total și fără nici un fel de cumpănă, să se dăruiască total timpurilor de astăzi, bunelstări a poporului.

Ține să vă spună că pînă la sfîrșitul său va să lucreze pentru cultura poporului și pentru pace".

Să iei aminte, cititorule! Acestea sînt nu numai cuvintele spuse de Mihail Sadoveanu, autorul a peste o sută douăzeci de volume, scriitorul-cetățean, legat de popor de-a lungul întregii sale activități de aproape șase decenii, prietenul și dascălul attor generații, — acestea alcătuiesc noul angajament al unui MUNCITOR, care a meritat înaltul titlu de Erou al Muncii Socialiste.

Iar Eroii Muncii Socialiste se țin de cuvînt.

M. Gafița

Învățătura leninistă despre literatură

(Urmare din pag. I-a)

mă că scriitorii talentați au creat opere valabile în măsura în care aceste opere au ridicat marile probleme ale vremii noastre, au creat figuri luminoase de constructori ai socialismului sau ai luptei istorice a poporului pentru eliberare, în măsura în care au creat opere pătrunse de spirit de partid. De aceea credem că una din datoriile noastre, ale criticii literare, este de a readuce în discuție creațiile literare cele mai valoroase ale acestui deceniu pentru a populariza aceste succese și de asemenea de a generaliza, în articole de sinteză creatoare, cuceririle științei noastre literare.

★

Literatura ca parte integrantă a construirii socialismului trebuie să fie desigur legată de sarcinile concrete ale luptei generale. Toate formele artistice pot fi legate de munca infinit de variată a construirii socialismului în țara noastră. In condițiile încheierii cu succes a primului nostru cincinal și a trecerii la cel de-al doilea plan cincinal este nevoie să ne distribuim forțele creatoare în așa fel încît literatura, în ansamblul ei, să poată constitui o imagine reală a epocii noastre. Cititorul viitorului sau cititorul din alte țări va dori să afle cum sînt acei oameni care au săvîrșit marea revoluție pe care o trăim, cum au reușit să obțină într-un timp uimitor de scurt, atîtea realizări măreți. Iată de ce e normal să existe o ierarhie tematică, ierarhie impusă de viață. Numai acordînd temelor majore importanța pe care o au în realitate, literatura noastră poate fi cu adevărat considerată parte integrantă a marii bătălii pentru construirea socialismului. Literatura noastră, pătrunsă de spirit de partid, s-a născut și s-a dezvoltat în lupta împotriva ideologiei burgheze, a literaturii decadente, antiumaniste. burgheze. Chiar dacă formele vechi, evidente, ale literaturii decadente. au fost lichidate, aceasta nu înseamnă că lupta a încetat. Rămășițele ideologiei burgheze încearcă încă să se manifeste în forme noi, adaptate noilor condiții. Datoria criticii noastre partinice este de a ușura dezvoltarea literaturii realist-socialiste, surprinzînd și înlăturînd formele noi de manifestare ale ideologiei burgheze. Evident, partidul ne învață că în această luptă dusă împotriva manifestărilor concrete ale ideologiei burgheze să nu confundăm greșeala cu scriitorul, astfel încît critica operei respective să constituie pentru scriitorul respectiv un real ajutor pentru dezvoltarea lui pe drumul realismului socialist. Felul în care Lenin l-a criticat uneori pe Gorki trebuie să ne fie și astăzi un exemplu de împletire a principialității partinice cu dragostea față de scriitorul respectiv, cu respectarea demnității sale de om și de artist.

★

Prin întreaga sa activitate, Lenin ne învață să fundamentăm științific lupta noastră împotriva ideologiei burgheze. Iată de ce credem că a sosit momentul analizelor temeinice a operelor scriitorilor dintre cele două războaie. In aceste analize noi trebuie să separăm operele predominant realiste de cele antirealiste, să trecem de la afirmațiile generale despre opera unui scriitor la analiza pe text. Trebuie să mărturisim că în acest domeniu, excepțînd activitatea lui Ov. S. Crohmălniceanu, s-a lucrat destul de puțin și destul de superficial.

Mai circulă încă părerea după care noi am putea prelua de la decadenți forma, inovația tehnică, lepădînd conținutul reacționar.

In lupta împotriva acestei păreri profund greșite ne înarmează teoria leninistă a reflectării care fundamentează filosofic realismul socialist și problema raporturilor dintre conținut și formă. In ceea ce mă privește, vreau să dezvolt această problemă într-un studiu despre patologia imaginii în literatura decadentă românească. Concluzia logică a acestei probleme este aceea că noi nu avem ce învăța din experiențele tehnice ale literaturii decadente, ele constituind forme de manifestare ale unui conținut filosofic reacționar, agnostic, potrivnic concepției noastre despre lume.

E necesar să demonstrăm pe text, de asemeni, că scriitorul individualist burghez, renunțînd la uriașa oglindă a artei realiste, vrea să reflecte lumea într-un ciob, că din punct de vedere artistic el renunță la marea artă, mulțumindu-se cu firimituri, cu o pseudo-artă meschină.

Lovind în literatura decadentă, Gorki scria, înainte de Revoluție, în articolul „Zdrobirea personalității": „Pentru vechii scriitori sînt tipice concepțiile largi și armonioase, intensitatea trăirii vieții; în cîmpul lor vizual se află întreaga lume de necuprins. „Personalitatea" autorului contemporan o constituie maniera lui de a scrie, iar personalitatea — complex de simțăminte și ginduri — devine tot mai insezisabilă, mai nebuloasă și, la drept vorbind, mai falnică".

In articolul „Organizația de partid și literatura de partid"", Lenin a dărîmat bazele esteticii claselor dominante, a înfățișat aspectul real al individualiștilor burghezi: „...Domnilor individualiști burghezi trebuie să vă spunem că discursurile domniilor voastre despre libertatea absolută sînt doar fățărnicie". „A trăi în societate și a fi liber de societate e un lucru imposibil... Libertatea scriitorului, a pictorului, a actorului burghez este doar o dependență camuflată, sau care se camuflează fățarnic față de sacul cu bani, față de corupție, de întreținere".

Preluînd această idee leninistă Gorki scria în 1912: „Cu cît legătura dintre om și viața (. ....) colectivului este mai multilaterală, mai adîncă, cu atît el este spiritualicește mai puternic, mai interesant pentru el însuși, mai frumos și mai necesar pentru toți, și mai energic în lupta pentru ameliorarea condițiilor de trai ale tuturor oamenilor. Personalitatea este vîrful în flăcări al unei uriașe piramide de experiență; cu cît este mai largă baza ei, cu atît mai mult absoarbe ea din această experiență vie, cu atît mai viu, mai nestins, mai frumos va fi locul ei". (Din depărtare).

In articolul „Organizatia de partid și literatura de partid". Lenin a fundamentat filosofic relațiile dialectice dintre personalitatea creatoare a artistului și spiritul de partid. El a opus „libertății absolute", fățarnică frază burgheză sau anarhistă, adevărata libertate, izvorîtă din înțelegerea necesității: „Și noi, socialiștii, demascăm această fățărnicie, smulgem firmele false, nu militînd pentru o literatură și o artă în afară de clase (asta va fi posibil doar în societatea socialistă, fără clase), dar pentru a opune literaturii fățarnic-libere, în realitate legată de burghezie, o literatură într-adevăr liberă, legată în mod deschis de proletariat".

Dezvoltarea literaturii sovietice, a literaturii din țările de democrație populară și a literaturii din statele capitaliste care s-a legat deschis de proletariat confirmă strălucita teză leninistă. Credem că, datoria noastră, a criticii literare, este ca pornind de la acest principiu leninist să reliefăm înflorirea personalității artistice a scriitorilor care, lepădînd dependența camuflată față de burghezie, s-au legat cu entuziasm, deschis, de proletariat.

In literatura noastră nouă s-au dezvoltat puternice personalități creatoare. Din nefericire însă, nu puține articole de critică literară îi înfățișează pe scriitorii noștri în mod denaturat, ca pe niște variante ale aceluiași model. Neglijînd problema specificului personalității artistice, noi servim involuntar teza reacționară a nivelării talentelor în cadrul realismului socialist. Iată de ce credem că trebuie să luăm mai mult în considerare în articolele noastre această latură a problemei literare.

Marele Lenin era ostil dogmatismului, rezolvării mecanice și șablonarde a problemelor: „Nu încape îndoială că problema literară se pretează cel mai puțin unei egalizări mecanice, unei nivelări, dominației majorității asupra minorității. Nu încape îndoială că în această chestiune este necesară asigurarea unui spațiu cît mai larg inițiativei personale, înclinațiilor individuale, mai mult spațiu pentru gîndire și imaginație, formă și conținut". E nevoie așadar să ne preocupăm mai mult de problemele concrete ale specificului literaturii, de particularitățile imaginii artistice și ale stilului. A povesti subiectul unei cărți și a scoate răcnete de admirație sau de indignare, nu a însemnat, nu înseamnă și nu va însemna niciodată a face critică literară științifică, partinică. Noi trebuie să demonstrăm, să analizăm pe text și să nu ne mulțumim cu afirmații nesustinute făcute pe ton judecătoresc. Schematismul criticii literare, dogmatismul, este dăunător în problemele delicate ale artei. Lenin avertizează: „Departe de noi gîndul de a propovădui vreun sistem uniform sau vreo rezolvare a problemei prin cîteva dispoziții. In acest domeniu se poate vorbi cel mai puțin de schematizare".

★

Partinitatea bolșevică se opune principial obiectivismului burghez. Lenin demonstrează caracterul partinic al nepartinității, ipocrizia „neparticipării".

„In societatea burgheză, neapartenența la vreun partid — scrie Lenin (Opere, vol. X, pag. 61) — nu este decît expresia fățarnică a cunșă și pasivă a apartenenței la partidul celor sătui, la partidul celor ce dominesc, la partidul exploatator. Neapartenența la vreun partid este o idee burgheză. Partinitatea este o idee socialistă".

Clasele exploatatoare, temîndu-se de adevăr, ascund dependența ideologică și materială a savanților și artiștilor față de ele. Noi însă, afirmăm cu mîndrie principiul partinității, al legăturii deschise, directe, de cauza proletariatului.

Obiectivismul burghez se mai manifestă încă la noi, se aud voci în favoarea „reconsiderării obiective" a lui Maiorescu, Lovinescu sau a unor scriitori burghezi. Iată de ce trebuie să trecem la studii ample obiective și științifice în care să demonstrăm caracterul profund reacționar al concepției acestor critici. Acelor voci care ar dori să salveze totuși ceva din „gîndirism" trebuie să le răspundem printr-o analiză serioasă a curentului acesta reacționar, huliganic. Numai ținînd în permanență atenția atîntită asupra tezei celor două culturi, vom putea răspunde convingător și documentat celor care doresc — sub masca obiectivității — să preia în bloc, întreaga literatură, indiferent de ideologia pe care o exprimă.

Credem că din această teză a celor două culturi reiese pentru noi îndatorirea de a consacra studii serioase și documentate gîndirii estetice materialiste, patriotice, a democraților revoluționari pașoptiști, gîndirii estetice a marilor noștri realiști

Disprețul proletcultist față de moștenirea culturală se manifestă uneori prin articole exclusiv generale, în care toți marii realiști par a semăna între ei pînă la identitate. Analiza documentată, studiul monografic, nu pot lipsi. Un mare scriitor nu trăiește numai o zi, la „centenar", ci el trebuie amintit, analizat, discutat mereu.

E necesar să studiem raportul dintre tradiția realistă și inovație în lumina articolelor geniale ale lui Lenin cu privire la Tolstoi, Saltikov-Scedrin, Cernișevski, Belinski, Gorki, etc.

Respectul față de tradiția noastră realistă, democratică, pe care partidul și guvernul îl manifestă pentru editări masive, în tiraje uriașe, ale marilor clasici, să îl însoțim de studii științifice care să scoată în relief ideile lor înaintate, marea lor măiestrie artistică realistă.

★

In opera sa clasică „Ce-i de făcut?", marele Lenin scria: „...chestiunea se poate pune numai astfel: ideologie burgheză ori ideologie socialistă".

„Iată de ce orice coborîre a ideologiei socialiste, orice îndepărtare de dînsa, înseamnă totodată o întărire a ideologiei burgheze".

Literatura inspirată de principiul leninist al partinității, literatura îndrumată de partid, apără principiile leniniste ca lumina ochilor. Scriitorii noștri cei mai buni știu că apărarea intransigentă, principială, a ideilor leniniste, constituie singura cale spre o mare literatură.

Paul Georgescu

Viața UNIUNII SCRIITORILOR

Adunarea generală a organizației de bază P. M. R. a Uniunii scriitorilor

Joi, 20 octombrie a avut loc la Casa scriitorilor adunarea generală a organizației de bază P.M.R. a Uniunii scriitorilor din R.P.R. consacrată sarcinilor literaturii noastre în lumina ultimelor materiale de partid apărute în presă și discutării proiectului planului de activitate pe trimestrul IV al anului.

Referatul asupra primului punct al ordinei de zi a fost prezentat de secretarul organizației de bază, tov. V. Em. Galan. Referindu-se la hotărîrile plenarei C.C. al P.M.R., vorbitorul a subliniat, ca o idee fundamentală, necesitatea întăririi continue a rolului conducător al partidului în toate domeniile activității economice, sociale și culturale. Din studierea documentelor de partid — a arătat vorbitorul — se desprinde necesitatea întăririi activității organizației de bază în rîndurile scriitorilor, a mobilizării celor mai bune forțe literare înspre oglindirea veridică a temelor contemporaneității, a combaterii influențelor ideologiei burgheze în lumea literară. Referatul a stăruit asupra obligației ce revine fiecărui scriitor, membru de partid, de a fi exemplu în activitatea de creație. Vorbind despre unele probleme ale criticii literare, referentul a atras atenția asupra faptului că critica literară, și în mod deosebit criticii fruntași, au datoria să cerceteze, să semnaleze și să stimuleze cu dragoste succesele dobîndite de scriitori în domeniul creării caracterului omului nou, înaintat, constructor conștient al socialismului, criteriul principal în aprecierea operei de artă fiind acel al roiului educativ, transformator, al creației literare în viața socială. Se simte necesitatea — a arătat vorbitorul — unei mai vii și stăruitoare prezențe a criticii în discutarea noilor opere literare. O parte însemnată a referatului a fost consacrată problemelor ridicate de viața internă a organizației de partid, de lupta pentru întărirea neîncetată a unității, disciplinei, criticii și autocriticii principiale.

Luînd cuvîntul la discuții, tov. M. Davidoglu a arătat, între altele, importanța excepțională pe care o prezintă crearea, la un înalt nivel, ideologic și artistic, a chipului eroului pozitiv în literatura noastră. Scriitorul a comunicat tovarășilor săi din organizația de bază că în prezent, după ce a terminat de scris drama „Horia", și-a îndreptat atenția către elaborarea unei piese de teatru închinate muncii eroice a constructorilor hidrocentralei „V. I. Lenin" de la Bicaz.

Tov. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii scriitorilor din R.P.R., a arătat că hotărîrile plenarei C. C. al P.M.R. sînt menite să ducă la un nou avînt în activitatea creatoare a oamenilor muncii, sub conducerea partidului, pentru construirea orînduirii socialiste și întărirea forțelor păcii. Observînd că literatura nu izbutește întotdeauna să țină pasul cu ritmul înfăptuirilor sociale, vorbitorul a pledat pentru o mai mare atenție a scriitorilor față de fenomenele „noului" din viață, pentru o cît mai bună și profundă cunoaștere a vieții oamenilor muncii, și în primul rînd a clasei muncitoare, pentru prezența mereu mai activă și combativă a artistului în rezolvarea sarcinilor politice ale actualității. În continuare tov. M. Beniuc s-a ocupat de problemele colaborării dintre conducerea Uniunii scriitorilor și organizația de partid. Referindu-se la articolul apărut în „Scînteia", și intitulat „Unele probleme ale criticii literare", tov. M. Beniuc a relevat ajutorul acordat creației sale proprii, prin analiza și observațiile cuprinse în articol.

Intervenția la discuții a tov. M. Breslașu a fost consacrată problemelor ridicate de promovarea spiritului de partid în literatură. Vorbind despre atitudinea scriitorului sovietic în această privință, care trebuie să constituie model pentru literații noștri, M. Breslașu a citat un exemplu semnificativ pentru stilul comunist de muncă al neuitatului scriitor sovietic A. Gaidar — care, de cîte ori începea să scrie o nouă pagină, desena în capul ei, în loc de cifra destinată numerotării o steluță roșie. Această steluță roșie pusă la începutul fiecărei pagini — a arătat M. Breslașu — constituie pentru noi un simbol al spiritului de partid care trebuie să-l anime neîncetat pe creator.

Tov. Ov. S. Crohmălniceanu s-a ocupat pe larg de lupta împotriva influențelor burgheze în literatură, atrăgînd atenția că intensificarea luptei de opinii, discuțiile organizate în coloanele presei, nu trebuie să prilejuiască infiltrarea ideologiei străine în viața noastră literară.

Vorbitorul a subliniat necesitatea ca organizația de partid să lupte fără șovăire împotriva oricărei concesii neprincipiale, atît în discuțiile teoretice, cît și în practica literară, sarcina scriitorilor fiind, dimpotrivă, aceea de a demonstra, în mod convingător, justețea și superioritatea de necontestat a ideologiei socialiste asupra ideologiei burgheze. În același timp, a adăugat vorbitorul, nu trebuie să slăbim lupta, pe celălalt front, împotriva tendințelor vulgarizatoare în domeniul creației artistice. Tov. Crohmălniceanu s-a ocupat în continuare de problema unității mișcării literare, atrăgînd atenția asupra primejdiei pe care o constituie „spiritul de grup". Vorbitorul a încheiat, cerînd comuniștilor să dea exemplu în acest sens.

În continuare, tov. Haralamb Zincă a dat citire proiectului planului de muncă pe trimestrul III al anului, care, după discuții, a fost aprobat în unanimitate.

Adunarea generală a demonstrat unitatea scriitorilor comuniști și hotărîrea acestora de a milita fără șovăire pentru înfăptuirea politicii partidului, de construire a socialismului și apărare a păcii.

Consfătuire la redacția „Lașului literar"

Recent a avut loc la redacția revistei „Lașul literar" o consfătuire pe marginea ultimelor numere ale revistei, la care au participat numeroși colaboratori ai revistei, precum și redactori ai celorlalte reviste ale Uniunii scriitorilor din R.P.R.

Consfătuirea a fost condusă de Aurel Mihale — secretar adjunct al Uniunii scriitorilor. După raportul prezentat de Dumitru Ignea, redactor-șef al revistei, au luat cuvîntul profesorii Gh. Agavriloaiei și Al. Dima, dramaturgul Vasilescu, preotul Nonea, N. Barbu — secretar de redacție al revistei, — precum și numeroși tineri poeți și prozatori, colaboratori ai revistei ieșene. Au luat de asemenea cuvîntul Ov. S. Crohmălniceanu, din partea „Vieții românești", Mihu Dragomir, din partea „Tînărului scriitor", Savin Bratu, din partea „Gazetei literare", Aurel Gurghianu, din partea revistei „Steaua" din Cluj, Mircea Șerbănescu, din partea revistei „Scrisul bănățean" din Timișoara, precum și V. Mîndra.

Consfătuirea a subliniat necesitatea ca ideile cuprinse în articol să fie discutate pe larg în cercurile literare și ca în general scriitorii să militeze cu mai multă stăruință și fermitate pentru demonstrarea adevărului concepției marxist-leniniste despre artă. Mai mult chiar, oamenii noștri de litere trebuie să dea o ripostă principială încercărilor de propagare a ideologiei străine, dovedind, cu ajutorul unei argumentații solide și convingătoare, superioritatea de netăgăduit a ideilor comunismului asupra ideologiei burgheze precum și hotărîrea noastră de a păși înainte, sub conducerea partidului, pe acest drum.

Ocupîndu-se de problemele referitoare la întărirea rolului îndrumător și mobilizator al organizației de partid în rîndurile scriitorilor, concluziile au recomandat comuniștilor să acorde o mare atenție și să ia măsuri eficiente în vederea întăririi muncii colective în toate sectoarele vieții literare, a atragerii tuturor scriitorilor la dezbaterea problemelor politice de actualitate, a creșterii și formării în spirit comunist a tinerelor talente, a combaterii, cu fermitate a spiritului de grup, a dezvoltării criticii și autocriticii principiale. S-a arătat că singura metodă de lucru în viața literară trebuie să fie munca de convingere, combătîndu-se cu cea mai mare energie metodele administrative, practica „verdictelor". Cea mai bună manifestare a spiritului de partid, a devotamentului față de cauza clasei muncitoare — au arătat concluziile — nu constă doar în declarații, ci în elaborarea unor opere literare valoroase pe teme de mare actualitate, a unor studii literare temeinice, care ridică prestigiul literaturii noastre și slujesc direct revoluția noastră culturală. Nu trebuie pierdut din vedere nici un moment — s-a arătat în concluzii — că sarcina de căpetenie a scriitorului o constituie munca sa de creație, comuniștii fiind obligați să dea exemplu în acest sens.

CARNET INTERNAȚIONAL

Din literatura olandeză

Ca mai toată literatura Apusului — și literatura nouă olandeză este plină de experimente de tot soiul. Întîlnim în noua literatură olandeză cărți antiumane, profasciste, etc.

Mulți scriitori bătrîni s-au resemnat, în loc să lupte, și astfel găsim în noua literatură olandeză, imitații după: T. S. Eliot, Camus sau Graham Greene.

Nivelul criticii literare corespunde acestei decăderi.

Criticii literari din slujba burgheziei colonialiste atacă permanent literatura sovietică și literatura progresistă olandeză.

Totuși, nu toți literații și criticii olandezi au acceptat această situație de pierdere a independenței naționale în literatură. Astfel, dramaturgul Aden Hentog a scris o piesă intitulată „Circul Europa", unde satirizează pe literații copiind literatura străină. Un alt scriitor progresist, Adriaan van der Veen, a scris un puternic roman antirasist, intitulat „Sărbătoarea sălbatecă". Poetul de mare talent Eduard Hoorniks, — un convins luptător pentru pace și înțelegere între popoare — a publicat un volum de poezii progresiste și a scris cîteva piese de teatru, în care pledează pentru o înțelegere între popoare. Un alt poet, Gerard del Brabander, ironizează în versurile sale pe aceia care desconsideră adevăratele valori ale vieții, negîndu-le. Cu mijloace îndrăznețe, un alt poet, Jan G. Elburg — luptă cu ajutorul versurilor sale împotriva barbariei din literatura nouă olandeză. Scriitorul C. J. Kelk scrie materiale interesante, căutînd să popularizeze ideea de pace și conviețuire pașnică între popoare.

Printr-un manifest lansat anul trecut, scriitorii olandezi progresiști cheamă pe colegii lor să se reîntoarcă la literatura națională, să se apropie din nou de popor — de acel popor, din mijlocul căruia ei au ieșit.

Acest manifest a avut un larg ecou. Tot mai mult se vorbește în Olanda despre un front unic al scriitorilor și al tuturor oamenilor de artă olandezi, care să militeze pentru o renaștere a tuturor artelor, eliberîndu-se de influențele străine.

DINU MOISESCU

O revistă literară a scriitorilor progresiști englezi

La Londra a avut loc recent o conferință a organizației „Scriitorii în apărarea păcii", care este sprijinită de peste 800 de scriitori englezi.

La conferință s-a hotărît editarea unei reviste literare trimestriale care să contribuie la realizarea scopului organizației și să asigure o tribună pentru scriitorii progresiști.

Poetul Cicerone Theodorescu în vizită la Uniunea Scriitorilor Sovietici

Poetul Cicerone Theodorescu, care se află într-o vizită în Uniunea Sovietică, a avut la Moscova o întîlnire cu scriitorii sovietici.

În cuvîntul rostit cu acest prilej, poetul Cicerone Theodorescu a arătat unele probleme care stau în fața scriitorilor români și a povestit despre interesul cu care au primit cititorii români cărțile autorilor sovietici.

Poetul Cicerone Theodorescu a oferit apoi în dar Uniunii Scriitorilor Sovietici, cărți ale scriitorilor clasici ruși și sovietici, traduse în limba română.

(După „Literaturnaia Gazeta" nr. 132 din 5 noiembrie 1955).

OASPEȚI DE PESTE HOTARE

INGEGERD GRANLUND, scriitoare, (Suedia).

TUNDIN JAMBALIN, redactor șef-adjunct al ziarului „Unen" (R.P. Mongolă).

CARL EMIL ENGLUND, membru în Comitetul Asociației scriitorilor din Suedia.

Desene de ROSS

O, DU LIEBER AUGUSTIN!

Există de mult timp undeva în Apusul Europei un post de radio a cărui preocupare de căpetenie este răspîndirea calomniilor și a minciunilor cu privire la situația din țările de democrație populară. Principalul scop pentru care a fost creat postul acesta de radio, care își spune în derîdere „Europa liberă", este aflarea la un nou război. La microfonul lui vorbesc seară de seară așa-numiții refugiați politici din țările răsăritene. Unii dintre acești aventurieri vorbesc în numele poporului romîn. Poporului nostru numele unui Asan, al unui Hurezan, al unui Ioanițiu, Zisu sau Augustin nu-i spune nimic. Cine sînt domnii aceștia? Ce cărți au scris ei? În ce laboratorii au lucrat? Cînd și unde s-au luptat ei pentru libertatea și bunăstarea poporului nostru? Cu ce s-au îndeletnicit ei înainte de a-și părăsi patria? Nimeni nu-i cunoaște în țara noastră. Nimeni nu-i știe în afară de proprii lor familii și de prietenii lor de bodegă, de cafenea sau de afaceri suspecte. Unul dintre acești aventurieri, numitul Augustin, a luat și el cuvîntul, serile trecute, la microfonul postului de radio apusean, care își spune „Europa liberă". El a vorbit despre niște popoare înrobite și a numărat printre ele și poporul romîn.

Într-adevăr, poporul romîn a fost un popor înrobit. Milioane de țărani romîni au dus viață de robi pe marile moșii boierești, vreme de secole. Într-adevăr, poporul romîn a fost un popor înrobit. Sute de mii de muncitori romîni au dus viață de robi, vreme de decenii, sub călcîiul marilor fabricanți și industriași.

Într-adevăr, poporul romîn a fost un popor înrobit. Intelectualii romîni, oamenii de artă romîni, scriitorii romîni, ziariștii romîni, au viețuit, ca întregul popor romîn muncitor, viața de robi, sub regimul stării de asediu al cenzurii presei și al cenzurii asupra producțiilor literare și artistice vreme de decenii.

Decenii de-a rîndul fruntașii muncitorimii și ai țărănimii romîne, fruntașii intelectualității românești au cunoscut, ca robii, închisorile aspre ale vechii Rominii.

Toți aceștia erau închiși pentru că luptau pentru o viață liberă, pentru libertatea poporului lor, pentru independența națională a patriei lor.

Augustin, Zisu, Asan, Ioanițiu și ceilalți se aflau atunci lîngă asupritori și printre asupritori.

Acum, aflăm că au devenit apostoli. Dar, oare, ai cărei libertăți?

Ei vor ca roata istoriei să se învîrtească înspre trecut.

Ei vor ca în Romînia să se restabilească vechea stare de lucruri.

Aceasta nu se mai poate.

Cu nici un chip aceasta nu se mai poate.

Moșiile au fost împărțite țăranilor.

Pămîntul țării noastre este astăzi în întregime al celor ce muncesc pe întinsurile lui.

Fabricile, uzinele, minele sînt ale întregului popor, nu ca în trecut, ale cîtorva.

Arta și literatura noastră sînt în plină înflorire.

Trăim aici, pe pămîntul românesc, liberi, într-o țară liberă, și ne străduim să ajungem la bunăstare, la fericire.

Nimeni în țara noastră nu se gîndește la război.

Noi iubim pacea, muncim pentru pace, luptăm pentru întărirea, pentru consolidarea păcii în lumea întreagă.

Războiul nu-l vor și nu pot să-l vrea popoarele.

Războiul îl vor numai aventurierii.

Aventurierul Augustin a și spus-o fățiș la numitul post de radio amintit.

La o întrebare care i s-a pus în fața microfonului, cu privire la mersul general al evenimentelor — mers care duce, în spiritul Genevei, către pace și nu către război, acest ins obscur, această biată unealtă a cercurilor agresive, a răspuns: „Sincer și deschis vorbind, sîntem întristați de mersul general al evenimentelor".

Îl înțelegem bine pe Augustin.

Îi înțelegem bine pe toți aventuriștii războinici din lume.

Lupta pentru pace a tuturor popoarelor din lume s-a întărît și se întărește mereu.

Lupta pentru pace a tuturor popoarelor din lume a dus la destinderea încordării internaționale.

Lupta pentru pace a tuturor popoarelor din lume merge înainte și capătă biruință după biruință.

Pînă la urmă pacea trainică, sub scutul căreia popoarele vor să trăiască și să prospere, va trebui să învingă războiul.

Poporul nostru liber, care luptă pentru pace și care muncește pentru pace, privește cu dezgust spre afiștorii la război, și spre netrebnicele lor unelte de felul aventuristului Augustin și celor de același soi cu el.

Zaharia Stancu

CÎNTECUL UNUI CĂLĂTOR CU AVIONUL

— Poem scris pentru „Gazeta literară" de CARL EMIL ENGLUND, scriitor suedez —

Cu fruntea-ncununată de zăpezi,
lulelele de brazi și brîul stejarilor cu greie coame,
Carpatul doarme-ntr-o tăcere sfîntă;
Se odihnește uriașul bătrîn, măreț și visător,
neluînd în seamă vizuina măruntă în care ne ascundem.
Și mînuind imense mături de ploi și ceață, cerul spală
obrazul uriașului de piatră.

Prin ceața violetă a-nserării
Urcăm în spațiu atîrnați de-o culme.
Spre noi aleargă șesul cu pletele lui verzi,
și albe case, negre, cu ochii de cicoare,
spre gura de jăratec se-nghesuie în goană
ca turme de mioare speriate.
Ale-nălțimii păsări bat repede din aripi
Chiar lîngă ochii mei nesățioși,
nesățioși să vadă pămîntul Romîniei,
steag scăpărînd în verde și în galben,
abia brodat de degetele toamnei.

O, Romînie, țara lui Mihail Eminescu,
țara doinelor, a dorului și a răscoalelor,
ți-ai împletit o pînză din visurile tale,
o pînză înălțată de brațe viguroase
ca să pluteșți departe, peste mare.
Lumina aurorii vra trimis un mesaj
vouă care ați trăit înfundați în noroaie:
„Hulubul fericirii oare îl zăriți zburînd,
În cioc cu rămurica măslinului de-argint?
Voi luați-o și păstrați-o, feriți-o, apărați-o, —
și nu uitați coșmarul durerii arzătoare
săpat de foame-n inima voastră-nsîngerată!"

Zilele-aleargă într-una după obiceiuri vechi,
cămașa albă anii le-o spală și-o usucă,
și viața se transformă, schimbîndu-se mereu.

Azi Romînia s-a sculat și lanțurile le-a zdrobit.
Ea zugrăvește mari tablouri cu fier, oțel și cu ciment.
Iar fumul-naltelor furnale și-argila caldă din cuptoare
e simbolul fierbinte și aspru-al hărniciei
și-al dreptului la viață omenească.

Trecînd spre-Orașul Stalin vei auzi cîntînd
cu voci mărețe plopii solemni și majestuoși:
„Acelui ce muncește, roadele muncii, toate!"
În van privesc trîndavii din depărtări cețoase!
Căci vremea lor trecut-a ca negurile iernii
înfrînte și-alungate de primăvara nouă.
Sub neagra apă-a foamei n-o să mai zacă-n veci
Nici cîmpurile-ntinse, nici mlada tinerețe.
Dibace, tinerețea-ncrustă pe pragul porții
Belșugul ce-o să vină în Pace, Libertate!

București, noiembrie 1955.

În românește de
Virgil Teodorescu

Halldor Karen Laxness

Dați-mi voie să vă prezint un prieten. Îl cheamă Halldor Karen Laxness, e scriitor și locuiește în orașul Rejkjavik, capitala insulei și Republicii Islandeze. Mai mult, despre biografia și activitatea lui, nu vă pot spune. Ba da: Laxness e unul din fruntașii mișcării democrat-progresiste a poporului islandez și președintele asociației Islanda-U.R.S.S.; nu de mult, a făcut o călătorie la Moscova, unde a fost primit de colegii de scris și cetățenii sovietici așa cum se cuvine unui mare scriitor — campion al luptei pentru pace.

Și acum, într-adevăr nu mai pot adăuga nimic. Nu știu ce vîrstă are — deși îl bănuiesc trecut de solemnul și decisivul prag al lui cincizeci de ani, — n-am nici o informație despre gusturile, studiile și aventurile lui, nu l-am găsit niciodată chipul, nici măcar într-o fotografie. Într-un cuvînt, nu-l cunosc. Totuși, sînt prietenul lui, cu întreitul sentiment pe care îl comportă acest grav titlu: dragoste, recunoștință, admirație.

Îl iubesc, pentru că e un om bun, numai vibrație, pasiune și credință față de acele cîteva valori sfinte care dau un sens superior și un ritm amplu vieții noastre, singurele pe care se poate întemeia o religie a lumii întregi: omenie, frumusețe, rațiune, libertate, progres, patrie.

Îi sînt recunoscător, pentru că m-a făcut să pătrund într-o lume necunoscută, să descopăr un popor, o societate și o viață, despre care nu știam mai nimic, să aflu ce forme ia în îndepărtata insulă a Nordului, lupta, aceeași, a oamenilor cinstiți de pretutindeni, pentru pace împotriva războiului, pentru adevăr împotriva disimulațiunii, pentru cultură împotriva obscurantismului, pentru dreptate împotriva exploatării.

Îl admir pentru că e un mare scriitor, adică om sincer și inteligent în observarea vieții, și artist desăvîrșit în reconstituirea ei literară, făcînd din realitate izvorul artei și din artă lumina realității, frămîntat de misiunea și destinul omului prin adevărul istoric, unind cuvîntul cu ideea în mod spontan și organic, — lucid, visător, științific, poet.

Acum cred că s-a înțeles cum am devenit prietenul lui Laxness depărtat și anonim: prin cărțile sale. E.S.P.L.A. face actualmente un efort cu deosebire merituos pentru a aduce la cunoștința publicului românesc opera lui Laxness. Au apărut în colecția „Meridiane", sub titlul general „O întîmplare la Rejkjavik", cinci nuvele scurte, cinci concentrate, amare poeme ale suferinței, bărbăției și visului, pe care nu mă sfiesc să le declar capodopere, cu atît mai mult cu cît am impresia că nu sînt primul care le dau acest calificativ. Acum se află sub teascurile aceleiași edituri, gata să apară, un scurt roman numit „Baza atomică" și opera centrală a creației de pînă acum a lui Laxness, romanul „Clopotul din Islanda". Deci, editura face tot ce trebuie, tot ce se poate, dar scriitorii români fac prea puțin pentru cunoașterea, explicarea și popularizarea unuia din acei mari scriitori de departe, aproape totuși de sufletul nostru, de concepția noastră despre viață și de credința noastră în viitor, a unuia din acei mari scriitori de departe, care dau îmbătrînitei literaturi occidentale „un fior nou". E timpul ca Laxness, cel mai mare scriitor al poporului islandez, citit de cercurile cele mai largi și mai sănătoase ale Occidentului, popular, respectat și iubit în Uniunea Sovietică, să ne devină și nouă cunoscut, familiar, prieten.

★

Islandezul Laxness e unul din acei scriitori care au privilegiul de a reprezenta prin opera lor toată literatura, întreaga cultură a unei națiuni. Accasta nu implică neapărat o judecare a talentului literar propriu-zis. Există o arie națională pe care printr-un anumit geniu al reprezentării (care este, în esență, geniul realismului) unii scriitori o sugerează în întregime, alții nu.

Laxness este dintre aceștia. Cu toată modestia cunoștințelor noastre în literatura islandeză și, în general, în grupul literaturii scandinave, am putut recunoaște și saluta în proza lui Laxness, ironia laică și antimetafizică a dramaturgului, istoricului, filosofului și jurnalistului Ludwig Holberg (citit de noi pe vremuri în remarcabila traducere a cercetătorului poliglot St. Bezdechi); preocuparea gravă față de datoria individului în societate, ca și revolta împotriva lașului conformism burghez, dominante la Ibsen; poezia aerului, cerului, a vînturilor celor mai de sus, și a unui om-copil, trăind în delicată frățietate cu animale gingașe și ocrotitoare, manifestă la Selma Lagerlöf, — rătăcirea, cînd dulce, cînd înfricoșătoare, printre fantasme, care dă cadența ei specială muzicii lui Grieg.

Toate acestea dovedesc că, asemenea tuturor artiștilor cu mare simț național, Laxness s-a situat instinctiv pe linia tradițiilor realiste ale culturii, din care el însuși crește întocmai ca o floare. De fapt rădăcinile artei sale depășesc mult, în adînc, stratul tradițiilor realist-culte, pentru a ajunge la realismul literaturii populare, unde întîlnesc de altfel și pe ale înaintașilor săi: în artă, floarea cea mai nouă are rădăcinile cele mai lungi, și trebuie să le aibă, dacă vrea să trăiască. Laxness e îmbibat și în permanență emoționat de mitologia scandinavă — una din cele mai bogate ale lumii, — din care s-a desprins acel monument literar popular care se numește *saga*. Mulți din eroii lui, țărani trăind în cătune de cîte trei-patru case, pierdute prin văile adînci ale insulei vulcanice, sau intelectuali, nu mai puțin pierduți în cele cîteva orașe moderne de pe coastă, pomenesc fără încetare pe eroii sagelor, le comentează faptele, le admiră bărbăția și curajul, le citează cuvintele memorabile, într-un cuvînt, trăiesc în atmosfera de sagă și recunosc în ea un fel de catehism ideal al vieții naționale și individuale. Mai mult decît atît: ei văd în spiritul mîndru, eroic și independent al vechii literaturi populare, un exemplu și un îndemn pentru a rezista infiltrațiilor impure ale prezentului, reprezentat prin burghezia islandeză, retrăgîndu-se în acest stil al gîndirii lor arhaice, ca într-o cetate.

Cu toată dragostea pe care o poartă acestei țărănimi simple și curate, păstrătoare a celor mai bune virtuți naționale, pătrunsă de o nobilă gravitate morală și în cele mai neînsemnate acte ale existenței, Laxness nu ezită totuși să arate că atitudinea ei de fidelitate absolută față de trecut are și nesănătosul aspect al unui conservatism îngust, al unei încremeniri aproape hieratice în plinul transformărilor sociale, și al unei anumite pasivități în fața acțiunilor de clasă ale burgheziei, pasivitate care poate avea cele mai grave efecte pentru soarta întregului popor islandez.

Aci se arată conținutul noului realism islandez, al cărui fondator și strălucit reprezentant este însuși Laxness. Pentru el, abaterea de la orbita evoluției istorice, sustragerea individuală din limitele conflictului de clasă, este un vis searbăd, este un non-sens. Cînd țărănimea islandeză ascultă disprețuitoare pe demagogii burghezi care se pregătesc să înstrăineze independența patriei în favoarea unei războinice puteri străine, cînd această țărănime, deși știe că toate declarațiile ipocrite ale acestor politicieni sînt minciuni sfruntate, „îi uită" și „îi iartă pentru că îi uită", ea primește din partea lui Laxness, care o iubește și o admiră, o amară dezaprobare. În forma aceasta, Laxness vede în tradiție o dăunătoare cultivare a trecutului, o barieră în calea dezvoltării și progresului, și țărănimea islandeză îi apare ca *frumoasa din pădurea adormită*, care trebuie trezită la realitatea vieții, adică la realitatea luptei.

La fel, Laxness ne descrie o serie de intelectuali care au rupt, din punct de vedere sentimental, cu burghezia. Sînt personalități ciudate, minți originale, oameni violent atașați unui ideal artistic și unei concepții despre lume. Numai că acest ideal artistic este cu totul personal, subiectiv, fără nici o legătură cu viața, exprimîndu-se în divagațiuni triste pe tema caracterului purist și aistoric al frumuseții, — iar concepția despre lume este întemeiată pe haosul realității, pe zădărnicia efortului constructiv și pe caracterul amoral al dreptului la „realizarea" individuală. Pînă unde pot ajunge unii dintre campionii acestor credințe. Laxness ne-o arată, aproape crud: un poet care se intitulează „scald atomic" și un muzician care se declară pur și simplu „zeu", fură cu seninătate automobile și bani. E adevărat că o clipă mai tîrziu, cu aceeași seninătate, ei rup în bucăți bancnotele furate, și în sunetele unei compoziții proprii, executată pe batog uscat, le aruncă în foc. Fructul concepțiilor antiumane ale pesimistei morale occidentale, eroul gidian ajuns la apogeu, iată ce descoperă Laxness la o bună parte din intelectualii și artiștii islandezi, rupți de popor, de viață, și practicînd cu emfază „revolta în genunchi". Cei care n-au ajuns la această ultimă treaptă a cabotinajului și a descompunerii morale, sufletele cinstite dar tot atît de îndepărtate de sensul clar al datoriei istorice, sînt oameni care profesează un pesimism desperat, blînzi anarhiști și apostoli ai neantului, care, ca organistul din „Baza atomică", se împacă cu ideea de a vedea Parisul dispărut de pe suprafața pămîntului, în urma unui bombardament atomic, cu speranța că din groapa imensă, săpată de explozii, vor crește poate trandafiri.

Dacă în persoana țărănimii, Laxness condamnă încremenirea în tradiționalism, în persoana intelectualității dezaxate el condamnă ruperea anarhică de orice tradiție populară. Primei categorii el îi recomandă înviorarea tradiției prin ceea ce are ea mai permanent: spiritul de luptă. Celei de a doua, îi recomandă întoarcerea la tradițiile culturii populare, în care, în esență, are de aflat solidaritatea cu poporul și iarăși spiritul de luptă colectivă.

Problema tradiției joacă un mare rol în literatura lui Laxness, și interpretarea dinamică, combativă, a acestei table de valori străvechi, este o caracteristică principală a realismului său.

Tradițiile culturii populare jucînd un atît de mare rol în viața poporului islandez, valorificarea lor în direcția luptei de clasă constituie fondul spiritual al solidarizării tuturor celor ce au de suferit de pe urma nedreptei orînduiri capitaliste. Prilejul îl va oferi lupta aprigă pe care poporul islandez o dă pentru apărarea independenței și suveranității patriei sale. Factorul mobilizator al acestei lupte va fi partidul comunist din Islanda.

Aceasta este tema ultimelor opere ale lui Laxness: *Baza atomică*, *Oamenii liberi* și *Cartea Poporului*.

Lupta pentru apărarea independenței Islandei este stabilită de hotărîrea burgheziei islandeze de a ceda unei puteri străine dreptul de a instala, în scopuri agresive, baze militare pe teritoriul insulei. Prilejul de a face un portret al burgheziei islandeze, în chiar momentul infracțiunii, este unic, și Laxness face acest portret, cu o ascuțime, cu o virulență, cu o adîncime, care îi pune în fruntea scriitorilor occidentali moderni, care au făcut critica burgheziei contemporane. Și aproape nu-ți vine să crezi că scriitorul, care a descris cu atîta poezie galopul cailor pe stîncile aspre ale văilor, construirea unei biserici de către o mînă de țărani săraci, nașterea sentimentului erotic și apoi a sentimentului maternității în sufletul unei țărănci care ziua e servitoare iar noaptea ia lecții de orgă, — că acest mare poet al vieții și al naturii, se poate transforma în caricaturistul fantastic, în mînuitorul de paiate, în umoristul feroce, care ne înfățișează, și înfățișează poporului său, pe *burghez*. Un om de afaceri care cumpără de peste ocean pentru a vinde statului două sute de mii de clește (cu mult mai mult decît numărul locuitorilor insulei), un prim-ministru care jură în fața poporului că nu va îngădui niciodată baze militare străine, chiar în clipa în care a semnat convenția trădătoare, un tineret care își înstrăinează numele pentru a adopta altele cu rezonanță cinematografică anglo-saxonă, copii ai celor mai bogați și respectabili demnitari, care fură vulpi albastre dintr-o cresctorie a statului, — iată cîteva numai din figurile unei clase stăpînitoare care și-a pierdut onoarea și demnitatea, înnebunită de afaceri, de lux, de cosmopolitism. În fața acestei lumi condamnată să piară prin propria ei decrepitudine, partidul comunist arată tuturor perspectiva unei vieți mai bune și mai curate. Și pentru că prețul acestei vieți este lupta, tînăra țărancă Ugla se ridică simbolic în numele întregului popor, și se îndreaptă hotărîtă spre ceea ce burghezia numește cu furie și groază, „ședința celulei comuniste".

★

Aci ajunsesem cu spicuirile mele din opera lui Laxness, încurcat de a nu putea cuprinde mai mult în spațiul unui articol, cînd am aflat că marelui realist al Septentrionului i s-a dat Premiul Nobel.

Radu Popescu

ERATĂ

În lucrarea „Spre Impărăția Apelor" apărută în numărul nostru trecut, la rîndul zece, coloana treia, s-a strecurat greșeala: „Azi nu prea trage undița..." în loc de „Azi nu prea trage la undiță". Facem rectificarea cuvenită.

Redactor-șef: Zaharia Stancu. *Colegiul redacțional:* Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, Paul Georgescu *(redactor-șef adjunct)*, Alexandru Jar, Eugen Jebeleanu, George Macovescu, Ion Mihăileanu, Veronica Porumbacu *(redactor-șef adjunct)*, Cicerone Theodorescu, Ion Vitner.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București — Bdul. Ana Ipătescu 15. Telefon: Redacția 2.74.26; 1.50.17. Administrația 1.17.92. ABONAMENTE: 3 luni 6,50 lei; 6 luni 13 lei; 1 an 26 lei. Tiparul Întreprinderea poligrafică nr. 2, str. Brezoianu 23—25.

RĂSFOIND FILE VECHI...

Vorbitorul
Desen de *Tiberiu Krausz* și *Freiberg Gh.*

Pe culmile Brebului văpăile asfințitului se stingeau. Undeva pe aici, începea calea botezată „drumul Golgotei".

De la gara Telegii, unde încremenise vagonul-dubă, deținuții mai aveau de mers doar cîteva sute de metri pînă sus, la cetățuia Doftana. Pentru Ion acesta a fost cel mai lung drum din viața lui. De picioare i-atîrnau, împleticindu-i și pironindu-i pașii, zece ocale de fier. Parcă-l trăgeau adînc, în pămîntul clisos. In spate căra o traistă cu toată avuția: hainele „civile", o pătură, niște bocanci scîlciați. Trupul, chinuit de foame și sete, se înclina trudnic sub povara sărăcă.

Ion vedea căsuțele orînduite de o parte și de alta a drumului, care parcă își acopereau fețele în umbra pîlcurilor de pomi și se gîndea la fericirea acelora, care, între pereții de lut, mîncau, dormeau, iubeau, se certau, se împăcau, erau liberi...

Pentru mai bînele oamenilor din asemenea cocioabe, luptase, și ajunsese aici. Și pentru întîia dată rîvnea la fericirea lor — aceea de a nu purta fiare.

Țîrîitul greierilor se întovărășea cu zornăitul lanțurilor într-o melodie stranie, monotonă, sălbatecă.

— Ține pasul, ține aproape, hoțule!

Urletele gardianului frînseră ciudata melodie în mii de cioburi. Patul unei puști izbit cu putere în spate, îl făcu pe Ion să se clatine și să geamă înăbușit.

— Nu bate! Nu bate! — răspunseră deodată tovarășii în zeghi zdrențuite și fiare.

— Hei! Ce, vă credeți tot la Văcărești? S-a isprăvit cu huzurul, vine Doftana... De-acum vă ia mama dracului!

Gardianul sălță iar pușca, să lovească, dar o lăsă în jos, ostoit. De undeva, din căsuțele pitite, apăruse un om. Se oprise în poartă și privea mut spre convoiul deținuților. Privirea întîlnise, neagră de ură, ochii gardianului. Și zbierătul se muie într-o grăire domoală:

— Ține mai aproape băiatule, ține pasul...

Urcușul sfîrșea.

Un plop argintiu, cu frunzele sonore în vîntul tomnatec, un plop asemenea celui din fața casei unde copilărise și Ion odată, în vremi colbuite de uitare. Cîțiva castani își dăruiau roadele sălbatece, strivite sub pași de saboți și bocanci. Un pîlc chinuit de flori firave. Ochii deținutului abia mai aveau timp să se oprească o clipă, peste aceste urme de frumusețe ale firii. Poarta grea de stejar a închisorii se ridica înaintea lui. Prin ea au trecut osîndiții și, după ce s-au tras zăvoarele, n-au mai văzut decît ziduri cenușii în penumbră, coridoare înnegrite cu păcură.

„Douăzeci de ani muncă silnică" — *drămuiseră lui Ion, niște oameni grași, cu epoleți și uniforme albastre, așezați înaintea unei mese pe care străjuia, chircit pe cruce, un Crist negru de mîinile martorilor mincinoși.*

Dar în al douăzecilea an, osînditul lor urcă aceeași culme, printre aceleași căsuțe pitite între copaci stufoși.

Nu-i singur. Și-i fără lanțuri. De mînă ține un băiețaș, ca de vreo zece ani, cu cravată roșie, care seamănă aidoma lui Ion cel ce doinea din fluier pe prispa unei căsuțe de țară, pentru jocul umbrelor unui plop argintiu.

Mai urcă și o ceată întreagă de tineri coborîți din tren, în excursie, la Doftana. Prundișul proaspăt așternut crănțăne sub pașii lor ușori. Între ei sînt cîteva fete venite de peste mări și țări, din China. Răsună cîntece și rîsete. Pe marginea drumului niște fărînci vînd gutui de culoarea mierei.

— Ei vin să vadă un muzeu — gîndește Ion. Mulți n-au nici anii la cîți am fost condamnat eu. Pot oare să înțeleagă?

Simte încleștarea puternică a mîinii băiatului. Vibrația degetelor mici, cu unghii boante și pete de cerneală, îi străbate în suflet.

— Am ajuns tată... Asta-i Doftana?

Și Vlăduț măsoară cu gravitatea unor priviri mature arcada intrării, de parc-ar vrea să recunoască o cunoștință veche.

Se aude șuieratul trenului, îndepărtîndu-se. Poarta, reconstruită după chipul celei de atunci, izbește privirea lui Ion. Și-aduce aminte cum a întors capul, altădată, luîndu-și rămas bun pentru mult timp de la căile bătute de oameni liberi, de la înălțimile acoperite cu păduri și pometuri, de la poieni și lunci înflorite.

Uite, fumurii, dealurile Brebului. Uite și vîrful „Rătunda", cel ca o căciulă de oaie furcană. In același loc a rămas plopul și la fel cîntă frunzele lui, dar melodia și-a pierdut nedomolita-i durere. Din castani cad și acum fructe verzi cu țepi ca de arici. Băiatul se apleacă și începe să le adune conștiincios, umplîndu-și buzunarele; pe urmă zărește o pisică, o fluieră și izbucnește în rîs. Poleit de aurul soarelui, copilul se contopește cu frumusețea firii negrăitoare. Înfiorarea lui se mistuie în lumina soarelui și ridicînd privirile către părintele lui spune, convins:

— Tare frumos e pe aici, tată!

Ion a lăsat pîlcul de turiști să se scurgă prin poarta închisorii-muzeu. L-au pironit un răstimp aducerile aminte. Apoi îl ia pe Vlăduț de mînă și îl duce în fața unei statui de piatră, umbrită de brăduți tineri:

„Ilie Pintilie, 1900—1940", *descifrează copilul.*

— Tovarășul Ilie Pintilie a fost ucis la cutremurul cel mare din o mie nouă sute patruzeci... Ingropat sub pietrele Doftanei, care cu știința tuturor avea să se dărîme la cea dintîi zdruncinătură de pămînt.

Vlăduț tresare. Ultimele castane culese îi cad din minuța care prinde cu tărie brațul tatălui.

— Și asta ce-i? întreabă arătînd un fier ros de rugină și atîrnat de zid. Gîndurile lui zburătăcesc dintr-un loc în altul.

— Toaca. Pornea să sune prin toată Doftana, cînd începeau deținuții să strige: „Ni-e foame...!" sau „Nu bate, nu bate!". Suna o toacă după alta, s-acopere glasurile schingiuiților.

Fruntea băiatului se pleacă, încrețită de gînduri. Nu înțelege prea bine lupta dintre toaca de fier și strigătele celor chinuiți.

Trec pe sub o arcadă. Privirea lui Vlăduț se oprește pe o tablă neagră, scrisă cu cretă, ca la ei la școală.

— Io-te, spune, asta seamănă cu tabla din clasa noastră! Și prinde a citi, cu nedumerire, cuvintele reconstituite:

„Evidența răspîndirilor: Efectiv, 362. Celular, 226. La dl. director, 5. La dl. prim, 3. Corvoadă în curte, 50. La moșia Florești, 60..."

Vertical, cu litere aproape șterse: „Atenție! Comuniști!"

— Ce înseamnă, tată, socoteala asta? Ce-i acela „Florești"? Și la domnul prim?... Și „corvoadă"?

Ion zăbovește, povestindu-i despre moșia de la Florești a Cantacuzinesei unde erau siliți deținuții să muncească de pomană; despre grădina de zarzavat a domnului prim gardian și de celulele unde, unde oamenii rîvneau la corvezile sub soare.

Vlăduț dă din cap, bătrînește.

— Cantacuzineasa aceea era o boeroaică, nu e așa?

Cîteva trepte tocite urcă spre încăperile unde erau altădată: cabinetul directorului, vorbitorul, „serviciul antropometric".

Amintirile vrăfuite se turbură și se trezesc, foile lor prind să zboare în iureș amețitor. Vorbele cată să pună rînduială în imaginile lor cu licăriri fugare. Și copilul, făcînd ochi mari, rotunzi — de uimire — ascultă crîmpeie din amintirile fostului deținut antifascist.

...Iată biroul învechit, din lemn masiv, la care „lucra" Savinescu, „balaurul" Doftanei. Ion parcă-i vede iar trupul lung, sprijinit de picioare scurte, chipul roșcovan cu trăsături șterse, lăbărțat într-un rînjet batjocoritor:

— De ce nu spui „să trăiți", tinere? Nu-ți cer să-mi spui mie, băiețașule. Pentru domnul gardian trebuie... Dumnealui, un funcționar, cere să se bucure de dreptul care i-l dă regulamentul. Și dacă dumnealui se enervează, eu n-am ce să-ți fac...

După asemenea primire din partea domnului director Savinescu, gardianul se enerva. Vina de bou sfichiuia, brăzdînd cu sînge obrajii deținutului. Dar rînjetul nu dispărea de pe fața puhavă a „balaurului".

— Ia-l de aici, domnule gardian. Vezi și dumneata cum s-o purta mai departe...

Mai departe se încrucișau coridoarele lungi, cu podelele mînjite cu păcură și dungi subțiri de var.

— Nu călca pe alb! țipă gardianul.

O lovitură de măciucă în cap și pașii lui Ion, amețit, lunecau de-a valma pe dungile albe, pe suprafețele negre.

— Ți-am mai spus să nu calci pe negru, viță! O lovitură de măciucă mai tare, apoi totul dispărea din conștiință: albul, negrul, gardianul...

Sub stropii reci de apă venea trezirea, în aceleași urlete fioroase:

— De ce n-ai spus „s'trăiți?" De ce te-ai uitat urît?

— Arde-i încă una, să se trezească bine! răcni alt gardian.

Sub loviturile de măciucă murise un tovarăș, și gardienii îl spînzuraseră pe urmă în celulă, ca să existe motivul „legal" al sinuciderii.

Lîngă „cabinetul directorului", o altă încăpere, cu două rînduri de gratii — cușcă de fiare — reamintește de întîiul și ultimul „vorbitor". A ținut cincisprezece minute. Printre cele două rînduri de drugi de fier umbla necontenit gardianul, uitîndu-se, cînd la ceas, cînd la cele două făpturi omenești care se chinuiau să smulgă timpului cît mai mult. Ion inițiase acolo, printre gratii, urma aceleia care era soția lui. Nici părul bălai încărunțit nu mai putea să-l atingă, nici zîmbetul pierdut între cutele adînci ale gurii n-avea cum să-l dezmorțească. Doar ochii mai erau aceiași — ochii mari și negri ai lui Vlăduț — plini de duioșia catifelată a înserărilor.

...— Răducu ce mai face? Mi-ai adus fotografia?

Femeia scotocise în geanta de piele roasă, scoțînd o fotografie lucie cu marginile zimțate. Înfățișa un prunc grăsuț și surîzător. De atîtea ori mama îl purtase la întîlnirile ilegale, ascunzînd sub plăpumioara căruciorului teancuri de manifeste și broșuri, predate apoi în fugă tovarășului ce-i spunea parola. Și Răducu zîmbea la fel ca în fotografie.

— E mare acuma. De ce nu l-ai adus și pe el?

Soția își plecase capul. Și în fulgerarea clipei, din lacrimile care-i șiroiau pe obraji, din șuvița căruntă căzută pe frunte, Ion înțelesese că Răducu nu mai era.

— Pentru ce nu mi l-ai păstrat?

— Au trecut cincisprezece minute! țipă gardianul, bulbucindu-și ochii.

Cînd și cum să povestească viața ei hăituită, prin case necunoscute, ascunzîndu-și zi și noapte activitatea ilegală? Un singur cuvînt mai șoptise, în îmbrîncealа gardianului:

— Tifos.

Ion rămăsese țintuit de gratii, strîngînd în pumn o fotografie micuță, cu marginile zimțate. Și pentru zăbava aceea îl aștepta celula de pedeapsă: „haș-ul".

Vorbitorul cu cele două rînduri de gratii dispare. Trec printr-o curte interioară, cu iarba proaspăt cosită. O scară de lemn îngustă duce la celulele negre, fără ferestre, fără pat, nici rogojină. Cutii pline de întuneric, prin care abia se disting niște fețe străbătînd pereții. Vizete cît un pumn dau într-un coridor cu geamurile mînjite cu vopsea cenușie.

...Copilul devine sfios, pășește lîn și prinde a vorbi în șoaptă:

— De ce-s murdare geamurile, tată?

— Au fost mîzgălite cu vopsea cenușie, ca atunci. Lumina soarelui nu era îngăduită deținuților.

— Și în camerele acestea ce era?

— Nimic.

Din pereții cu valuri de igrasie și mucegai, din cimentul umed, se răspîndește o răceală de mormînt. Întunericul acoperă urmele zgîriate pe zidurile celulelor. Undeva fusese o inscripție lăsată de mîna lui Ion, dar nu se mai vedea. Totul a rămas ca pe vremuri aici: singure celulele întunecoase au rezistat cutremurului.

— Mi-e frig tată, șoptește băiatul, hai să plecăm mai repede!

— Trei ierni am dormit aici pe cimentul înghețat. Erau ierni geroase, cumplite și nici un abur nu străbătea prin țevile „caloriferului". Să mergem, dacă vrei să-ți arăt și celula mea; era cea mai bună.

Trec printr-un labirint de scări înguste și coridoare întunecate, sub o boltă înaltă cu ferestre cenușii prin care se filtrează o lumină bolnavă de seară ploioasă.

Ion face popas lîngă o celulă mai albă, cu petece de lumină răsfrînte printre gratii. Privesc prin vizeta celulei: un pat care ziua se ridica la perete, să fie prins de cîrlige ca să nu dea putința de odihnă — își arată scîndurile puține prin găurile unei rogojini zdrențuite. O măsuță, iar deasupra ei două obiecte familiare — un ulcior de lut și o gazorniță spartă.

— Era să plătim cu viața puțina lumină de zi, își amintește Ion. După cutremurul mare n-au mai rămas din celulele luminoase decît niște mormane de moloz, — din care străbătea cîte un geamăt sau o chemare de ajutor aproape înăbușită. Tot ce vezi s-a reclădit din temelii, pentru aducere aminte.

— Puteau să fugă mulți atunci, tată.

— N-a evadat nimeni. In miez de noapte, un tovarăș a bătut drumul Cîmpinei, după ajutoare și s-a întors înapoi într-un suflet. Cum să fugi, cînd lăsai în urmă oameni îngropați de vii?...

— Tată, hai. Imi vine amețeală. Parcă iar se prăbușește... Unul lîngă altul coboară scărița de lemn și ies într-o curte unde gîzele se joacă în lumina înserării, printre fire înalte de mărgărite. Se deslușește în umbra ierbii inscripția unei plăci: „Aici a căzut la cutremurul din 1940, ceferistul Ilie Pintilie."

Frînturi de pereți schilodiți mai dau încă imaginea Doftanei după cutremurul cel mare. Printre zidurile sfărîmate, în gurile știrbe de ferăstruici dăinuiesc gratiile, acoperite de rugina multor ani.

De-a lungul zidului curții șerpuiește cărarea cimitirului — unde au fost purtați în tăcere tovarășii care nu s-au mai ridicat de sub dărîmături.

Amurgul aruncă printre ramuri flori viorii și roșii deasupra lespezilor albe de mormînt, cu modeste inscripții. In vale susură valurile Doftanei.

Din cîțiva pași sprintenl, Vlăduț a ajuns jos în vad și, furat de licărul fluturașilor aurii presărați în prundiș, zîmbește unei lumi tainice de lumină, de gîze și ierburi. Apa rece ca gheața dezmiardă piciorul lui dezgolit, subțirel și plin de cicatricele rămase din lupte vechi cu gardurile, trunchiurile de salcîm și tufele de măceși. Incepe să arunce pietricelele în apa care plescăie ritmic. Parc-ar fi uitat întunecimea închisorii — dar imaginea zidurilor năruite și a celulelor cu iz de ciupercă mai stăruie în mintea lui și nu se va șterge niciodată.

Iar nu pe neașteptate — îl întreabă pe omul cărunt care a coborît după el mai domol:

— La ce te gîndeai tu tată, zile și nopți întregi în celulă?

— La multe... Cîteodată mă gîndeam, Vlăduț, la tine, cu toate că nu veniseși încă pe lume. Și parcă te vedeam, așa cum ești acum, năltuț, cu zîmbetul tău strengăresc, cu cravata roșie zmucită puțin într-o parte...

Ruxanda Palade

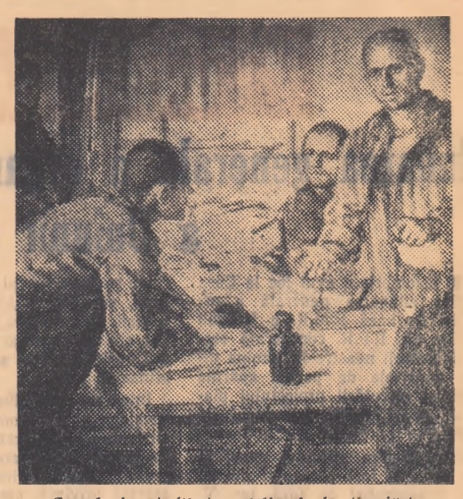

Cercul de studii în atelierul de tîmplărie la Doftana
Desen de *Renato Duncan* și *Gh. Glauber*

Primăvară la Doftana

Sub scăpărarea soarelui și-a lunii
pe cînd ce a fost alb se schimbă-n verde, —
prin zidul care panica și-o pierde
cresc flori de piatră; cuib își dreg lăstunii.

Pe unde se-nădise promoroaca
vin paserile vesele și cîntă
căci bîta de cauciuc nu mai cuvîntă
și nu le-alungă, țipătoare, toaca.

Prin curte lanțuri grele nu mai sună,
balaurul nu scoate limbi de foc. —
In prunii ce tus-trei stau la un loc
stau cîntezoi și raze dimpreună.

Și-i soare mult peste cetatea sumbră
și apa curge-n vale murmurînd, —
doar amintirile, din cînd în cînd, —
se plimbă peste toate ca o umbră.

Atunci sînt zidurile austere
și-i tristă roua dalbă de argint, —
iar paserile, parcă presimțind
ce-i evocarea, — împînzesc tăcere.

Tu vii, tu vii din cele patru vînturi
cetatea groazei să o vizitezi, —
iar cei trei pruni sînt ca trei torțe verzi
cu soarele în vîrf, peste mormînturi.

Alb - Negru

Se spune că la pol e noaptea lungă,
și, înghețiți de noapte, eschimoșii, —
cu seu de morsă bezna o alungă
și cresc din seu făclii înalte, roșii.

Dar noaptea cea mai lungă și mai mare
tot în Doftana asta fuse poate —
zile și luni și ani într-una noapte, —
zile și luni și ani fără de soare, —

zile și luni și ani fără fereastră,
zile și luni și ani cu-nchisă ușă, —
și aerul plutînd ca o cenușă
și-arar un pic de cer — o zdreanță-albastra.

Bastilia ar fi privit cu jenă
această-ntunecime ce-o întrece. —
Aici fu întunericul și rece
și-avea jilavă, mucezită trenă.

Frig. Mucegai. Tăcere. Intuneric.
Cătuși. Bastoane. Gratii și rugină.
Și totuși cînturile de lumină
aici și-avură scocul nefeeric,

și scocul veacului și-al țării. Scocul
nemuritor, puternic, larg și tare.
Nu! Nu pe Caucaz, ci-n închisoare
eroul Prometeu smulsese focul.

Al. Andrițoiu

PRIMA ZI LA DOFTANA

— Amintiri —

Eram mulți. 23 deținuți politici comuniști și încă vreo 12 de drept comun. Prima cursă după paști.

Noi, comuniștii, eram adunați de prin toate părțile țării. Cîțiva transferați din alte închisori (Aiud, Suceava), alții proaspăt condamnați, la Galați, Iași, Brașov, Cluj... In sfîrșit, erau între noi și trei „vechi", adică trei tovarăși care executau mai demult condamnarea la Doftana, dar fuseseră trimiși pentru trei săptămîni „acasă" în vederea unui nou proces.

Incă din „dubă" fiecare din noi a fost lămurit cum trebuie să se poarte, de cum sosim. Erau indicații obișnuite, cunoscute aproape fiecăruia. Cine nu știa cum e la Doftana și cum trebuie să se poarte? Așa cel puțin ni se părea: că știm. De cîte ori prin dube sau în celulele altor închisori nu ascultasem cu ochii larg deschiși și răsuflarea întretăiată „știri din Doftana". Acum, Doftana ne aștepta și ni se părea că mergem într-un loc cunoscut.

De aceea nu eram atenți la prelucrare. Aveam impresia că ni se repetă lucruri de mult știute. Din șirul lung de fraze alcătuite cu cuvinte și noțiuni obișnuite, doar cîteva stăruiau, acelea pronunțate, în încheiere, de un tovarăș care venea de la Aiud.

— Să băgați de seamă, tovarăși, sîntem mulți. Și cu toții comuniști cu experiență. Un detașament de întărire, cum spun tovarășii. Apoi dacă e așa, să nu ne dăm de rușine. De cum trecem pragul temniței, administrația să ne simtă forța.

De bunăseamă că ne-o ghicise chiar dinainte. N-am fost întîmpinați cu obișnuitele provocări și „încercări" ale rezistenței. Dimpotrivă. Toți gardienii, de la șeful de post pînă la ultimul pușcaș, afișau față de noi o atitudine de indiferență netă. De cum am coborît din vagon n-am auzit decît porunci scurte și seci:

— In rînd cîte patru...

— Ține aproape...

Un deținut de drept comun, provocator de profesie și, după cît se părea, vechi client al Doftanei, încercă să spargă „gheața", adresindu-se unui gardian ce pășea grav alături; îi spuse niște glume cam deochiate, dar le spuse pe un ton prietenesc (se vedea că și cu gardianul făcuse „afaceri" bune).

Urcam dealul în tăcere.

Gardienii nu ne zoreau. Doar ne sfredeleau de sub cozoroace cu niște priviri înciudate. Parcă spuneau: „La ce-ați mai venit și voi? Nu era destul balamuc și fără voi?"

Tot în tăcere am intrat și pe poartă.

Nu se auzea decît glasul gardianului care număra:

— Un, doi, trei...

„Poarta" Doftanei nu se deosebea de ceea ce am văzut în alte închisori, decît prin aceea că era mai mare. Aceeași încăpere aproape pătrată, boltită, numai că pe pereți erau tot felul de povețe adresate deținuților, desemnate cu litere mari, negre. Puteai citi: „deținutul datorează administrației supunere și ascultare" sau „datoria deținutului nu este de a gîndi, ci de a executa", sau „penitența e suferință" și alte maxime de acest gen.

In cîteva clipe, ochiul se obișnuia cu noul decor și nu ne rămînea decît să așteptăm. Apoi apăru „comandantul". Spre deosebire de comandanții de gardă pe care-i cunoscusem în alte părți, era îmbrăcat civil, în niște haine „bleu-marin" destul de scumpe și destul de bine croite. In mîna stîngă ținea o cravașă de cauciuc, subțire și elegantă, cu care se bătea mereu peste palma mîinii drepte. Alerga iscoditor de la unul la altul:

— Comuniști? Toți comuniști? Atîția comuniști?

Noi nu răspundeam. Insă individul pe semne nici nu se aștepta la un răspuns. Era de statură mijlocie, slab, cu pielea feței negricioasă și zbîrcită. Doi ochi negri mici sclipeau din două crăpături, de o parte și alta a nasului cîrn și urît. Toată fața îi era parcă trasă într-o parte din cauza monoclului înfipt sub sprînceană. Cînd vorbea, se hîțîea mereu, arătîndu-și dinții mărunți, înnegriți.

— Așa! Bine! — parcă ar fi tras concluzia unei discuții — gardieni, începeți percheziția. Dar știți... cum scrie la carte...

Și a început percheziția „cum scrie la carte". Ne-a descălțat și ne-a dezbrăcat la piele, pînă la briu. Acei ce n-aveau lanțuri, trebuiau să scoată și pantalonii. Apoi fiecare lucru era examinat cu maximă minuțiozitate, fiecare haină mototolită de două-trei ori, fiecare pantof îndoit, fiecare cusătură trecută printre degete. Lucrurile astfel „inspectate" erau aruncate jos în două grămezi, din care una sporea vertiginos. La început nu ne dădurăm seama care o fi cauza unei atari discriminări. Doar după ce se termină percheziția unuia din tovarăși, am înțeles. Lucrurile din grămada cea mare erau „interzise" prin regulamentul închisorii.

Au izbucnit protestele.

Gardienii se eschivau: „așa e regulamentul... e ordin... nu pot face nimic. Ieși la raport", etc. — fraze banale pe care le știam pe dinafară. Cu greu, ici-colea cîte un tovarăș reușea să smulgă o cămașă în plus, un ștergar sau două-trei batiste.

Era dureros. Lucrurile care ni se confiscau nu erau ale noastre. Ne-au fost date la Văcărești din partea ajutorului roșu, pentru a fi împărțite celorlalți doftaniști. Acum, în loc să ajungă la ei, vor fi aruncate în magazie, unde cine știe cît timp vor sta, dacă vor rămîne și acolo...

Cînd percheziția era în toi și nu puteai înțelege mai nimic din cele ce se vorbeau în jur, din cauza protestelor și a vociferărilor stîrnite de inspecția „cum scrie la carte", deodată am amuțit cu toții. Dinspre temniță se auzea un zgomot surd, amenințător.

— Strigă tovarășii, — ne-au lămurit cei vechi.

Aruncai o privire înspre gardieni. Aceștia își continuau treaba, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Se vedea bine că pentru ei strigătele erau un lucru tot atît de obișnuit ca și regulamentul și programul închisorii.

Lozincile veneau în valuri. Pornit mai încet, corul creștea în intensitate cu fiecare cuvînt nou. După ce se termina o lozincă, ecoul continua să plutească în aer pînă ce era întrerupt de fraza următoare. Am numărat: s-a strigat de zece ori. Insă cuvintele nu le-am putut deslușì.

După ce se termină percheziția, unul din gardieni deschise ușița cea smolită din tinga porții și ne ordonă să intrăm înăuntru. Era o încăpere mică, de trei pe doi metri, unde cu greu încăpeam, stînd toți în picioare. Dar să ne odihnim? Nici vorbă nu putea fi. Ne era sete și doream cu toții să ne lungim, oriunde, oricum, dar să ne lungim. Făcusem dimineața 16 kilometri pe jos, la București, cu lanțuri grele la picioare. Apoi am urcat dealul Doftanei și, timp de cîteva ore, cît a durat percheziția, n-am șezut o clipă.

— De ce nu ne duceți în celule? Cum să stăm aici? Vrem apă!

— Numai cîteva minute, îndată vă ducem în temniță.

„Indată" a durat două ore.

Cînd în sfîrșit ne-a scos din „camera coletelor" și ne-am îndreptat în convoi lung, zăngănind din lanțuri, spre secțiile închisorii, era ora șase după amiază. Deși soarele era încă sus, în curte pogorîse aproape întunericul, din cauza umbrelor lungi, proiectate de ziduri. Am trecut mai întîi pe lîngă o curticică neobișnuit de veselă, plină de verdeață și flori. La capătul ei se zărea o poartă cu grilaj, iar după aceasta o curte mare, cu o biserică în mijloc. De o parte și de alta, porneau coridoare lungi, sumbre. Deasupra lor se zăreau zidurile cenușii ale închisorii propriu-zise, cu geamuri mici, lunguiețe, date cu var. La capătul coridorului din stînga, deasupra unei alte uși cu grilaj, am putut citi inscripția: „Intrarea în temniță".

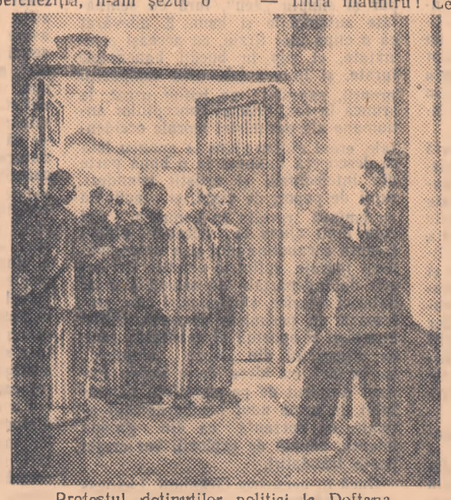

Protestul deținuților politici la Doftana
Pictură de *Nereuță Vitalie*

Va să zică aici ne duce. Și, oricît de nepăsători voiam să părem, fiecăruia i s-a strîns inima de emoție. Doftana! Iat-o! Peste cîteva minute vom fi înăuntru! Vom intra în luptă!

Vom intra în colectivul de aici! Cît de mult auzise fiecare dintre noi despre Doftana și despre teroarea și lupta de aici! Acum povestea devenea realitate. Fiecare urma să devie o părticică a luptei celei vii, titanice! Va fi vrednic oare? Va fi!

După ce am urcat scara, am intrat într-un coridor lung și înalt, de o parte cu un perete cu geamuri mari, dreptunghiulare la bază, și ovale deasupra, iar de cealaltă parte cu două șiruri de uși și un balcon la mijloc. Mi-am dat seama că sîntem la „întunerec".

— Secția D., — șuflă unul din cei vechi.

Ne așteptam să fim strigați după nume, așa cum se procedează de obicei la sosirea într-o închisoare. Nicidecum. Din nou totul s-a redus la numărătoare. Gardianul a despărțit primii zece și i-a trimis sus, apoi alți zece, printre care eram și eu, jos. Pe ultimii opt i-a dus undeva aproape, într-o secție vecină.

— Intra înăuntru! Ce stai?

Eram al patrulea. M-am apropiat de o ușă, am tras-o la o parte și am dat să intru. Dar, parcă izbit de ceva, mă trăsesem înapoi. Poate greșisem. Dă de unde! Gardianul era lîngă mine.

— Intră înăuntru! Ce stai?

Ușa a fost izbită cu putere. Apoi am auzit bara. Gardianul o împinse cu piciorul și puse lacătul în belciug. S-a închis și lacătul, dar eu tot nu mă mișcam. Priveam înaintea mea și nu deslușeam nimic. In celulă era întunerec complet. Jur-împrejur s-au pornit strigăte. Tovarășii se căutau unul pe altul.

Puțin cîte puțin ochii mi s-au obișnuit. Mi-am examinat noua locuință. Stînd cu spatele la ușă aveam patul la dreapta. Era un pat de fier, zidit în perete. Pe pat era așternută o rogojină veche, pe jumătate putrezită. Altă mobilă nu era. Doar în colț, lîngă ușă, o cutie de conserve. Deasupra ușii era o fereastră cu gratii. Dacă te urcai pe pat și te țineai de gratii, puteai să te uiți afară. Vedeai o parte din fereastra coridorului, vopsită cu var. Atît.

— Toată lumea la geam, — auzii vocea vecinului de sus. Se făcea apelul. Fiecare tovarăș trebuia să spună în care celulă se află. Apoi, spuse cîteva cuvinte același tovarăș, ale cărui vorbe ne impresionaseră în dubă.

— Incercați să dormiți, tovarăși! Să fie liniște. Să ne odihnim cît mai bine. Mîine ne așteaptă o zi de luptă.

Da! O zi de luptă! Prima zi de luptă la Doftana!

A doua zi începu cu șicane și clorovăieli. Nu ni se scoteau lanțurile. Nu ni se dădea voe să ieșim deloc la aer. Noi protestam, strigînd. Ceream să vie gardianul să-i raportăm. Omul dădea din umeri și pleca. Strigătele reîncepeau. Intre timp colectivul se organiza. Pe la nouă, fu anunțat programul cultural: unul din tovarășii vechi va ține un referat despre trecutul de luptă al Doftanei, apoi vor urma povestiri din nuvele și schițe sovietice, filme, etc. Cu toții ne cățărarm lîngă geamuri și ascultam. Atunci, în acea primă zi de la Doftana, am aflat eu de multe opere ale scriitorilor sovietici, pe care aveam să le citesc abia mult mai tîrziu. S-au povestit cîteva nuvele ale Verei Inber, printre care și vestita întîmplare cu omul de la muzeu, prima parte din „Așa s-a călit oțelul" de Ostrovski, filmul „Drumul vieții" și multe altele. Vecinul meu din dreapta era un povestitor minunat și neobosit. Băiat de prăvălie la Galați, fiu de meșteșugar ruinat din cauza crizei, mic de statură, negricios și totdeauna surîzător, simțea atîta plăcere să povestească, încît chiar atunci cînd programul se suspenda, mă implora parcă să mai ascult ceva. Nu povestea doar, dar și interpreta, modulîndu-și vocea și intonația după cum își închipuia pe eroii povestirii. In momentul dat, îmi dădusem seama că locul de acțiune al povestirii, pe care începu tocmai să o depene, e chiar orașul Galați.

— Dar asta unde-ai mai citit-o?

— N-am citit-o nicăieri.

— Atunci...

— Am inventat.

Mare îi fu dezamăgirea și tristețea cînd am fost chemat la direcție pentru încarcerare.

După întoarcerea în secție, am primit cîteva comunicări conspirative. Acestea nu se făceau la geam, ci la calorifer. In ziua aceea ne-au fost comunicate două lucruri: în primul rînd, fiind o perioadă de relativă acalmie și de pregătire a unei noi ofensive pentru cucerirea regimului politic, se striga mai rar. De două ori pe zi: la 12 și la 4. Bineînțeles, în afară de cazurile cînd provoca administrația. In al doilea rînd la ora două, trebuia să strîngem și să trimitem tovarășilor de la alte secții, alimentele pe care le aduseserm cu noi de la Văcărești. Fiecăruia i s-a comunicat precis ce trebuie să dea și ce rămînea pentru el...

...La ora 12 strigătele s-au pornit de la „luminoase". Unul din tovarășii vechi a deslușit imediat lozinca și ne-a anunțat: „Să se termine cu regimul ilegal! Cerem deschiderea celulelor și atelierel De zece ori".

Cu toții eram la geamuri, ne străduiam să strigăm cît mai tare și să prindem ritmul.

După masa de seară, formată, ca-ntotdeauna la Doftana în acele timpuri, dintr-un castron de ciorbă de burueni și o bucată de mămăligă rece, am stîrnit o mare gălăgie cerînd să ni se scoată lanțurile. Știam că în curînd vine „închiderea" și că după aceea nici pomeneală nu va fi de mers la fierărie. Insemna să mai dormim o noapte îmbrăcați. Dar cu toate strigătele noastre, nu obțineam nici un rezultat. Șeful de secție ne-a declarat că a raportat și că mai departe nu-l privește. Nici nu mai venea cînd îl strigam. Intr-o asemenea atmosferă încărcată, începu închiderea. Au venit foarte mulți gardieni. Tovarășii vechi spuneau că nu-și aduc aminte să fi văzut atîția gardieni veniți la inspecție într-o singură secție. Incepuse o a doua percheziție „cum scrie la carte". Din nou ne-au fost răvășite toate lucrurile. Din nou se căuta în fiecare buzunar, în fiecare cusătură, sub pat, sub tinete, chiar și în tavan cu ajutorul unei oglinzi și a unei bucăți de sîrmă cu vîrful răsucit. Cu ciocane mari de lemn, gardienii loveau în gratii ca să le încerce tăria. De data aceasta gardianul care a intrat în celula mea era mult mai puțin inofensiv decît acela care-mi făcuse percheziția în ajun, la poartă. Era un om scund, musculos, cu o uniformă bine croită, aproape elegant. Fața îi lucea de conștiința propriei sale superiorități.

— Unde îți ziarul? m-a întrebat pe un ton care excludea orice posibilitate de replică.

Il priveam mirat.

— Lasă, lasă, nu te preface, că pe mine nu mă duceți. Vă cunosc eu pe voi...

Intre timp, din celula vecină s-au pornit niște strigăte tot mai puternice, transformîndu-se repede într-un adevărat vacarm. Auzeam vocea povestitorului:

— De ce-mi iei tîrligii?

— Nu se poate. Sau tîrligi sau pantofi. Nu se poate și una și alta.

A urmat parcă o învălmășeală. Ceva greu a căzut în pat, iar apoi prin ușa deschisă au zburat, lovindu-se de peretele din față, tîrligii.

— Nu bate, parcă deslușii eu.

Poate greșeam?! Imprejur era atîta zgomot: loviturile de ciocane în gratii, strigăte, proteste... Mi-am încordat auzul. Nu, nu greșeam, așa era! Povestitorul era bătut... Auzeam parcă din fundul celulei, slab de tot:

— Nu bate. Auzi! Nu bate!...

Gardianul auzea și el. Mă privea amenințător. Eu am sărit atunci în celălalt capăt al celulei și am început să strig. El stătea cu ciocanul ridicat:

— Nu bate!

Lovitura a fost atît de puternică (mă nimeri drept în tîmplă) încît m-am prăvălit jos. Mi-am revenit însă îndată și m-am refugiat și eu, întocmai ca și povestitorul, în colțul patului.

— Nu bate! Nu bate!

Intreaga închisoare se umplea de strigăte. Tovarășii din jur, la care percheziția se terminase, loveau cu pumnii în ușă.

Doftana vula.

Cineva mă apucă de guler și mă trînti jos. Celula se umplu de gardieni. Loveau cum nimereau, cu pumnii, cu cismele...

★

Intr-un tîrziu, după ce trecu „numărul", vecinul de sus mă strigă:

— Cum te simți? Ai vreo rană?

— Nu...

— Atunci — deodată începu să vorbească tare — tovarăși, începem seara distractivă. Tovarășul Dumitru ne va cînta „Balada Doftanei".

Mihai Novicov